

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבה ג/של"ז של הממשלה
ט"ז בתשרי תשל"ז - 10.10.76

נכחו חברים: י. רבין - יו"ר, א. אוזן, י. בורג, ח. בר-לב, מ. ברעם, י. גלילי, ג. האוזנר, ש. הלל, ז. המר, א. ידלין, ג. יעקבי, א. עופר, ש. פרס, ח.י. צדוק, מ. קול, י. רבינוביץ, ש. רוזן, י. רפאל, ו. שם-טוב

נעדר חסר: י. אלון (בחול)

- רב-אלוף מ. גור - ראש המטה הכללי של צה"ל
- ג. אבנר - מזכיר הממשלה
- פרופ' ש. אבינרי - המנהל הכללי, משרד החוץ
- אלוף א. אורלי - מתאם הפעולה בשטחים (בסעיף 39)
- י. ארנון - הועדה לאנרגיה אטומית (בסעיף 38)
- תא"ל א. בראון - מזכיר צבאי לשד הבטחון
- א. מזרחי - לשכת ראש הממשלה
- ע. ערן - המנהל הכללי, משרד ראש הממשלה
- תא"ל א. פורן - מזכיר צבאי לראש הממשלה
- ד. פלג - הועדה לאנרגיה אטומית (בסעיף 38)
- סא"ל ח. רגב - ראש לשכת הרמטכ"ל

- סדר היום:
31. יועץ ראש הממשלה למודיעין וממונה על תיאום הפעולות נגד הטרור הערבי
 32. ההתפתחויות האחרונות ביחסי ישראל-ארצות-הברית בכלל ובמיוחד בתחום הרכש
 33. סעיף החזר הערבי בזכיון חברת "אמקו" והמשא-מתן עם ארצות הברית בקשר לקידוחי החברה במפרץ סואץ
 34. ענינים בטחוניים
 35. ענינים מדיניים
 36. מינוי מפקח כללי למשטרת ישראל
 37. מינוי פרקליט למחוז חיפה והצפון
 38. רכישת ציוד לתחנות כוח גרעיניות
 39. האירועים בחברון
 40. נסיעות שרים
 41. מכירת נשק

31. יועץ ראש הממשלה למודיעין וממונה על תיאום הפעולות נגד הטרור הערבי

ראש הממשלה י. רבין:

ברצוני להביא לידיעת הממשלה כי יועץ ראש הממשלה, אלוף במלואים רחבעם זאבי, ביקשני, לפני מספר שבועות, לסיים את תפקידו ואני נעניתי בצער לבקשתו.

לבקשתי, ימשיך אלוף במלואים זאבי לכהן בתפקידו עוד מספר שבועות.

ברצוני להביע הערכה רבה לעבודתו החשובה והמסורה של אלוף במלואים רחבעם זאבי, במשך חשתיים שעבד כיועץ ראש הממשלה. תחומי עבודתו של אלוף במלואים זאבי הם חסויים, אך יכול אני לומר, שזאבי תרם במיוחד רבות בתחום ההתארגנות נגד הטרור הערבי ותיאום גורמי הבטחון העוסקים בכך.

רחבעם זאבי מוכר לכולנו כאוהב העם והארץ ובטוחני שעוד ימשיך לתרום רבות למדינת ישראל.

לבקשתי, ניהות אלוף במלואים יהושפט הרכבי לקבל על עצמו את התפקיד של יועץ ראש הממשלה למודיעין. על מועד כניסתו לתפקיד תפורסם הודעה בנפרד. הוא מרצה מן המניין באוניברסיטה העברית. הייתי צריך לתאם את הנושא עם נשיא האוניברסיטה העברית, כדי לאפשר שהוא יוכל גם לעמוד בחלק מן ההתחייבות שלו כמרצה מן המניין באוניברסיטה. יש תקדימים לכך.

שר המשטרה ש. הלל:

אחד התקדימים לכך יושב פה.

ראש הממשלה י. רבין:

יושב כאן מי שבקי בכך.

ברור שלא יהיה כל קשר בין המידע החסוי שיבוא לידיעתו בתפקידו כיועץ ראש הממשלה לענייני מודיעין לבין בעית המשך תפקידו כמרצה באוניברסיטה העברית בירושלים.

נשיא האוניברסיטה העברית, מר הרמן, הנמצא בניו-יורק ושאתו היינו במגע, נתן את הסכמתו העקרונית לדבר. הדבר צריך עדיין לעבור תהליכים של בדיקה ואישור. אבל ביסודו של דבר, זו היתה בעצם הבעיה המרכזית לאחר שהוא נענה לבקשתנו, שצריך היה לפתור אותה, כדי שיוכל להכנס לתפקיד החדש.

הוא ביקש לדחות לפרק זמן מסוים את הכניסה לתפקיד, משום שהוא עומד לפרסם ספר, והוא חשב שיהיה זה מן הראוי, שהספר יתפרסם לפני שהוא נכנס לתפקיד. אני מאד הערכתי את העובדה, שמסר לידיעתי שהספר נמצא כבר בגלגולים האחרונים של ההדפסה, בעצם הספר כבר נסתיים.

בהתיעצות עם כל הגורמים הנוגעים בדבר, אתאם את מועד כניסתו לתפקיד, כך שיהיה ברור שעיקר כתיבת הספר וגם פרסומו לא נעשו בשלב שהאיש היה בתפקיד של יועץ ראש הממשלה לענייני מודיעין.

שר הדתות י. רפאל:

ועד אז?

ראש הממשלה י. רבין:

בשלב זה, עוד ממשיך רחבעם זאבי בתפקידו, אבל

יכול להיות שיהיה חלל.

שר התיירות מ. קול:

עד כמה שידוע לי, האלוף במלואים יהושפט הרכבי ממלא גם איזה תפקיד כיועץ לשר הבטחון. רציתי לדעת - האם הוא ימשיך בתפקיד זה?

ראש הממשלה י. רבין:

ביחס לכל מה שנוגע לתפקידים אחרים, שאינם קשורים במשרד ראש הממשלה - הרי אין זה משנה כרגע.

אני משוכנע, שהאלוף במלואים הרכבי, תפקידו כמייץ הוא התפקיד המרכזי שלו ובו הוא יתרכז, והוא יפעל בהתאם להגדרת התפקידים שלו. איני מציע לחפש כל מיני דברים.

שר התיירות מ. קול:

איני מחפש שום דבר. אני יודע, שהוא ממלא תפקיד במשרד הבטחון. אני חושב, שהוא צריך להפסיק שם.

ראש הממשלה י. רבין:

יש לי בקשה אליך - לחשאיך את הדבר להסדרים בין

המשרדים.

שר התיירות מ. קול:

כפי שידוע לי, היה האלוף במלואים רחבעם זאבי
ממונה על המלחמה בטרור ולא היה ממונה על המודיעין. האם יהושפט הרכבי היה
ממונה על שני הדברים?

ראש הממשלה י. רבין:

יהיה דיון בממשלה לגבי הגדרת התפקידים בנושא של
יועץ ראש הממשלה לענייני מודיעין. אני מעדיף לא לענות תשובות מקוטעות על עניינים
כאלה.

שר התיירות מ. קול:

ביחס למלחמה בטרור - האם ברור שלא ייכנס לתחום

הזה?

ראש הממשלה י. רבין:

כרגע הצעתי לו את שני התפקידים. יהושפט הרכבי
הציע ביוזמתו, שיהיה דיון בעניין זה.

שר התיירות מ. קול:

שלחת לנו נייר בסוף השבוע.

ראש הממשלה י. רבין:

אין אני מתאר לי, שהיום נספיק לדון בענין זה.

זה גם אינו בוער.

שר התיירות מ. קול:

אם כן, היום אתה מוסר לנו רק את האינפורמציה?

ראש הממשלה י. רבין:

בדיוק.

32. ההתפתחויות האחרונות ביחסי ישראל-ארה"ב בכלל ובמיוחד בתחום הרכש

ראש הממשלה י. רבין:

רציתי לעמוד על כמה דברים, שלפי דעתי חשוב להעמיד את הממשלה על הפרספקטיבה הנכונה בנושאים במישור הישראלי-אמריקאי, כי לצערי הרב, נעשה עיוות לכמה דברים הקשורים ביחסי ישראל-ארה"ב ושכמקום שנוכל ללכת בקומה זקופה להישגים שלנו, לפחות חברי הממשלה והגופים שאותם מייצגת הממשלה, הריני חושב שמדי פעם אין אנחנו מציגים די את הדברים באור מלא.

אני רוצה לעמוד במיוחד על כך, שחקופה של מאבקים פנים-אמריקאיים על כיווני הדרך של ארה"ב היא גם הזדמנות לבירור, להתמודדות, גם להערכה של מה שקשור בנושא הישראלי, ואוסיף ואומר - זוהי גם חקופה, שבה יש

אפשרויות להשיג הישגים, אם יודעים לפעול בתבונה.

כמי שפעל כשגריר בארה"ב, אני חושב שאני מכיר את המערכת שם. ואני שמח, שבחשונות על חשגריר הנוכחי של ישראל בארה"ב, המותקף לא פעם שלא בצדק - לדעתי, הוא פעל והוא פועל בצורה יעילה, אפקטיבית וטובה - ולא כל דבר ניתן לפרט, רוצה אני למצות בתחומים מתחומים שונים את הנושאים. רוצה אני לעמוד על כמה מהם.

אני חושב, שמה שהתרחש היום בארה"ב הוא, שויכוח בין שני מועמדים מתמקד על תחרות מי מסייע יותר לישראל.

שר הבטחון ש. פרס:

דבר שאינו יכול לקרות בישראל.

ראש הממשלה י. רבין:

פה יכולה להיות תחרות מי מסייע יותר ל"גוש

אמונים".

אני חושב, שהויכוח הוא ביטוי בלתי רגיל לא לבעית המועמדים, אלא למחשבה שבעצם נראה למעצבי דעת הציבור ולגורמים פוליטיים מה העם האמריקאי - ולא רק חלק ממנו - מייחס לישראל ואיך הוא מתייחס לישראל. יוצא לי לדבר עם אמריקאים רבים - עם יהודים ולא יהודים - והם רואים ביטוי בתופעה הזאת, שאין אני זוכר לה תקדים. גם בעבר היתה התמודדות, אבל אין אני זוכר מרכזיות כזאת, המבטאת יסוד ותשתית איתנים של הבנה ואהדה לישראל. באופן טבעי פעלו ידידי ישראל בכיוון של מצעי המפלגות, אם כי בארה"ב אין משמעות רבה למצע מפלגה.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

ובארץ כן יש?

ראש הממשלה י. רבין:

זאת אתה אמרת. אני דיברתי על ארה"ב.

אני חושב, שהתבטאויות המועמדים לגבי ישראל היו מן החיוביות ביותר. אני חושב, שבמקביל יש הישגים לישראל בתחומים מתחומים שונים.

לא אדבר על התחום המדיני. אני חושב, שבענין זה עמדה ארה"ב לגופם של דברים. הביטוי לעמדה האמריקאית בפורומים בינלאומיים, הביטוי האופרטיבי בראש וראשונה - כל אלה היו ממדרגה ראשונה.

אני חושב, שבשנה האחרונה חלה תמורה בחקיקה האמריקאית, שעדיין אנחנו נמצאים בעיצומו של התהליך הזה. זוהי ממש תחיקה בלתי רגילה מבחינת המלחמה בחרם הערבי. התיקון של ריביקוף, השם שוחד וחרם או כניעה לחרם כעילות על פי החוק, שעבר את כל שלבי החקיקה, לאי-פטור ממיסוי, זהו דבר ממדרגה ראשונה - ועדיין אנחנו נמצאים בעיצומם של הדברים.

כן גם בתחום הנשק, וזה בניגוד למאמר שנתפרסם ביום הששי. ואנחנו עדים מדי פעם לאימרות כאלה. ביום חמישי ישבתי עם נציג משרד הבטחון בארה"ב, מר צ'חנובר, ושאלתי אותו שאלה אחת פשוטה. לא שאיני יודע מה המצב, אבל רציתי לשמוע את דעתו. שאלתי אותו: האם יש עיסקה אחת חתומה, שארצות הברית לא ביצעה אותה? התשובה היתה שלילית לחלוטין. זה כמובן אם מדובר על עיסקות חתומות שאינן מתבצעות. נכון שעל מספר תביעות שלנו טרם קיבלנו תשובות חיוביות.

אני רוצה להזכיר, שגם בעקבות הסדר הביניים העלינו תביעות מחביעות שונות. קיבלנו תשובה עקרונית חיובית. אני מדבר על כלי נשק חדשים, על טכנולוגיות חדשות, על דברים חדשים שלא היו ברשותנו, וזה בנוסף לתביעות על כלים שהיו ברשותנו. קיבלנו תשובה חד-משמעית חיובית ביחס למטוס F-16. אני רואה בזה הישג עיקרי. זה מבטיח לנו פריט שיבצר את כוח הלחימה של ישראל בשנות ה-80. יש בענין זה תשובה פוליטית. אני מקוה, שיימצאו התנאים בקרוב כדי שנוכל למסור את מכתב ההזמנה. צ'נובר מסר על ההתפתחות של העבודות האחרונים. האמריקאים שאלו: מדוע אינכם מגישים את התביעה למטוס F-16?

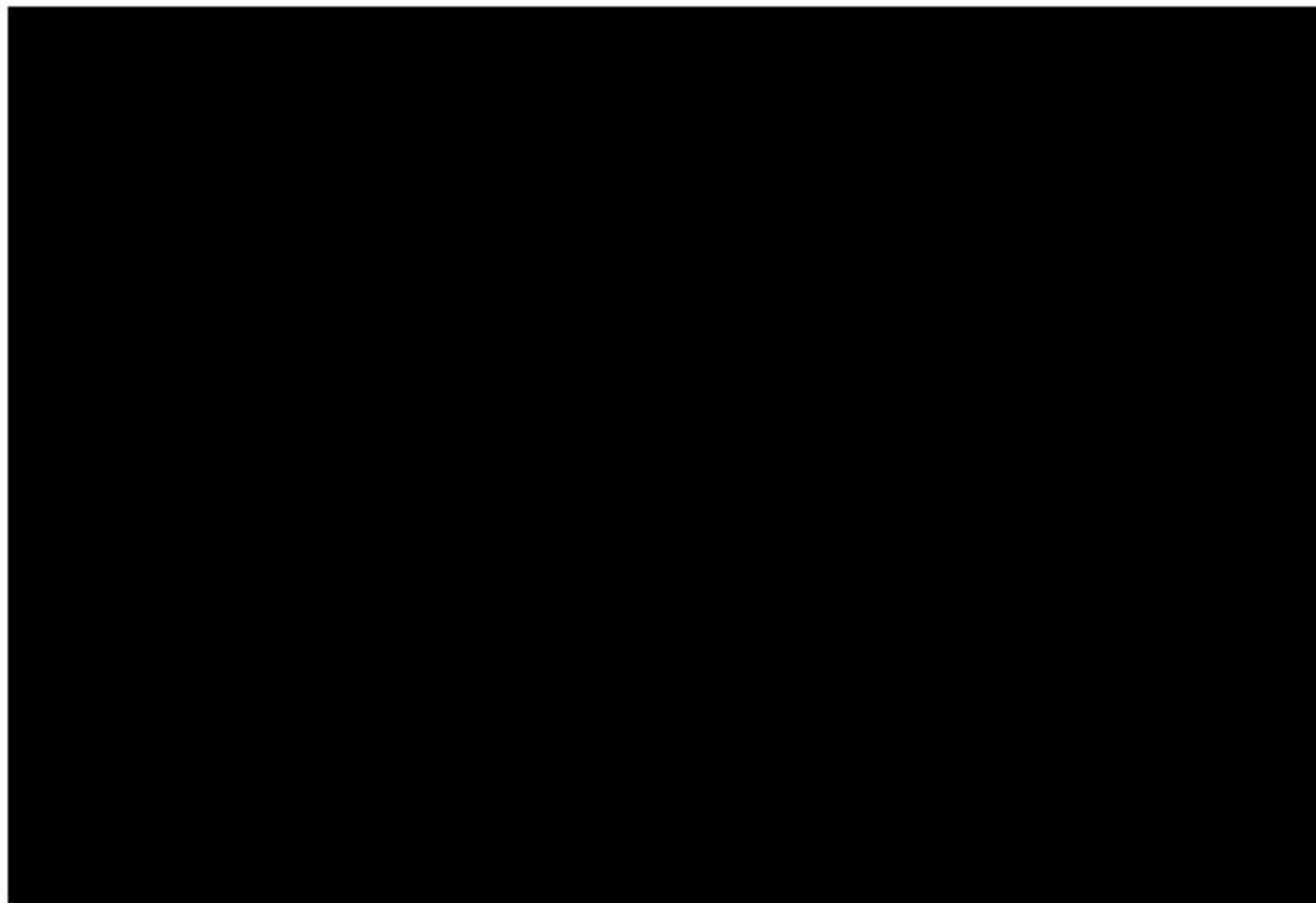
שר החינוך והתרבות א. ידלין:

באיזה תקציב סיוע זה יהיה?

ראש הממשלה י. רבין:

אנחנו נחליט.

שר הבטחון ש. פרס:

והמאמר של מרגלית?

ראש הממשלה י. רבין:

לפי דעתי, זה דלף בארצות הברית.

שר הבטחון ש. פרס:

הוא יודע את זה לפני.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

זה ממקורות אמריקאיים?

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

הם מעוניינים בזה.

שר המשטרה ש. הלל:

אין זה מתן בסתר.

ראש הממשלה י. רבין:

מכל מקום, הייתי רוצה להדגיש את הנקודה הזאת. וכאשר מדברים על יחסי ישראל-ארה"ב, ואם עולה נקודה כזו או אחרת, חשוב שנבין בצורה מפוכחת וריאלית הן את המצב הציבורי של ישראל בארצות הברית, איך זה מתבטא

במערכות הפוליטיות ואיך זה מתבטא במערכות המעשיות.

33. סעיף החרם הערבי בזכיון חברת "אמקו" והמו"מ עם ארה"ב בקשר לקידוחי החברה במפרץ סואץ

ראש הממשלה י. רבין:

על דבר שלישי רציתי למסור. אני מצטער על כך. אבל בעקבות הפרסום ב"הארץ", לפני שבועיים, על הדין וחשבון של מאיר רוזן, שאל השר קול שאלה בעניני חרם. אני רוצה להבהיר מהו המצב לאחר שאקרא לפניכם את חוות הדעת של מר מאיר רוזן:

"הזכיון משנת 1964 כולל סעיף חרם ראשוני המתייחס למכירת נפט לישראל".

כלומר, יש סעיף חרם מפורש. איני רוצה להכנס לויכוח המשפטי האם זה חרם. בפירוש מדובר רק על מכירת נפט, המופק במצרים לישראל. גם אין שם אזכור שמה של ישראל, אלא מדובר על מכירת נפט המופק במצרים למדינות שיש אתן יחסים כאלה או אחרים; כלומר, אין אזכור של שם ישראל. ובסעיף שבו מדובר במפורש בנושא החרם מדובר אך ורק על מכירת נפט ממצרים. זאת אומרת, מה שאנחנו קוראים בסגנון מדיני "חרם פאסיבי" מול "חרם אקטיבי". צריך לזכור, כי כשאנחנו מדברים על בעית החרם, הבעיה העיקרית בשבילנו היא אם יש סעיפים כפי שהם ישנם אצל הסעודים. אתן דוגמאות. ראש אמ"ן כתב מכתב ונתן דוגמאות איך מצרים חתמה בשנת 1971 על סעיף חרם, שבו מדובר על איסור על החברה העוסקת במצרים בכל מגע עם ישראל.

והוא אומר הלאה: "בנוסף לכך, הזכיון כפוף לכלל דיני מצרים הכוללים חוקי חרם רחבים יותר נגד ישראל".

אני רוצה להסביר דבר אחד: כשאנחנו פועלים היום בפעילות המעשית שלנו נגד החרם, אנחנו נאבקים נגד הסכמים הכוללים במפורש איסור על אותה חברה להתקשר עם ישראל. אני רוצה להזכיר שאם מדברים על חרם, גם מדינת ישראל מטילה חרם, כי יש חוק על איסור יחסי מסחר עם אויב.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

זה בהתאם לכללי המסחר והסחר העולמי.

ראש הממשלה י. רבין:

אבל מה שיש במפורש בסעיף של 1964, מדובר בזה. הרי לא מצאנו זכיון נפט שמסרה מצרים עם סעיף על חרם מפורט יותר. אולם הוא מצרף דוגמא לכך מזכיון סעודי: "בתחומים אחרים של מסחר, מדינות ערב נוהגות לדרוש מחברות זרות התחייבויות רחבות לגבי חרם ראשוני וחרם משני".

זאת היא חוות דעת חתומה על ידי היועץ המשפטי של משרד החוץ. תפיסתו המשפטית היא, שגם סעיף האוסר היום מכירת נפט מצרי לישראל הוא חרם. על בסיס זה קבע את חוות דעתו. את זה הוא הביא למשרד החוץ בצורה משפטית. הוא טוען שאין שם סעיף מפורש המדבר על חרם, מה שאנו קוראים חרם שני ושלישוני.

אבקש פעם שהממשלה תשמע דיווח בנושא פעילות החרם. אני רוצה להבהיר, שכל הפעילות הישראלית לתחיקה וכל הפעילות הציבורית שלה היא נגד החרם השני והשלישוני. אבל לא תבענו שתונהג בתחיקה האמריקאית מניעת חרם, הנקרא חרם ראשוני, כלומר בעת מציאות של חרם בסכסוך הישראלי-ערבי, לתבוע

במצרים שחמכור לישראל נפט או מוצרים אחרים. את זאת לא כללנו לא בפעילות הפוליטית שלנו ולא בפעילות הציבורית. טענת היועץ המשפטי של משרד החוץ היא, שגם אי-מכירת נפט על ידי מצרים לישראל היא חרם.

שר המשטרה ש. הלל:

דהיינו, על ידי החברה הפועלת במצרים ולא על ידי

מצרים.

ראש הממשלה י. רבין:

על ידי החברה הפועלת במצרים של נפט המופק במצרים. הדגש הוא על "נפט המופק במצרים". לא נזכר שמה של "ישראל", אלא לכל מדינה שלא מתואם אתה או לפי כל מיני סייגים.

שמענו ברדיו. איני מחשיב כל כך את העתונאי. מדובר על מי שהדליף לו, מי ש"בישל אותו". אין לי טענה שעתונאי אחד אינו יכול לעשות עבודה יסודית. לא ראיתי ביום חמישי את הטלוויזיה, ביקשתי לראות את הסרט. אבל הוא יצר את הרושם, שמוטעים את הממשלה. השתמע מדבריו, שרוב השרים לא ידעו על מה מדובר. הנה סעיף החרם כפי שמגדיר אותו מאיר רוזן. האנשים העוסקים בנושא החרם ברשות החרם נזהרים כמו מפני אש, שלא להעלות את ענין החרם הראשוני, כי ישראל תיפגע, כי זוהי חביעה שאין לה סיכוי להתקבל. לא זוהי התכלית של הפעולה שלנו. גם בארצות הברית אין לנו סיכוי לבוא בתחיקה כזו, כי יש שם חרם על קובה ועל סין.

שר התיירות מ. קול:

על סין אין היום.

ראש הממשלה י. רבין :

יש עדיין. כשאנחנו מדברים על חרם, מדובר על חרם משני. בהסכם של 1964 אין באופן מפורש התייחסות לנושא זה.

יצרו רושם נוסף, שכאילו הטעו את הממשלה על הסטטוס של חברת "אמקו". אני רוצה לקרוא מדברי היועץ המשפטי של משרד החוץ.

שר הדתות י. רפאל :

כל מה שאתה אומר עכשו היה ברור בלי מכתב ההסבר הזה.

ראש הממשלה י. רבין :

הכל היה ברור לנו כל הזמן.

שר הדתות י. רפאל :

אם כן, מה מטרת המכתב הזה?

ראש הממשלה י. רבין :

נתנו (ה"ת" שוויה) פירוש מסולף למה שכתוב. אני רוצה לחדש, אני רוצה להבהיר דברים, אני רוצה להעמיד דברים על דיוקם.

הדבר השני: חברת "אמקו" הינה היושבת של חברת "פאן אמריקן". חברת "פאן אמריקן" הינה חברה אמריקאית הפועלת באמצעות סניף הרשום במצרים. כל פעולות "פאן אמריקן" בהקשר לזכיון כפופות לחוק המצרי. זוהי החברה הפועלת בענייני נפט זה 20 שנה במצרים, כמו בישראל, שבה גורם זר מקים חברה משותפת עם החברה הישראלית. בדרך כלל, ממשלת ישראל, באמצעות החברה הזאת, שומרת את מרבית ההנאה בידיה. מי שלא ידע בזכות מה אנחנו נכנסנו בנעלי המצרים לאבו-רודס עם האיטלקים. 20 שנה קיים אותו דבר במצרים.

"חברת פאן אמריקן" ו-BGPC יחד הקימו חברה בשם GUPCO, הרשומה במצרים. בהתאם לדיני המלחמה יש לראות בחברת GUPCO, לאור הבעלות המשותפת, חברה מצרית ממשלתית אף היא.

יש הבדל בין "גופקו" לבין החברה המצרית. הבסיס של חברת "אמקו" הוא אמריקאי. היא מבצעת את העבודה לפי כל הסידורים שעיינתי. לנו לא ידוע על נסיון להטעות את הממשלה על ידי מישור. כל הדברים האלה היו ידועים שנים רבות לממשלה. ידוע כי הגורמים הזרים מקימים חברות עם ממשלה. לדוגמא מה שקרה באבו-רודס, איך התחלפו שם הבעלים לאור עובדת היותנו השלטון החדש.

אבל אין אני רוצה לקבוע כיצד נהג מי שהשתמש בדברים האלה. יש חקירה בעניין זה. אבל מי שהשתמש בעניין זה, השתמש בצורה מגמתית לכיוון מסוים ולא דוקא להאדיר את שם הממשלה בציבור.

שר המשפטים ח. צדוק:

לא הייתי שותף לבקורת על מאיר רוזן, היועץ המשפטי של משרד החוץ, לאחר שנחברר לי שהוא שלח את חוות הדעת על פי בקשתו של שר החוץ. גם התברר לי, שחוות הדעת עברה את ידיו של מנכ"ל משרד החוץ, שגם קבע את התפוצה של המסמך.

יחד עם זה, אני רוצה להזכיר, כי כאשר מדובר בחוות דעת משפטית, שהממשלה רוצה להסתמך עליה, המוסמך לכך הוא היועץ המשפטי לממשלה ולא היועץ המשפטי של משרד החוץ. ולכן אני רואה בכל מה שעמענו בחוות הדעת הראשונה ובחוות הדעת הנוספת, דעה של מר מאיר רוזן. אבל אם הממשלה תודקק לחוות דעת משפטית בנושא זה, שתנחה את הממשלה, הרי חוות דעת זו צריכה לבוא מהיועץ המשפטי לממשלה, שהוא כמובן יעבוד על הנושא תוך תיאום עם היועץ המשפטי של משרד החוץ, כמו שהוא עובד במקרים דומים תוך תיאום עם היועץ המשפטי של כל משרד אחר.

ראש הממשלה י. רבין:

נעשה זאת כאשר אביא לכאן כחלק אינטגרטיבי את

הנושא של החרם הערבי.

שר הבטחון ש. פרס:

היות ודעתי שונה מדעת ראש הממשלה בנושא זה - הדגשתי זאת ואני חוזר ומדגיש, ובכלל לא על רקע משפטי - הצד המשפטי אינו התחום שלי, אם כי איני יודע מה הם כל כך ההבדלים, דעתי הייתה מדינית ונשאת מדינית. גם ראש הממשלה הדגיש את זאת, שהויכוח הוא יותר על הצד המדיני מאשר על הצד המשפטי, אם כי איני מזלזל בצד המשפטי. אבל דעתי נובעת מראייה מדינית של הנושא ולא מראייה משפטית.

ראש הממשלה י. רבין:

כדי לחסלים את הדברים, אני רוצה להבהיר: הסיכום שהבאתי לפני הממשלה הוא הסיכום המדריך את שר החוץ במגעיו בנושא זה עם ארצות הברית.

שר הבטחון ש. פרס:

אני חוזר ומבקש שיהיה דיון בנושא זה על הצד

המדיני.

ראש הממשלה י. רבין:

אנחנו עובדים לפי הסיכום הזה. אם מישור מערער ורוצה שיודיעו לארה"ב שאין מנהלים אתה משא ומתן, יביא הנה הצעה כזו. או שיש דיון בעניין זה או שאין דיון. לא ביקשתי הבהרות דעות.

שר חשיכון א. עופר:

נדחה עד ראשית נובמבר.

ראש הממשלה י. רבין:

אברהם עופר, אל תתערב! דיווחתי ואין כאן דיון.

האם מישור מערער?

שר הבטחון ש. פרס:

אני מערער.

ראש הממשלה י. רבין:

בבקשה, זה יוצג לדיון.

שר התחבורה ג. יעקבי :

שר השיכון, לאיזה נובמבר התכוונת?

שר הכטחון ש. פרס :

לנובמבר 1947.

שר התיירות מ. קול :

היה לנו בשעתו סיכום לגבי קידוח אחד.

ראש הממשלה י. רבין :

זהו הסיכום שמסרתי. אני מבין שאין ערעור על כך.

שר התיירות מ. קול :

היה אצלנו סיכום, שלגבי קידוח אחד אנחנו מוכנים

לכך ולא לגבי קידוחים נוספים.

ראש הממשלה י. רבין :

בדיוק כך.

שר התיירות מ. קול:

קראתי בינתיים בעתון שד"ר קיסינג'ר הציע לשר אלון, שבינתיים יוסכם על הקידוח הזה ולגבי קידוחים אחרים נראה הלאה.

ראש הממשלה י. רבין:

ההנחייה שנמסרה לשר אלון היא, שהעמדה שצטרתי בממשלה היא היחידה שעליה יוכל להתבסס.

השר ג. האוזנר:

האם לא סוכם משהו בין קיסינג'ר ובין אלון?

ראש הממשלה י. רבין:

שימשיכו לדבר.

שר התיירות מ. קול:

האם קיסינג'ר רוצה שימשיכו לדבר?

ראש הממשלה י. רבין:

איני יודע. לא סוכם הדבר. יש התחייבות שאין יותר כל תביעות. דיברנו על כך בממשלה. אני מבין, שאין ערעור על כך. בינתיים אנחנו בעיצומו של המהלך הזה. איני רואה סיבה לדיון. מחר יראה אלון את קיסינג'ר. אני מציע שנחכה עד אחרי המפגש אלון-קיסינג'ר.

שר הבטחון ש. פרס:

האם מותר לי להעיר ברוח טובה? איני רואה כל אסון אם יהיה דיון בממשלה. איני רואה כל אסון אם יש בממשלה חילוקי דעות. אני רוצה להסביר.

ראש הממשלה י. רבין:

או שיהיה דיון ואז גם אני מבהיר את עמדותי. אני היושב-ראש.

שר הבטחון ש. פרס:

איני מערער על כך. אני מבקש מהיושב-ראש שיתן לי להבהיר את דעתי. אתה קבעת את עמדותי שאני נגד משא ומתן עם ארצות הברית. אני רוצה להבהיר שאין אני נגד משא ומתן עם ארצות הברית. אין אני מתנגד לנהל משא ומתן עם ארצות הברית. אני רוצה, שהדבר יהיה ברור: הצעתי ואני חוזר ומציע, שבמשא ומתן עם ארצות הברית, יוצע שיהיה משא ומתן גם עם מצרים. זה כל העניין. זה לקח בדיוק דקה.

ראש הממשלה י. רבין:

אחרי ששמעתי את השאלה הזאת, אני מבהיר כי מה שאמרתי בממשלה זהו הקו המנחה את השר אלון בשיחותיו בארצות הברית בשלב זה.

שר הדתות י. רפאל:

ראש הממשלה הסביר עכשו את טיב חוות הדעת של היועץ המשפטי של משרד החוץ. אם כך העניין, מה הסודיות שבדבר, שאנחנו נזעקנו לחקירה מבזה כזאת, המבזה את כל הממשלה? איני תופס מה כאן הסודיות.

ראש הממשלה י. רבין:

אמרתי בישיבה הקודמת של הממשלה, שאילו אני הייתי צריך להחליט על הסיווג של המברק, לא הייתי מחליט כפי שעשה זאת הכותב. אמרתי זאת בישיבת הממשלה בשעתו. אולם פנה אלי אחרי ישיבת הממשלה שר המשפטים ואולי הוא יסביר את נימוקיו.

שר המשפטים ת. צדוק:

הודעתי בכנסת, על דעת הממשלה, שהדלפה של חומר סודי היא עבירה פלילית וחייבת להיחקר על פי החוק על ידי הרשויות המוסמכות לכך, כמו שנחקרת כל עבירה פלילית אחרת, ואין אדם במדינה הזאת שהוא מחוסן בפני החובה החוקית והאזרחית להשיב על שאלות המטרה, כשהיא עורכת חקירה, בין שהסווג המקורי של המסמך כמסמך סודי ביותר היה מוצדק או לא היה מוצדק.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

מבחינת סודיותו?

שר המשפטים ת. צדוק:

מבחינת תוכנו. כך סווג המסמך הזה בזמן שהוא הוצג ובתור שכזה, הוא הודלף לפרסום, והוא הודלף לפרסום לא מבחינת התוכן הכללי, אלא הטקסט המלא של מסמך המסווג כ"סודי ביותר" הוא שהודלף ונתפרסם עם כל המלים ועם כל הפסיקים, הייתי אומר עם כל שגיאות ההדפסה, אם היו כאלה.

אני חושב, שאם אנחנו רוצים להתייחס ברצינות למה שאנחנו מכריזים, שאנחנו רוצים להיאבק במכת ההדלפה, לא של תוכן, שאז זה קשה לאתר, אלא של מסמכים סודיים - היתה זאת הודמנות ניאוטה לערוך חקירה. ואני בפירוש איני מסכים לכך, שזוהי חקירה המשפילה את מישור.

ראש הממשלה י. רבין:

משפילה ההדלפה.

שר המשפטים ח. צדוק:

עצם הפרסום מעיד על כך, שנעברה עבירה וחובתן של הרשויות הממונות על כך לבדוק ולחקור.

הודעתי על זה על דעת הממשלה בכנסת, ואני חושב שזוהי חובתנו לעמוד על כך. זהו לכבודה של הממשלה, שאין היא מרימה ידיים ואין היא משלימה ואין היא מוסיפה להשלים עם תופעות כאלה של הדלפה, אלא מנסה להתמודד אתן בדרכים חוקיות העומדות לרשות הרשויות המוסמכות. לכן כשראיתי את המקרה הזה, חשבתי שזהו דבר המחייב חקירה. אני המלצתי על החקירה הזאת בפני ראש הממשלה.

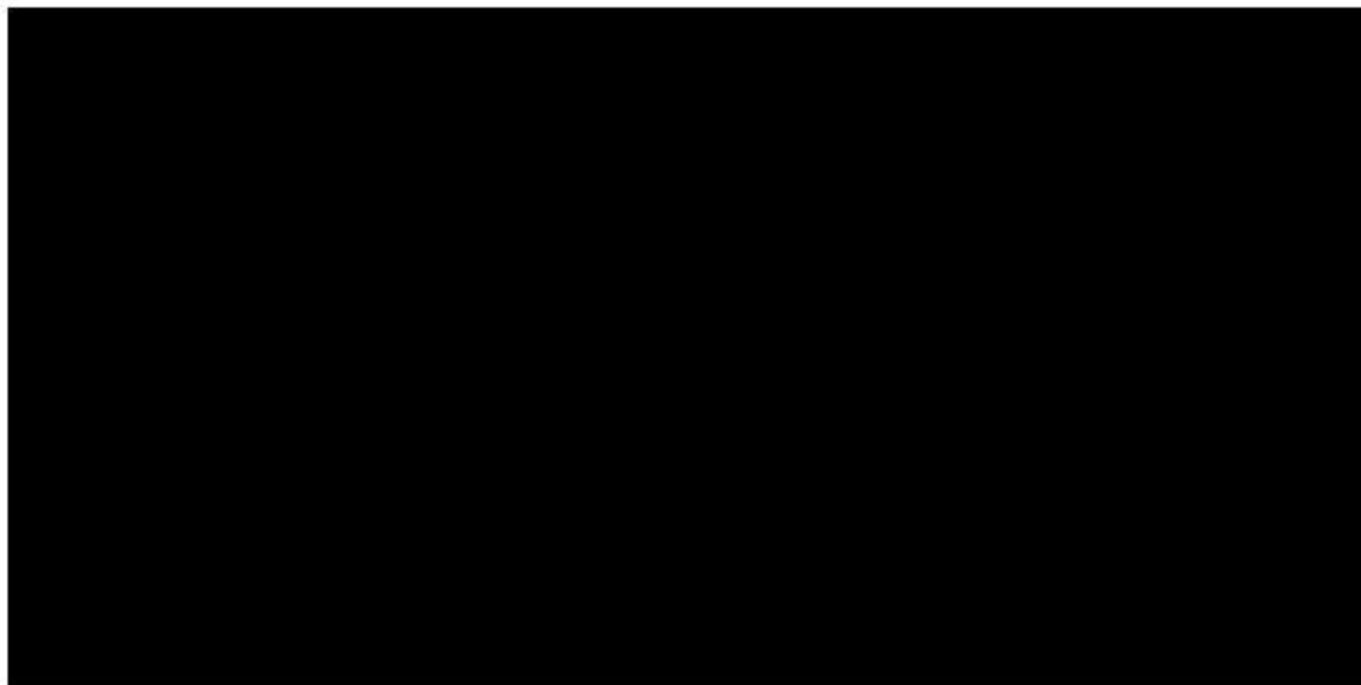
ראש הממשלה י. רבין:

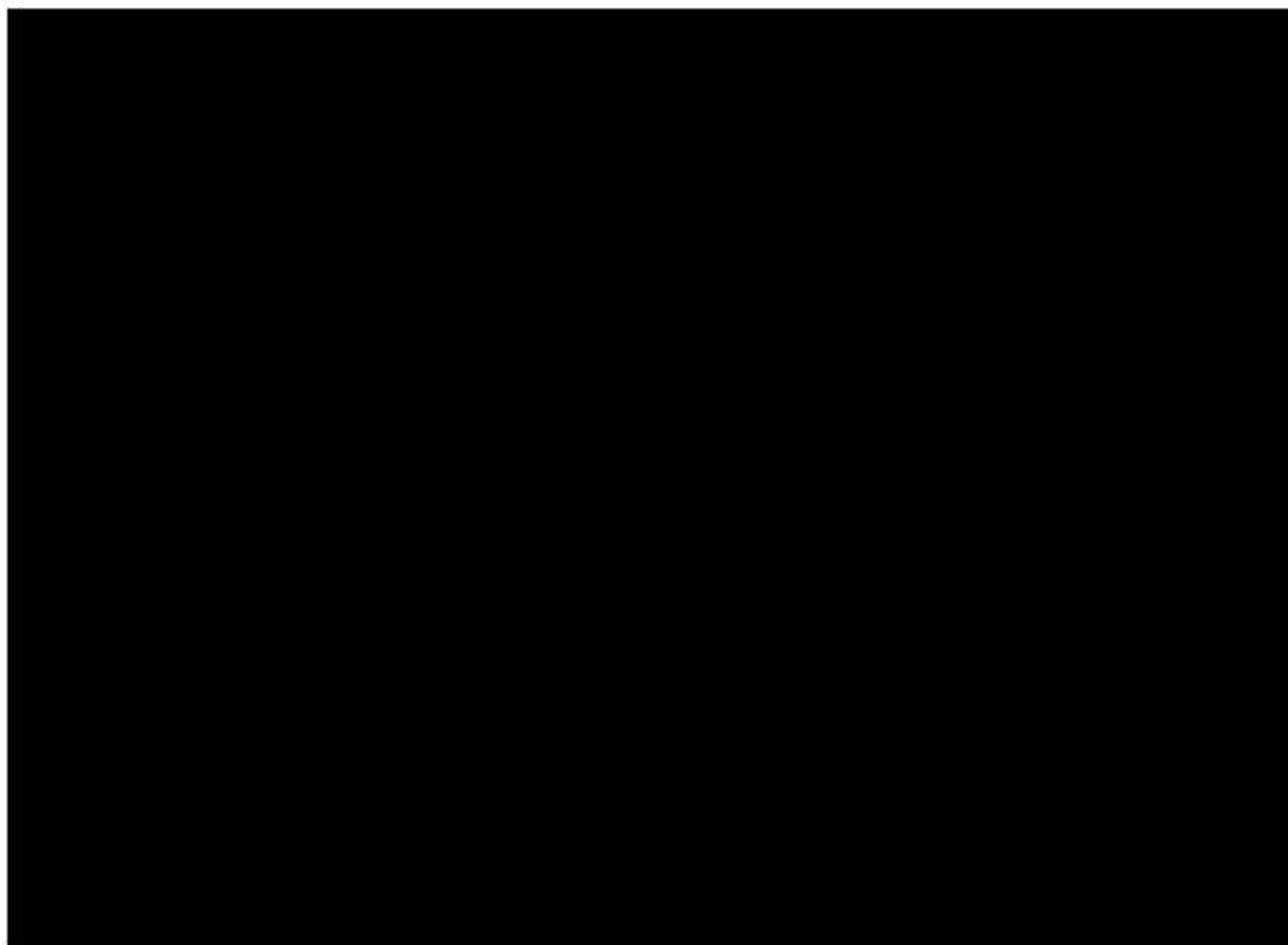
ואני קיבלתי את ההמלצה הזאת.

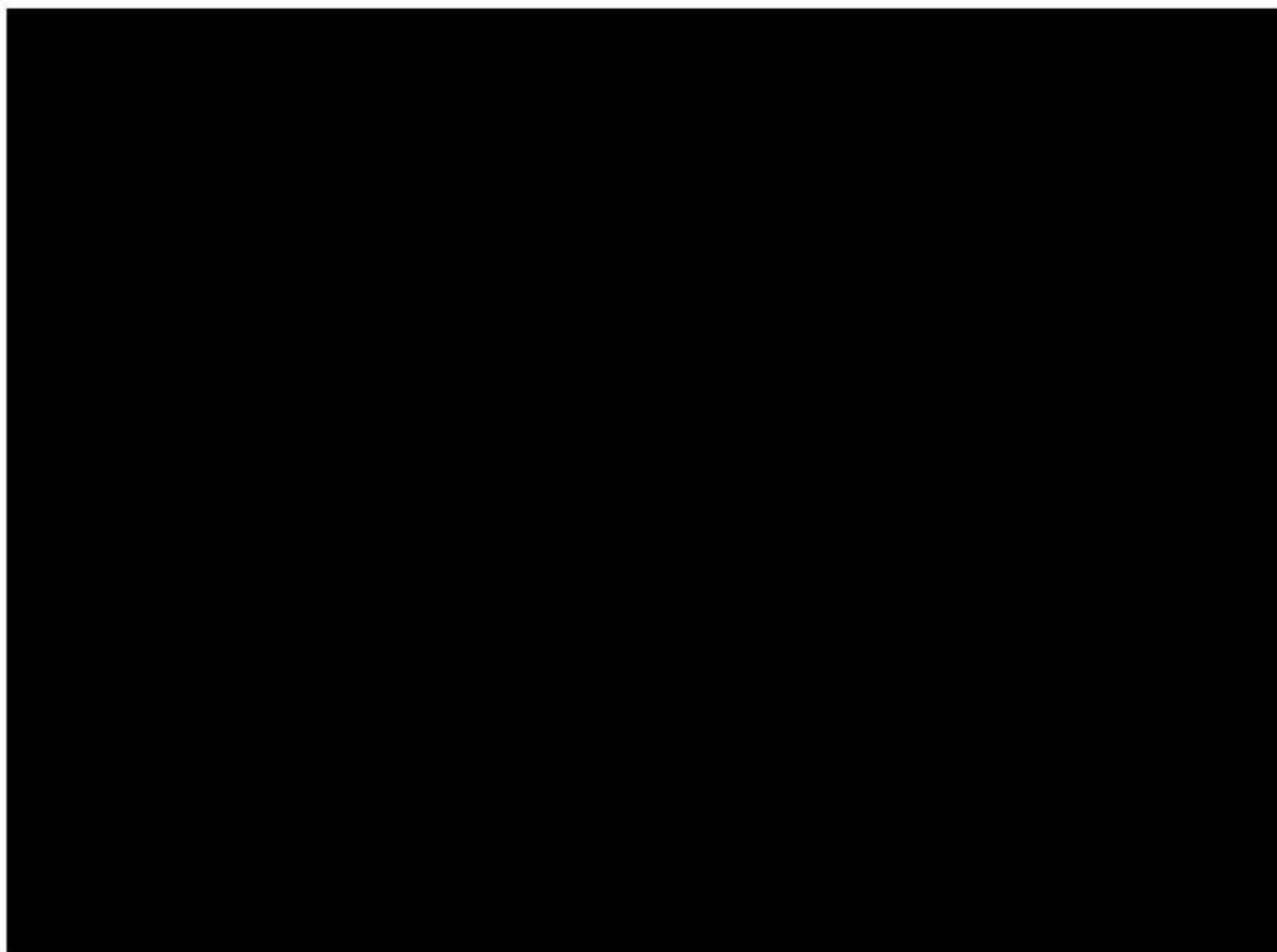
שר המשפטים ח. צדוק:

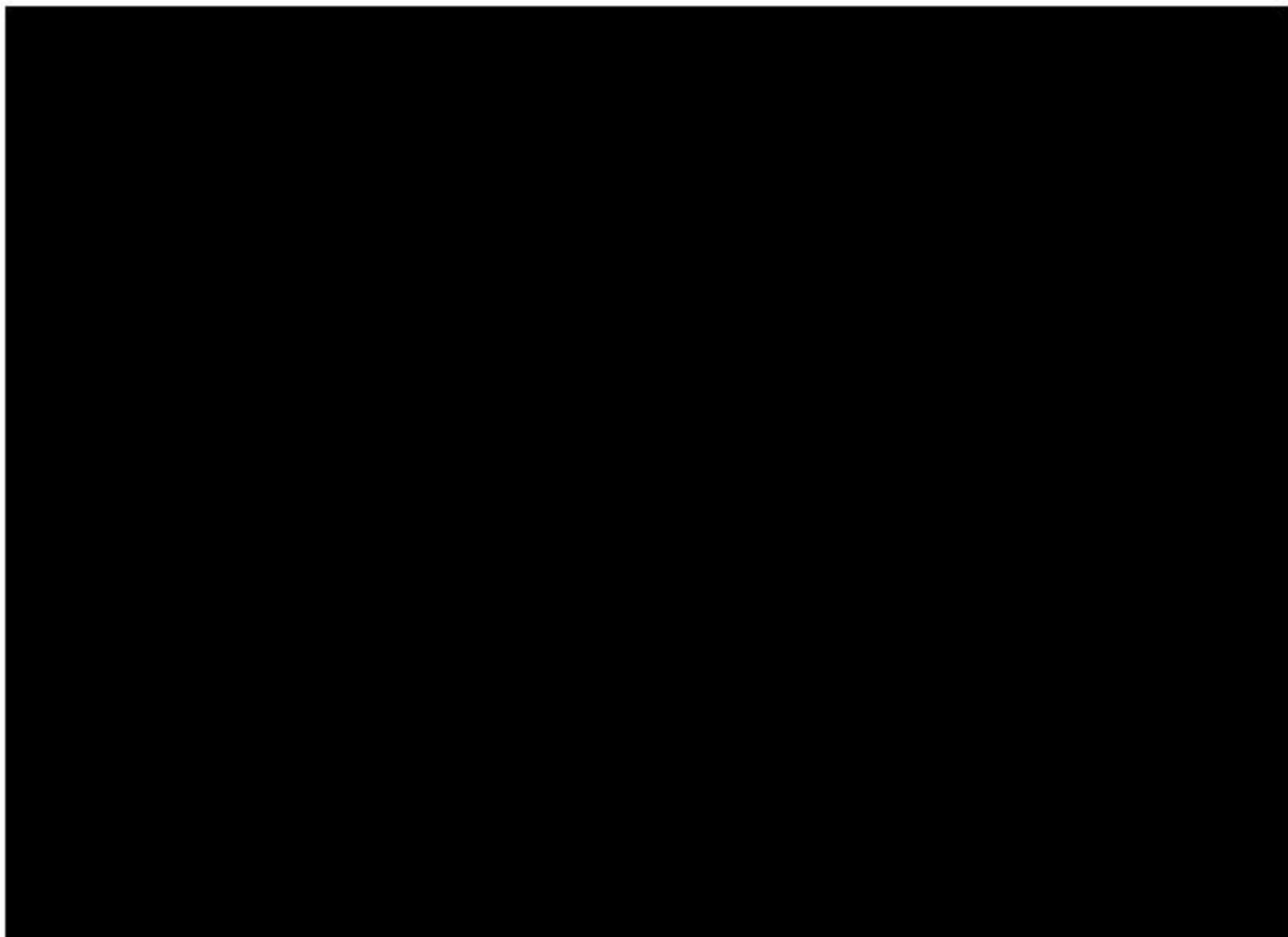
ראש הממשלה אישר את הקו הזה, והרשויות המוסמכות
לכך פועלות בעניין זה על פי החוק.

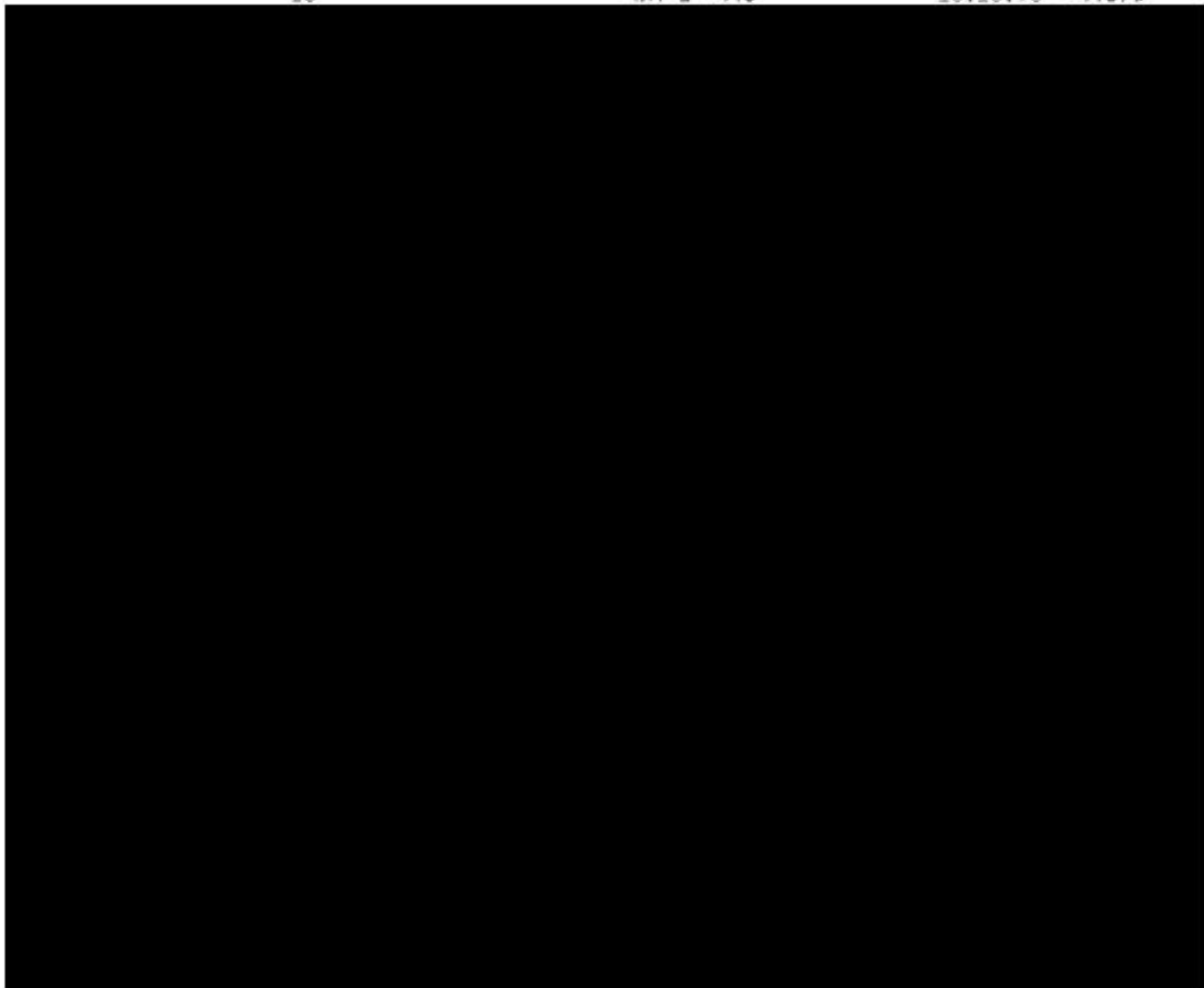
34. ענינים בטחוניים
(הממשלה בשבחה כועדת שרים לעניני בטחון)

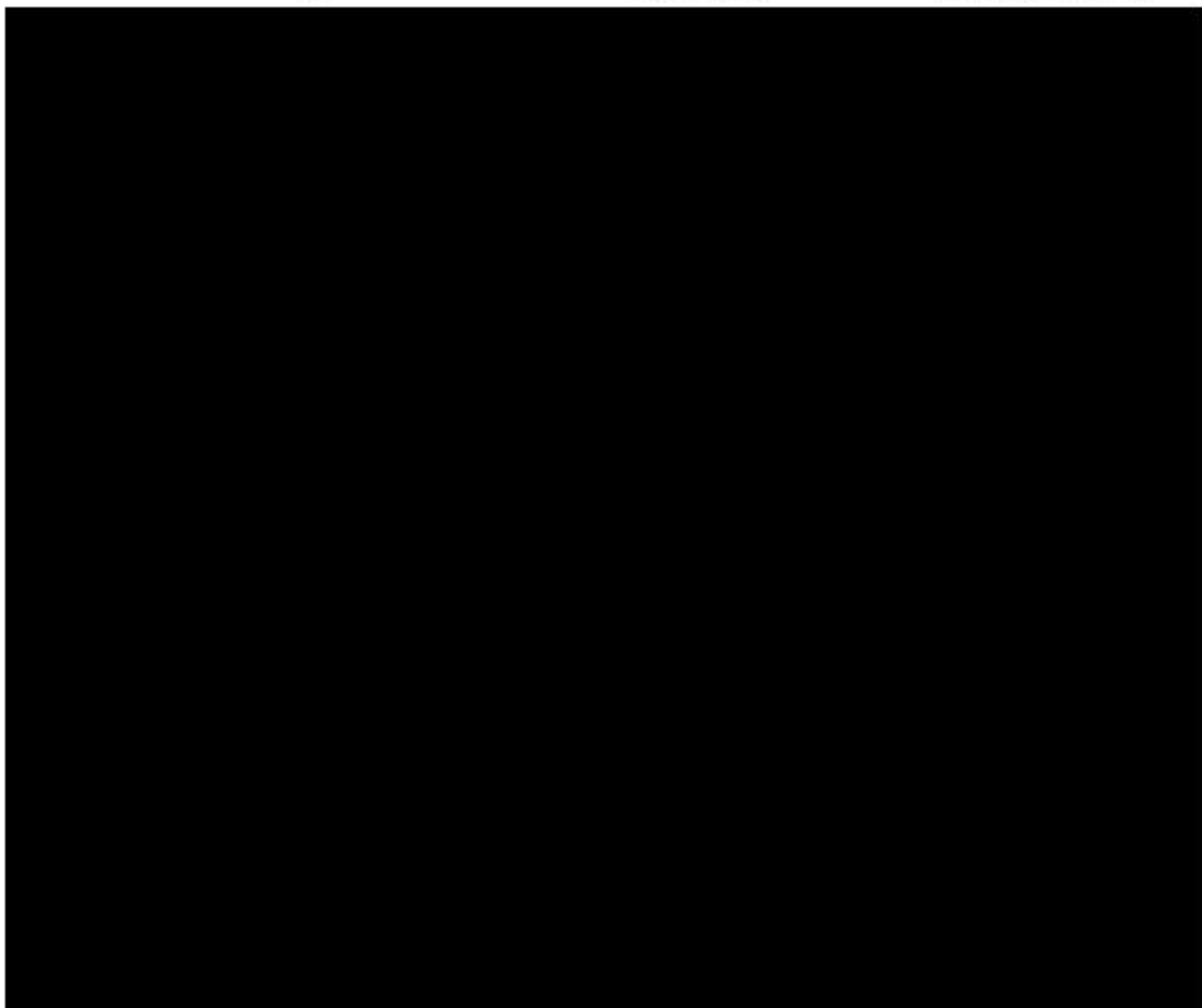

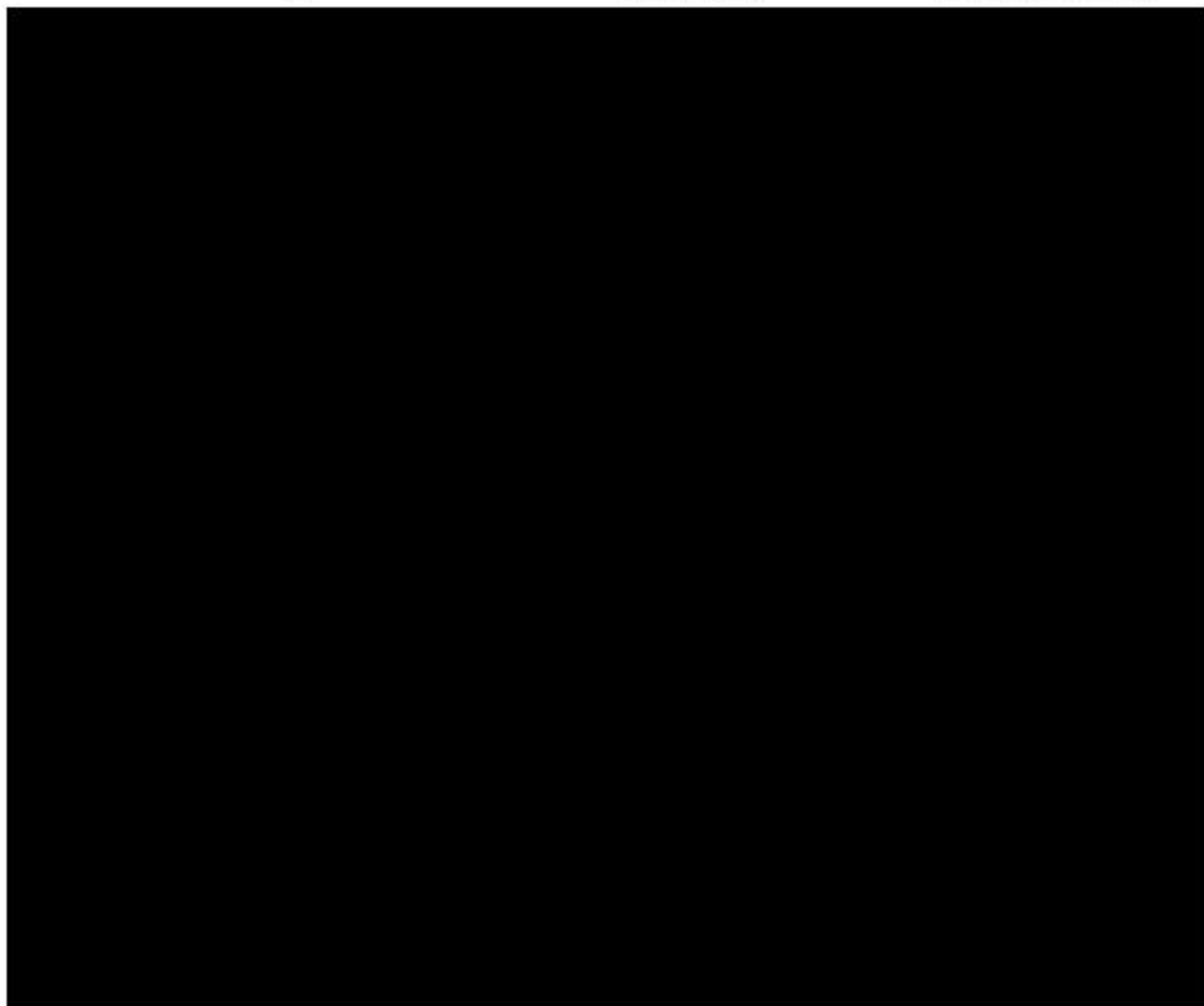

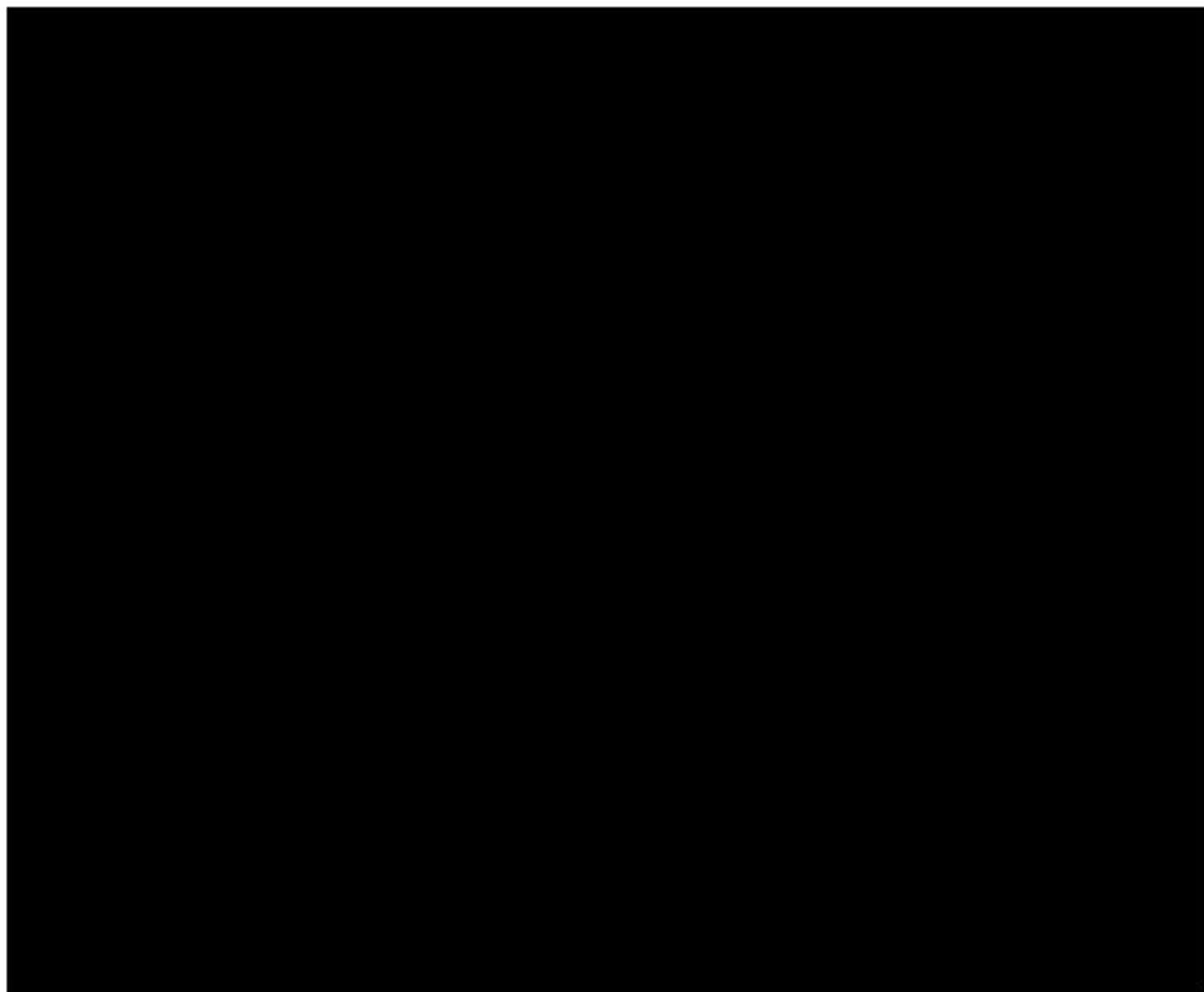

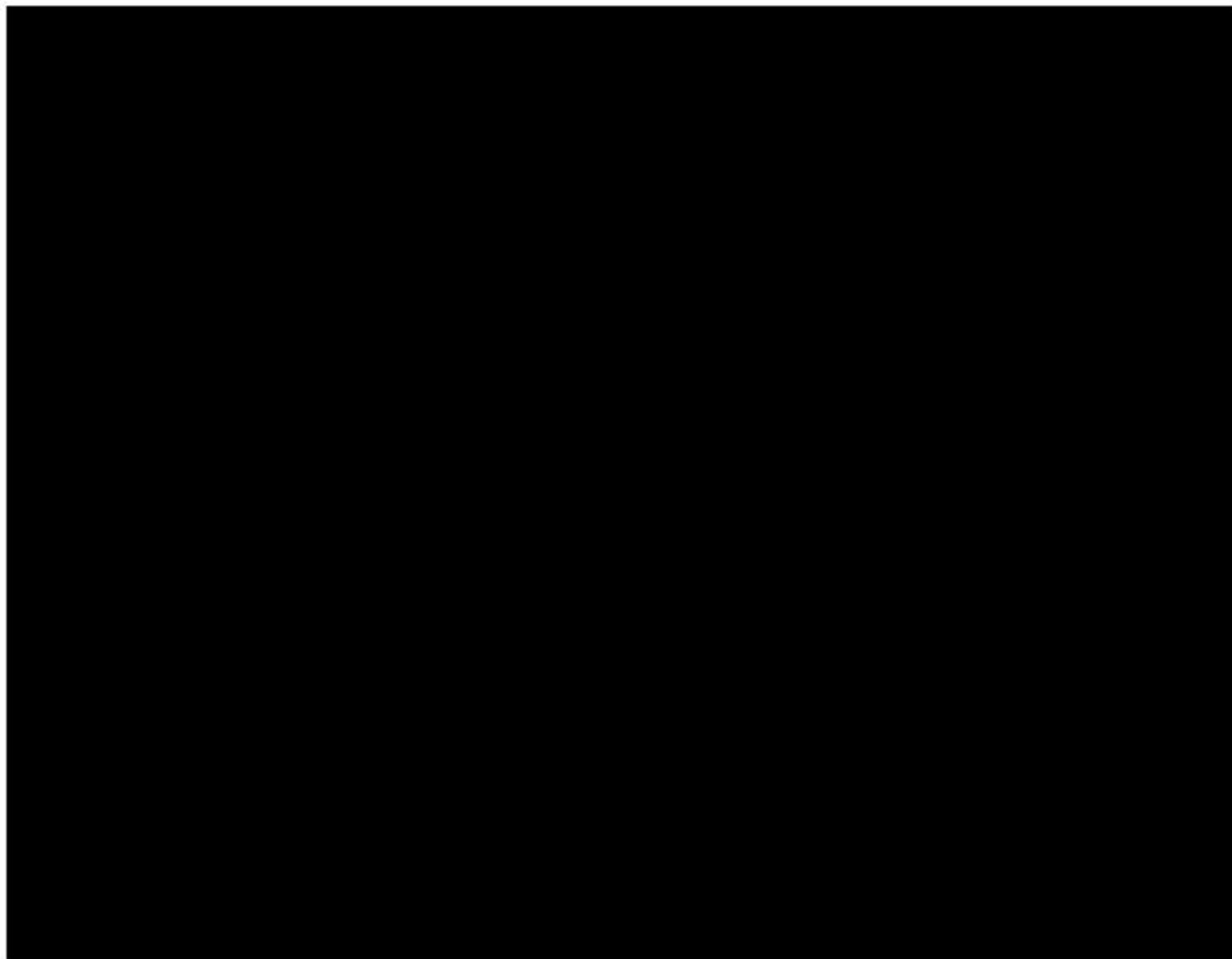

35. ענינים מדיניים

המנכ"ל ש. אבינרי :

בקשר לפעילות באו"ם - היתה אפשרות שאש"ף יבקש את זכות התשובה לנאומו של שר החוץ, משום שאש"ף ביקש בתחילת עצרת האו"ם להשתתף בדיון במליאה. נשיא העצרת לא קיבל את התביעה הזאת, ונתקבל סיכום מאומץ שאם אש"ף ירצה בזכות התשובה, נשיא העצרת ידון בזה. אחרי נאומו של שר החוץ שלנו, אש"ף לא ביקש את זכות התשובה למרות שנציגים אחרים, הסורים והמצרים, ביקשו את זכות התשובה. אפשר לראות את זאת כאחת הבעיות הניצבות כרגע בפני אש"ף, שאינו רוצה להיות כרגע באור הזרקורים, ואין אנחנו עוזרים לו בזה. הוא רואה את עצמו במצב של נחיתות ובמצב של התגוננות לאור מצבו בלבנון.

אין זה בטוח שלא ינצלו את זכות התשובה בסעיפים אחרים, שבהם אפשר לתקוף אותנו, וישנם סעיפים כאלה. אבל עד עתה לא ביקש אש"ף להגיע לזכות הדיבור בעצרת האו"ם.

שר התיירות מ. קול:

האם יהיה כאן ויכוח מדיני? היתה אגרת סובייטית חריפה מאד. אני חושב, שהממשלה צריכה לקבל דיווח על זה.

המנכ"ל ש. אבינרי:

לא היתה אגרת סובייטית אלינו.

שר התיירות מ. קול:

אבל כך פורסם.

שר המשטרה ש. הלל:

זה היה ברדיו.

שר השיכון א. עופר:

בקשר לאינפורמציה שאש"ף לא ענה על נאומו של שר החוץ - קודם דיברו על קצין אכזר בעל עין של זכוכית. אמרו שעכשו העין הזאת מתרככת. האם יש בהופעה הכללית של אש"ף באו"ם סימנים של עמדה מרוככת יותר כלפי ישראל? דהיינו, אם ישראל תציע הצעות, האם נראית מגמה כללית של ריכוך מצד נציגי אש"ף?

שר התחבורה ג. יעקבי:

קראתי בעתונים, ששר החוץ האמריקאי הציע או העלה אפשרות של ועדה מכינה לועידת ג'ניבה ושהנושא נידון בינו ובין שר החוץ אלון. האם אפשר לשמוע יותר פרטים על ההצעה הזאת? מה היתה הכוונה ומה היתה המגמה?

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

באחד הנאומים האחרונים שלו השתמש סאדאת בביטוי, שמצרים השתמשה בפתרון צבאי לסכסוך הישראלי-ערבי, שהקרב לא נסתיים עדיין. האם נבדקו הניסוחים שבנאומו? האם אין הם עומדים בסתירה להתחייבויות המצרים על אי-שימוש בכוח?

שר הבטחון ש. פרס:

יש מגוון גדול של ציטוטים.

שר התיירות מ. קול:

שר החוץ הבריטי שינה את הנוסח לגבי הבעיה הפלסטינית. היה גם איזה נוסח של שר החוץ האירי. האם השינויים האלה הם הוכחה, שלמרות המכות שאש"ף קיבל, יש דוקא עכשו יחס אליו מתוך יחס של רחמנות, מתוך יחס לגורם שהוכה וכדו' ? האם אין זה מוצא את ביטויו בהתבטאויות של שרי חוץ שונים? הרי שר החוץ שלנו נפגש עם שר החוץ הבריטי. אני רוצה לשמוע כיצד מוסבר השינוי הזה בעמדה הבריטית.

המנכ"ל ש. אבינרי:

עם שובו לארץ ידווח בודאי שר החוץ על המגעים שלו עם שרי החוץ השונים ואז תקבלו את התמונה הכוללת. אין אני רוצה להקדים את הדיווח שלו.

לשאלתו של השר עופר: לא מצאנו עד עכשו שום ריכוך בעמדה של אש"ף. אבל בגלל המצוקה שיש להם בלבנון, הם שומרים על פרופיל נמוך.

אשר לשאלת השר קול בקשר לאגרת סובייטית, לא היתה אלינו כל אגרת סובייטית. אלא שביום השני, ה-1 באוקטובר, פירסמה סוכנות הידיעות הסובייטית הודעה של ממשלת ברית המועצות על המזרח התיכון, ואחד מאנשי הממשלה הסובייטית באו"ם העביר את ההודעה הזאת, שנתפרסמה כבר בכל כלי התקשורת, על נייר חלק במעטפה סגורה לאחד מנציגי ממשלת ישראל באו"ם. זו אינה אגרת, אלא העבירו לנו הודעה כללית שנתפרסמה בכלי התקשורת, שכל אחד יכול היה לשמוע אותה. את הנוסח הכללי הזה בהודעה חלקה העבירו גם לממשלות אחרות וגם לאש"ף.

בדקנו את הנוסח עצמו והוא חוזר על כל הניסוחים הסובייטיים הקודמים. זהו נוסח מתומצת של הודעת ממשלת ברית המועצות מה-28 באפריל, שהיתה ההודעה המקיפה ביותר של ממשלת ברית המועצות. הוא חוזר בקצרה על ארבע נקודות שהיו כבר בהודעה מה-28 באפריל ולא היתה בהן משום חידוש: נסיגה ישראלית מכל השטחים, זכות הגדרה עצמית לפלסטינים כולל הקמת מדינה משלהם, ערכויות לגבולות וסיום מצב הלוחמה; בזה יש אולי משום שינוי מסוים, כי בהודעות הקודמות דובר על מצב של שלום; אם היה שם שינוי, הרי היה זה דוקא להחמרה.

שר התיירות מ. קול:

יש שם עניין של שני שלבים.

המנכ"ל ש. אבינרי:

אני רואה שקראת את ההודעה בעניין. ישנה הצעה לחידוש ועידת ג'ניבה בשני שלבים, כאשר נאמר שם במפורש, שאש"ף ישתתף שם מההתחלה על בסיס שווה FROM THE VERY BEGINNING ON AN EQUAL FOOTING. אם למישהו היו ספקות בנוגע להודעות הסובייטיות הקודמות, הרי פה מדובר ב"רחל בתך הקטנה".

לא היתה זאת אגרת. זו היתה הודעה פומבית.

ראש הממשלה י. רבין:

שקיבלנו אותה אחרי שנתפרסמה.

המנכ"ל ש. אבינרי:

היא לא יזמה שום מגע דיפלומטי עם ממשלת ישראל.
היא לא היתה ממוענת לממשלת ישראל. היא רוצה ליצור רושם כאילו היא פונה לכל הממשלות, בשעה שברית המועצות אינה מוכנה לשלם את המחיר הפוליטי לדיאלוג עם ממשלת ישראל.

אני מזהיר את חברינו מאשלייה ושלא יווצר הרושם שממשלת ברית המועצות רוצה בדיאלוג עם ממשלת ישראל. ברית המועצות אינה זזה מעמדתה בנוגע לעמדתנו, שבאה לידי ביטוי בחשוכת שר החוץ שלנו בנושא הזה.

בקשר להודעות של שרי חוץ שונים, שר החוץ ידוע.
אבל כיוון שהיתה שאלה על הודעות ספציפיות של שר החוץ הבריטי ושר החוץ האירי, הרי שר החוץ הבריטי דיבר על בית לפלסטינים, אבל הודעתו אמרה במפורש שאין הכוונה למדינה נפרדת. אין כאן חמיכה במדינה פלסטינית נפרדת.

באשר לשאלה "האם יש עכשו יחס של רחמנות כלפי אש"ף"? אפשר לומר: כאשר אש"ף מתחזק, יש מידה מסוימת של אהדה כלפיו; כאשר אש"ף נחלש, יש גם כן מידה מסוימת של אהדה. אוי לי מיצרי ואוי לי מיוצרי. אבל העמדה של אש"ף היא כיום בגלל הפרופיל הנמוך שהוא שומר עליו באו"ם.

חשר ג. האוזנר:

גרומיקו היה אצל פורד. ההודעה של סטנפורד נתפרסמה סמוך לביקור. האין כל סימוכין בין השניים?

המנכ"ל ש. אבינרי :

עד כמה שאנחנו יודעים, זה היה להיפך. זהו כנראה מסוג הדברים שגרומיקו רצה להגיש לאמריקאים.

השר ג. האוזנר :

ולא קיבל שום הסכמה על כך?

המנכ"ל ש. אבינרי :

להיפך, העמדה האמריקאית בנושא זה היא ברורה.

שר המשפטים ח. צדוק :

הוא דיבר רק על הפלסטינים?

המנכ"ל ש. אבינרי :

רק על הפלסטינים.

ראש הממשלה י. רבין :

לפי מיטב ידיעתי, התגובה האמריקאית להודעה הסובייטית היא פשוטה. האמריקאים דבקים במה שהיה מסוכם בינינו לבינם, כלומר זימון לוועידת ג'ניבה על הבסיס הקודם. כי הרוסים מסתלקים מהחלטות מועצת הבטחון

242 ו-338, כי אלה אינן מוזכרות בהודעה שלהם. האמריקאים דבקים בסיכום שלהם אתנו. הבסיס הוא החלטת מועצת הבטחון 338. הזימון לועידה הוא למשתתפים המקוריים. הסייג שלהם מאשיף הוא כפי שאמרו בהסכם בינינו לבינם ובהסכם הביניים. הם מוכנים לפצל את כינוס הועידה לשני שלבים, שלב של ועדה מכינה ושלב של הדיון עצמו. הבעיה אינה הצד הנוהלי של הועידה, האם תהיה פגישה אחת או תהיינה שתי פגישות, אלא היום יש פער ביניהם בשני דברים: (א) מהו הבסיס לזימון הועידה? (ב) מי הם המוזמנים לועידה? האמריקאים דבקים בעמדתם.

השר ג. האוזנר:

האם הם נתנו ביטוי לעמדתם?

ראש הממשלה י. רבין:

הם נתנו ביטוי לעמדתם בפגישה שהתייחסת אליה. לא אוכל לומר יותר מזה, כי כולם יודעים מה יהיה מחר בעתונות.

המנכ"ל ש. אבינרי:

זוהי גם התשובה לשאלתו של שר התחבורה: ארצות

הברית דבקה בעמדתה.

ראש הממשלה י. רבין:

זוהי עמדה הידועה לנו.

המנכ"ל ש. אבינרי:

בתשובה לשאלתו של שר החינוך והתרבות על נאום של סאדאת במצעד הצבאי - הדברים האלה נאמרים במשך כל הזמן, והם חלק מן המציאות המורכבת שבה אנחנו חיים.

ראש הממשלה י. רבין:

קודם נאמר: נעשה הכל בכל הדרכים המדיניות כדי לשחרר את אדמת הערבים, אבל אם לא יהיה מנוס - נלך גם בדרך הצבאית.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

זאת היתה ההתחלה בדבריו.

ראש הממשלה י. רבין:

לא, אל תסמוך על העתונים. בדרך כלל, הטקסט המצרי הוא כזה כפי שאמרתי. אבל אם אתה רוצה, יבדק הטקסט במדויק. אפשר לתת לך את הטקסט המקורי.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

נאמר שהקרב עדיין לא נסתיים.

ראש הממשלה י. רבין:

הרי לא היה אפילו סיום מצב המלחמה.

שר התיירות מ. קול:

האם פירסמנו תשובה להודעה הסובייטית? מדוע לא פירסמנו תשובה להודעה הסובייטית?

ראש הממשלה י. רבין:

איזו תשובה? הנאום של שר החוץ התייחס להודעה הפומבית. זאת לא היתה תשובה להודעה הפומבית, אלא הצגה חיובית של עמדתנו, למה אנחנו מוכנים. לא היתה שום פנייה סובייטית ממוענת לישראל. בא איזה פלוני-אלמוני, שם מעטפה עם טקסט של הודעה פומבית על דף חלק. לא היה כתוב שם "אל" ולא היה כתוב שם "מן". היתה זאת הודעה פומבית. אתה רוצה שצל זה נענה?

שר התיירות מ. קול:

כשהייתי בבריטל היתה שם הודעה בטלויזיה בראש החדשות, שהנה היתה פנייה סובייטית אל ישראל ואל הממשלות האחרות. שר החוץ הגיב בניו-יורק שקודם צריך לבדוק את הנוסח. עלינו היה לומר שלא נתקבלה אצלנו אגרת כזאת. הדובר של משרד החוץ יכול היה להודיע זאת.

המנכ"ל ש. אבינרי:

ברגע שנתפרסמה ההודעה בכלי התקשורת, הודענו על כך שאגרת סובייטית שכזו לא נתקבלה אצלנו.

ראש הממשלה י. רבין:

דובר:

דובר משרד החוץ פה הודיע על כך.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

צריך להדגיש את זאת מחדש. אני רק עכשו חש שזו

היתה מסירת ביולטין.

ראש הממשלה י. רבין:

אין לנו ענין להתפלמס סתם על דבר לא

סובסטנטיבי, גם לא עם הסובייטים.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

השר קול שאל את השאילתא שלי.

36. מינוי מפקח כללי למשטרת ישראל

ראש הממשלה י. רבין:

שר המשטרה הציע מינוי מפכ"ל חדש למשטרה.

שר המשטרה ש. הלל:

מדובר על החלפת מפכ"ל המשטרה כעבור למעלה מארבע שנים. זוהי תקופה די קצרה לעומת מסורת שהיתה קיימת לגבי מינוי מפכ"לים במשטרה. אבל אני חושב, שזוהי מסורת טובה יותר לקצר את התקופה, מה גם שדחתקופה האחרונה של ארבע שנים היתה תקופה מאד אינטנסיבית, שדרשה אמורטיזציה מהירה יותר לגבי התפקיד הזה של המפכ"ל.

אני רוצה בראשי פרקים לציין את התקופה. האמת היא, שכל שוטר נמצא חשוף לעימות יומיומי עם הציבור, והמשטרה כולה ומפכ"ל המשטרה חשופים לבקורת יומיומית. אין דבר שהמשטרה עושה, שכל הצדדים יכולים להיות שבעי רצון ממנו. פעם מישו חושב, שזה חזק מדי ומישו אחר חושב, שזה חלש מדי, מישו חושב, שזה מוגבל מדי ומישו חושב, שזה מורחב מדי. איני אומר זאת כתלונה, אבל זוהי הפרקטיקה שבה צריכה לעמוד משטרת ישראל. אפשר לומר עליה שידה בכל ויד כל בה, וזה לגבי כל מי שממשש בתפקידים כאלה.

שר התיירות מ. קול:

מדוע אתה אומר "יד קול בה"? ידי לא היתה בה.

שר המשטרה ש. הלל:

אמרתי "כל". העברית היא שפה די מגוונת ודי

עשירה.

במשך כל התקופה הזאת, אם היתה בקורת לא פעם על פעולות אלה או אחרות של המשטרה, אני חושב שזה למעלה מכל ספק, שהתחזקה כנותה ואי-תלותה של המשטרה ונקיון כפיה של המשטרה. אין אני בא לומר בזה, שלא היו במשטרה אנשים שלא נהגו כשורה. אבל לא היה ספק, ביחוד בתקופה זו, שאם היו מקרים חריגים כל כך, המשטרה פעלה בשצף קצף.

אפשר לומר בתום התקופה הזאת, שמעמדה ואי-תלותה של המשטרה אינם תלויים בספק. אמנם לא כל פעולה שלה מוצאת חן בעיני כל אחד מהציבור, אבל ארבע שנות פעילותו של רב-ניצב שאול רוזוליו כמפקח הכללי של המשטרה היו שנים של התמודדות, שנים של מבחנים ושנים של היערכות והיערכות לעתיד. היתה התמודדות עם הפשיעה החריפה, שמחריפה והולכת בעולם כולו ואינה פוסחת גם עלינו, פשיעה שיש עמה יותר תחכום, שהיא מצוידת בכמויות בלתי מוגבלות של נשק, שאפשר להשיג בארץ, החל בנשק שלל ובאפשרויות אחרות. פעם היו החשבונות מתחילים על ידי נאבוט וסכין, כיום על ידי לבנות חבלה וכיו"ב.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

זה הרבה יותר יעיל!

שר המשטרה ש. הלל:

יש פה שיפור, זהו אחד התחומים שבו אפשר להצביע על שיפור מתמיד. הלואי ובתחומים אחרים של המשק אפשר היה להצביע על שיפורים שכאלה.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

יש.

שר המשטרה ש. הלל:

יש להצביע על עניין החקירות הכלכליות הסבוכות, שגם הן נעשו בתנאים לא קלים. אני רואה את ההצלחה של פעולת המשטרה לא רק בגילויין של פרשיות מאד סבוכות, שדרשו גם חקירה בחוץ לארץ והביאו לגילויים שהיו בעלי משמעות ואנשים הובאו לדיון. אני חושב, שדרך החקירה של המשטרה,

המעמד שקנתה לה בציבור, הבטיחו שגם לגבי דברים שלא היה בהם חשש והאנשים יצאו זכאים והחקירה הוכיחה את חפותם מפשע, גם היא נתקבלה בציבור, כי היה ברור שנעשתה חקירה יסודית. לא תמיד זה היה קל ולא תמיד זה היה נעים. כל אחד מאתנו מכיר כל אדם במדינה. לא פעם אנחנו עומדים במערכה לא פשוטה. אני חושב, שהמשטרה קנתה לעצמה בתקופה הזאת מעמד חשוב מאד, שהוא אחד מאבני היסוד של שלמותה של החברה.

(עד כאן דשם י.מ. - מכאן א.ב.)

בתקופה זאת היתה לנו מלחמת יום הכיפורים, כשמערך המשטרה, במסגרת של גיוס מלא שהועמד בו, הגיש את מלוא הסיוע ואת כל השירותים גם לעבודה של צה"ל, פתיחה והחזקה של צירים, וגם לעבודות רבות מאד בעורף. בתקופה זו היו לנו מבחנים גם בתחום חברתי וגם בתחום פוליטי, שכל אחד מהם היה מבחן גדול. די שאזכיר את קיסנינג'ר, קצא"א, נמל אשדוד עם יהושע פרץ, שכונת התקווה, המגזר הערבי ב-30 במרס השנה...

ראש הממשלה י. רבין:

ארבע שנים מעניינות.

שר המשטרה ש. הלל:

לפעמים אנחנו שוכחים אותן. אבל אלו היו שנים, שלא היה חודש שלא היה בו אירוע, שהיה בו כדי לזעזע מערכות הרבה יותר כבדות. אני מזכיר את המגזר הערבי ב-30 במרס השנה, שהיה מבחן לא פשוט כלל.

אינני מאושר ממה שקיים. אני רוצה רק להגיד, שאלה היו מבחנים קשים. גם הטיפול המחמיר של המשטרה במזרח ירושלים איננו פשוט.

אזכיר את כניסת מג"ב בתקופה זו גם לנמלים וגם לטפל בענייני פשיעה אלימה ותגבור המשטרה. זאת הפעם הראשונה אחרי כל השנים שמג"ב נכנס לנמלים. בינתיים הוא נמצא שם, עד להודעה חדשה.

ואני רוצה להזכיר את היערכות המשטרה בנושאי פנים והקמת המשמר האזרחי. ואחת המהפכות הגדולות שקרו במשטרה היתה פתיחתה לקליטת אנשים חדשים, מחוץ למערכת, לפי שיקולים של טובת העניין ויעילות המשטרה. זה דבר לא קל בשום מקום. אני הייתי איש משרד החוץ, ואני יודע באיזה קושי מתקבל כל אדם מחוץ למשרד, למשרד החוץ. זה יותר קשה בכל מערכת היורכית, כמו המשטרה. ואני רוצה להגיד שזה קשה למערכת כולה. הקושי גדול במיוחד למפקד ורב-ניצב רוזוליו, שקיבל על עצמו את המהפכה השקטה והגדולה הזאת.

חשד י. גלילי:

"מהפכה שקטה" זה רק בבנק הפועלים.

שר המשטרה ש. הלל:

היא פחות מפורסמת, אבל הרבה יותר מעמיקה מבנק הפועלים. רב-ניצב רוזוליו קיבל על עצמו את התפקיד הזה, חרף הקושי למערכת והקושי האישי להעביר את השינויים האלה.

בתקופה זאת עשינו גיוס רב-שנתי בפיקוחו של המפכ"ל, שחוקרים נכנסו למשטרה ישר כדי להעלות את רמת החקירה. די אם אומר, שראש אגף החקירות של המשטרה היום בא ישירות מן הפרקליטות, נתקבל בדרגת ניצב, המקבילה לדרגת אלוף. נתקבלו אנשי צבא ואזרחים ישר לשורות. מפקד מג"ב היום נתקבל ישירות מהצבא. מנהל מינהל כוח אדם הוא איש צבא. מפקד מרחב משטרה - כבר יש לנו איש צבא מחוץ למערכת. הוא הדין במפקד מש"ג וגם מפקדי אגפים נוספים.

אני חושב את התקופה הזאת לתקופה, שיהיו בה מהפכות חשובות בהחלט, תקופה גדושה. התקופה לקראת סיום שדותו של רב-ניצב רוזוליו היתה תקופה, שבה היתה אחת המהפכות הגדולות ביותר בתולדותיה של המשטרה. היא עמדה במבחנים הקשים ביותר, שחברה יכולה לעמוד בהם. בסך הכל, אנחנו יכולים לומר לציבור ולעצמנו, שיש לנו משטרה העומדת בכל המבחנים ועומדת בהם עם ההערכה ועם הכבוד של הציבור. גם אלה שמבקרים פרט זה או אחר של המשטרה, יודעים שהיא משטרה טובה, שיכולה להתמודד עם הבעיות. אבל זהו תפקיד קשה. יש כאן אמורטיזציה אישית גבוהה ורב-ניצב רוזוליו ביקש להשתחרר כעבור ארבע שנים. אני חושב, שזוהי תקופה סבירה בסוג זה של תפקיד. אני מקווה, שהוא יוכל להמשיך בתפקידים ממלכתיים אחרים ולתרום בזה את תרומתו.

אני מציע לממשלה את מינויו של קצין שצמח מן חשורות - חיים תבורי - שעבר למעשה את כל תפקידי הפיקוד, מכיר את המשטרה על כל רבדיה, בכל התחומים, ואני חושב שבתקופת כהונתו נוכל להמשיך באותה תנופה גם של העמקה, גם של התרחבות וגם של שמירת החיל כחיל שיעמוד לשירותו של העם.

שר הדתות י. רפאל:

יש לי שאלה: למה שלשה חדשים מקודם? האם זה טוב שהוא ממשיך, ולמעשה הוא כבר בחוץ?

שר המשטרה ש. הלל:

השאלה כמובן במקומה...

ראש הממשלה י. רבין:

יש לכך תקדימים במינוי רמטכ"לים. בודאי, שם זה יכול לחשאל באותה מידה, ואולי אפילו לא פחות. אבל במינוי רמטכ"ל נהגה הממשלה כך בעבר, אינני מדבר...

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

בעבר הרחוק יחסית. כשאני עובתי, זה היה שלשה שבועות. כשהתמניתי, זה היה שלשה חודשים.

שר המשטרה ש. הלל:

מכל מקום, אני רוצה לומר שהייתי נתון בלחץ גדול לקבוע זאת מיד עם הודעת המפכ"ל שהוא הולך. לא חשבתי שאני צריך להכנס ללחץ העתונאי הזה. אבל דומני שהתקופה הזאת שעברה, איפשרה לי להבטיח שהשינוי ייעשה בצורה הניאותה ביותר. כרגע אין עוד סיבה לדחות זאת. התקופה הזאת של חודשים ומשהו תאפשר העברה מסודרת. אני משוכנע לחלוטין, גם מתוך שיחותי עם רב-ניצב רוזוליו, שהעברה תיעשה בצורה המסודרת והיעילה ביותר ודומני, שמבחינת פרק הזמן - זה זמן סביר.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

האם יהיה סגן למפכ"ל?

שר המשטרה ש. הלל:

נראה. זה באמת מוקדם לומר מה יהיה בעוד חודשים וחצי, אם למפכ"ל נקבע סגן או ראש אגף בכיר. אינני יכול עוד לומר את הפרטים.

ראש הממשלה י. רבין:

אני חושב, שנמליץ לממשלה לאשר את המינוי פה

אחד.

משד ג. האונגר:

כן. זה מגיע לתבורי.

שר החינוך והתרכות א. ידלין:

המועמד הוא טוב.

ראש הממשלה י. רבין:

שנית, לאחר שהמינוי אושר, אני חושב שיהיה זה נכון להביע את ההערכה הרבה של הממשלה לפעילותו, לפעלו היסודי, הממושך והמעולה, של המפכ"ל העוזב. כפי ששר המשטרה ציין, אלו היו ארבע שנים קשות מצד אחד, וארבע שנות שינוי והישגים בפעולה ובארגון המשטרה מצד שני. אציין שהמשטרה, שר המשטרה, המפכ"ל, מטה המשטרה - קיבלו עליהם את הארגון, ההקמה וההפעלה של אחד הדברים היפים, לדעתי, שקמו כביטוי להתנדבות אזרחית רבה - המשמר האזרחי, עדות נוספת לפעולות רבות בתחומי פעולתה של המשטרה.

אני חושב, שלא יתכן שלא נביע בהודמנות זאת את הערכתה העמוקה של הממשלה למפכ"ל שאול רוזוליו. נמצא לכך עוד בודאי ביטוי בעת החילופים וכו'. תודה רבה.

מ ח ל י ט י ם :

לאשר את מינויו של ניצב חיים תבורי לכהונת המפקח הכללי של המשטרה, בדרגת רב-ניצב, במקומו של רב-ניצב שאול רוזוליו, המסיים תפקידו לאחר שמילא ארבע שנות כהונה בתפקיד מפכ"ל.

תוקף המינוי החל ביום 30.12.76.

37. מינוי פרקליט מחוז חיפה והצפון

ראש הממשלה י. רבין :

נגמור עוד ענין אחד של מינוי נוסף. שר המשפטים,

בבקשה.

שר המשפטים ח. צדוק :

אני מבקש לאשר את המינוי של יהודה רשף לתפקיד פרקליט מחוז חיפה והצפון. פרקליטי המחוז שייכים לאותו סוג של כהונות, שמינוים מחייב אישור הממשלה, וזאת הסיבה שאני מביא זאת לאישור.

ראש הממשלה י. רבין :

אם לא שמעתי הסתייגות, המינוי מאושר.

מחליטים :

על פי סעיף 23 לחוק שירות המדינה (מינויים), תשי"ט-1959, לאשר את מינויו של מר יהודה רשף לתפקיד פרקליט מחוז חיפה והצפון, במקום מר יצחק גרבלי, שדחתפטר מתפקידו.

38. רכישת ציוד לתחנות כוח גרעיניות

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

ועדת חשרים לתחנות כוח גרעיניות מביאה לממשלה המלצה פה אחד. לפני כשנה וחצי, ב-15.4.75, קיבלה הממשלה את המלצת ועדת חשרים, והסמיכה את חברת החשמל להכנס למשא ומתן עם ספקים אפשריים של תחנות כוח גרעיניות. זאת אחרי שהממשלה החליטה עקרונית על הקמתה של תחנת כוח גרעינית.

במשך כשנה וחצי ניהלה חברת החשמל משא ומתן עם שלשה ספקים שהגישו את הצעותיהם. שלשת הספקים הללו - כולם יצרני תחנות כוח גרעיניות, אמריקאים, שייצרו עשרות תחנות, וגם כמובן שיווקו אותן לחו"ל. וכל אחת מהן היא חברה רצינית בתחום הזה.

אם לפני שנה וחצי חשבנו על כור כוח גרעיני בעל הספק של 600 מגוואט - במהלך המשא ומתן החברר שבימינו, התחנות הקטנות ביותר בדרך כלל הן של 900 מגוואט. ומבין שלשת הספקים - רק אחד מוכן לדבר על 600 מגוואט, כאלטרנטיבה ל-900. שני האחרים אומרים: אנחנו ב-600 כבר לא עוסקים, משום שתחנה של 900 מגוואט יקרה יותר בהשקעה ב-12.3%, אבל ההספק שלה גדול יותר ב-47% מההספק של תחנה בעלת 600 מגוואט.

ברגע זה אנחנו עומדים במצב של סיום המשא ומתן עם שלושתם, וחברת החשמל מתקרבת לנקודת הבשלה בדבר החלטה איזה ספק להעדיף. הדחיפות בהחלטה הנמשלה נובעת מכך שבמישור הזה של הטיפול של חברת החשמל עם הספק הגענו לקצה הדרך, וללא אישור הממשלה אי אפשר כמובן להמשיך.

כבר בדיון קודם אמרתי שכור כוח גרעיני הוא מפעל מורכב מאד, והכרחי בעת ובעונה אחת לטפל במספר תחומים, ואי אפשר בפרויקט הזה ללכת צעד אחר צעד, כלומר לגמור דבר אחד ורק אחד כך לעבור לדבר השני וכו'. למשל, עניין האתר. אם נעכב את המשך הטיפול בהשגת הכור עד שיאושר סופית האתר, נאחר להערכתנו בשנתיים, אולי שלש, את מועד הפעלת התחנה. כי הקמת תחנה כזאת היא תהליך של כחשע שנים. אני מביא את עניין האתר רק כדוגמא.

למשל, עניין המימון. לדעת בדיוק מה הם מקורות המימון לאורך כל עשר השנים הללו, אם לא נלך הלאה בבינוי הפיזי עד לכירור הסופי של המקורות, שוב עלול לחול כאן שיבוש רציני מאד בלוח הזמנים.

לכן, חשוב שנקבל את ההחלטה הזאת, עם הסייגים המתנים את הביצוע גם באתר שיאושר כחוק, גם במקורות מימון. ולדבר הזה ניתן ביטוי כאן בהצעת ההחלטה.

הדבר האחרון שאני רוצה לומר מתייחס לעניין שלנו בניצול הפרויקט הזה כמנוף לפיתוח תעשייתי וטכנולוגי בארץ. כור כוח גרעיני כזה הוא טכנולוגיה חדשה, וזהו פרויקט אדיר. ומוכן שאנחנו מעוניינים שדחתעשייה והמשק יפיקו את מלוא התועלת מהשקעה כזאת. כאן, במשא ומתן עם כל הספקים, התברר שאם מדובר בכור אחד בלבד - מידת הנכונות שלהם לשחק את הגורמים המקומיים מוגבלת יחסית. לעומת זה, אם מדובר בשלב ההקמה בשני כורי כוח, הרי שנכונותם למעורבות פעילה יותר אצלנו גדלה. אי לכך, יש אצלם פרוצדורה סטנדרטית, לפיה הם מוכנים לכך שעהיה הזמנה של שני כורים, עם אופציה לקונה תוך תקופת זמן סבירה לבטל את הכור השני, ללא נזקים כלכליים. הם אומרים: אם אתם מזמינים מראש אצלנו שני

כורים - גם אם מן השני תוכלו להסתלק, אנחנו נכונים ללכת גם לקראתכם, כולל פתיחת משרד כאן בארץ וכו'.

אי-לכך, ההמלצה של ועדת השרים היא שנסמך את חברת החשמל לחתום על חוזה לשני כורים, ובלבד שמכור אחד תוכל חברת החשמל להסתלק תוך תקופת זמן סבירה, ללא נזקים.

שד החינוך והתרבות א. ידלין:

שניהם של 900 מגווט?

שד המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

כן. ההחלטה מפורטת ומנומקת כאן בדברי ההסבר, ונמצא עמנו כאן גם יו"ר מועצת המנהלים של חברת החשמל וגם נציג הועדה לאנרגיה אטומית, אם יהיו שאלות ונרצה להכנס יותר לפרטים. אבל השורה התחתונה אומרת: לאשר לחברת החשמל לסיים את המשא ומתן ולהתקשר עם ספק לשני כורי כוח גרעיני של 900 מגווט בלבד, ובלבד שכור אחד תהיה לנו האופציה לוותר עליו. וכל התקשרות כזאת מותנית באישור ספציפי של האוצר לגבי ההוצאה והמקורות, ובגוף ההסכם יצוין שההסכם מותנה באישור תוואי, אתר, לתחנות הכוח לפי החוק הקיים במדינת ישראל.

ההמלצה הזאת, כפי שאמרתי, היא פה אחד מצדה של ועדת השרים לתחנות כוח גרעיניות.

ראש הממשלה י. רבין:

אני רוצה לומר: ועדת השרים היא הועדה שנכנסת לפני ולפנים של הנושא. זה ההגיון שבקיומה. אני מבין שההמלצה היא פה אחד, של כל החברים בוועדת השרים. יחד עם זה, מליאת הממשלה שומרת לה כמובן את הזכות בעצם

עובדת האישור. אם יש השגות כלשהן או אינפורמציה - יש מקום לערוך בחינה מחודשת של המלצת ועדת חשדים.

שר התיירות מ. קול:

יש לי שתי שאלות: האחת - לגבי המיקום.

ראש הממשלה י. רבין:

לא דנים כאן עכשו על המיקום.

שר התיירות מ. קול:

לא נכנסתי לענין המיקום; עוד לא שאלתי את השאלה. השר בר-לב אומר שצריך יהיה לקבוע את המיקום, אחרת זה יקח חשע שנים. ואני שואל: האם זה יחייב סילוק ישובים או מפעלים במרחק כלשהו מהתחנה?

ראש הממשלה י. רבין:

זה לא שייך למה שמוצע כאן.

שר התיירות מ. קול:

אבל זאת שאלה עניינית.

שנית - מה הם תנאי ההסכם לגבי שיתוף כוח הנדסי במפעלים ישראליים, לא רק מפעלים אלא גם כוח הנדסי ישראלי? כי כאן שמעתי דאגה מצד מהנדסים ישראליים בענין זה. כתבתי גם לשד מסו"ת בענין זה, ומכיוון שהוא מביא זאת היום לכאן - אני מבקש לשאול.

השד י. גלילי :

איך ייקבע מקום האתר?

ראש הממשלה י. רבין :

מבקשים כאן אישור להגיע להסכם על שני כורים. לא דנים כאן על עצם העניין. החלטה על ההקמה כבר היתה.

שד המסחר והתעשייה ח. בר-לב :

לגבי האתר: בתכנית ארצית של תכנון נלקח בחשבון אתר ניצנים כבר לפני כעשר שנים, כאתר לתחנות כוח גרעיניות. וכתוצאה מכך אין בתוך האתר הזה לא מפעלים ולא ישובים.

שד התיירות מ. קול :

יש שם ישובים, גם כזה שאני הקמתי.

שד המסחר והתעשייה ח. בר-לב :

כאתר המוגדר המופיע בתכנית הארצית - אין ישובים. יש מסביב. אבל כאתר עצמו אין.

התהליך הוא שהועדה הארצית לתכנון ולבניה צריכה לתת אישור לכל מבנה בארץ. ומובן שתחנת כוח גרעינית היא מבנה. כשמדובר בתחנות כוח גרעיניות, צריכה נוסף לכך גם הועדה לאנרגיה אטומית לאשר את האתר הספציפי. מגעים בעניין זה קיימים. הסימנים הם סבירים וכפי שאמרתי, תוך כדי ההתקדמות בכמה

צירים - גם העניין הזה יבוא על פתרונו. מכל מקום, בסעיף ג' של הצעת ההחלטה שאנחנו מביאים לממשלה כתוב בפירוש: כתב הכוונה (LETTER OF INTENT) שתוציא חברת החשמל ובהסכם יצוין כי אישור האתר להקמת תחנת כוח ע"י המועצה הארצית לתכנון ולבניה והועדה לאנרגיה אטומית הוא תנאי לכניסת ההסכם לתוקף.

שר התיירות מ. קול:

מה השפעת הקרינה הרדיו-אקטיבית?

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אינני יודע. איננו ועדה לאנרגיה אטומית. יש ועדה לאנרגיה אטומית, שהיא ועדה מקצועית בעניין זה, ולא תיתן אישור אם העניין לא בא על פתרונו.

אשר למרכיב המקומי בתחנות הכוח הללו, גם מבחינת יצור וגם מבחינת תכנון - אחד העיקרים שבמשא ומתן, שעמדנו עליו עם הספקים למיניהם, הוא לקבל מרכיב מקומי גדול ככל האפשר. ושלוש החברות הסכימו שהמרכיב המקומי כבר בתחנת הכוח הראשונה יהיה 60% לפחות. וזה הרבה מאד, בהשוואה לארצות כמו ספרד - שהיא ארץ תעשייתית מפותחת - או ארצות דרום אמריקה, ארגנטינה, ברזיל. בדרך כלל מתחילים ב-30%-40% מרכיב מקומי. אצלנו עמדנו על מרכיב מקומי גדול ככל האפשר, והם הסכימו ל-60%. כל אחד מן הספקים הציע תחומים אחרים. ולאחר אישור הממשלה, כשחברת החשמל תחליט מיהו הספק - היא תנסה לקבל ממנו אותם הדברים שכל השלשה היו מוכנים להם.

גם בנושא ההנדסי זה תופס. אבל אני רוצה לומר לחברי הממשלה בפירוש, שבעניין זה יש אינטרסנטיות לא מעטה. צריך להבין שכל ספק יש לו כאן נציג; הוא מיוצג ע"י חברות תעשייתיות, לפעמים רציניות. וכל אחד מהם שנדמה לו שלא הוא עומד לזכות - הפרקטיקה היא שהוא אומר: "אם יקחו את הכור

מהחברה ההיא - לא תקבלו זה וזה. ואם אני אתן...". כך שיש כאן הרבה מאד אינטרסנטיות. המשדר שלי עומד בקשר גם עם חברות ההנדסה, גם עם חברות תעשייתיות. כוננו צוות משותף של חברת התשגל, של הגורמים הישראליים, של המדען הראשי של המשדר שלי והחטיבה - חטיבת המחקר והאלקטרוניקה - והם עובדים כבר שנתיים ומנסים לערוך את הגורמים המשקיים לקראת ההשתתפות בענין זה. אבל שוב, כל עוד לא ברור מיהו הספק, איזו מערכת תהיה ואל מי פיוזית צריך לפנות כדי לקבל אילו עבודות - ההכנות הללו הן במידה מסוימת הכנות פרלימינריות.

שר התיירות מ. קול:

מהתחנה הראשונה אפשר למשל ללמד אנשים מקומיים כדי שיוכלו לדעת בתחנה השניה?

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

בודאי. אנב, מהתחנה השניה ואילך המרכיב המקומי עולה. אנחנו רק עמדנו על כך, שאלו יהיו לא רק זמירות לעתיד, אלא שכבר בתחנה הראשונה 60% מההשקעה הכוללת תהיה השקעה מקומית, יותר נכון תבוצע בארץ.

אלו היו השאלות, ואלו התשובות.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מבקש מן הממשלה לאשר את הצעת ההחלטה הזאת. אם אין הסתייגות, ההחלטה מאושרת. תודה.

מ. ח. ל. י. ט. י. מ.:

בהמשך להחלטות הממשלה מס' 649 מיום י"ג בניסן תשל"ג (15.4.73) ומס' 670 מיום ט"ז באייר תשל"ה, לאשר את המלצות ועדת חשדים לבחינת הצעות לתכנון והקמת תחנת כוח גרעינית בראשית העשור הקרוב, כדלקמן:

א. בהתאם להמלצתן של חברת החשמל לישראל והועדה לאנרגיה אטומית, תהא תחנת הכוח הגרעינית הראשונה בעלת הספק של כ-900 מגוואט.

ב. לאשר לחברת החשמל לערוך עם הספקים, שייכחרו על ידיה בהתאם לתוצאות המכרזים, התקשרויות לרכישת הציוד לתחנת הכוח הגרעינית הראשונה; וכן התקשרויות לרכישת הציוד לתחנת כוח גרעינית שניה, ובלבד שהחברה תשמור לעצמה את הזכות לבטל, תוך תקופה סבירה, את ההתקשרויות לגבי תחנת הכוח השניה.

כל התקשרות כנ"ל טעונה תיאום עם משרד האוצר ואישור מוקדם של שר האוצר. אישור כזה לא יינתן אלא לאחר שיושגו מקורות מימון נאותים. הטיפול בהשגת מקורות המימון ירוכז בידי משרד האוצר.

ג. במכתב הכוונה שתוציא חברת החשמל ובהסכם, יצויין כי אישור האתר להקמת תחנת הכוח על ידי המועצה הארצית לתכנון ולבניה והועדה לאנרגיה אטומית הוא תנאי לכניסת ההסכם לתוקפו.

39. האירועים בחברון

שר הבטחון ש. פרס:

אני רוצה לקצר מאד בדברי הפתיחה. אני חושב, שאני צריך למסור רק שני סעיפי אינפורמציה שלא מסרתי בישיבה הקודמת, משום שאז עוד לא היו ידועים לי.

השאלה ששאלנו את עצמנו: מה קרה באמת במערת המכפלה? מדוע למשל לא קיבלנו מידע מראש על כך, שגזאות מחפרעים צעירים ייכנסו לתוך המערה ויעשו שמות בגווילי הקודש, כפי שעשו? אחרי שבדקנו את זה עם שב"כ ובינינו, מצאנו את העובדות הבאות:

(א) אילו היה ידוע הדבר למתפרעים מראש - גם לנו הוא היה ידוע מראש. כלומר, אילו זה היה דבר מתוכנן, היו לנו דרכים לדעת שמתכננים דבר כזה.

ראש הממשלה י. רבין:

כלומר, זאת לא היתה פעולה מתוכננת, מכוונת

להתפרץ למערה כדי לקרוע?

שר הבטחון ש. פרס:

והכוונה היתה להפגין לפני העיריה ולא במערת המכפלה. כשבאו לעיריה - מזכיר העיר אמר להם שראש העיר נמצא במערכת המכפלה. והדבר שקרה הוא, שכשהם באו למערת המכפלה - עד אותו רגע העניין לא היה מתוכנן, ואנחנו לא יכולנו לדעת מראש.

(ב) דבר שני שאני רוצה לומר להשלמת האינפורמציה: נגרם נזק כבד יותר ממה שתיאיתי בישיבה הקודמת לספרי קודש מוסלמיים.

ראש הממשלה י. רבין:

בשבת שקדמה להתפרצות הערבית?

שר הבטחון ש. פרס:

גם ביום ראשון שאחרי ההתפרצות. מתי בדיוק נפגע כל דבר, אינני יכול להגיד, כי זה ענין של חקירה משטרתית. אבל אני מתכוון לא כל כך לשבת, כמו ליום ראשון שלאחריה.

עשינו מאמצים עצומים לגלות כל מה שיותר, וגם החזירו לנו, או יותר נכון החזירו לרב גורן, כתבי קודש חשובים של המוסלמים.

ראש הממשלה י. רבין:

שלמים?

שר הבטחון ש. פרס:

שלמים, במצב טוב.

שר המשטרה ש. הלל:

אנשים שלנו החזירו.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

מה זה שייך לרב גורן?

שר הבטחון ש. פרס:

הוא היה בקרית-ארבע, ואחד היהודים סיפר לו (ואני מספר את זה בשם אומרו; זאת לא הערכתי, אני רוצה כאן לדייק מאד, זה טעון חקירה) שעל מנת להציל כתבי יד מוסלמיים, הוא נטל אותם אתו הביתה, והנה עכשו הוא מחזיר אותם. זה הסיפור של היהודי, וזה מה שאני מספר. אני רוצה לדייק בלשוני, כי אינני יכול להתחיל בספקולציות.

אלה הם שני הסעיפים. עוד דבר נוסף אני רוצה להגיד: אינני שקט לגבי מה שיקרה בגדה. אין לי שום אשליות. לדעתי, אנחנו הולכים לתקופה קשה מאד, גם ביו"ש וגם בצד היהודי. ואנחנו צריכים לנקוט את כל האמצעים הדרושים, החוקיים, המשפטיים והפסיכולוגיים, להביא לכלל הרגעה.

שר התיירות מ. קול:

יש לי שאלה לאינפורמציה: כשהולכים כמה מאות צעירים, כפי שראיתי בטלוויזיה - מדוע צבא שנמצא במקום לא רואה את הדבר הזה? אפילו אנשים שאינם רואים היטב גם הם יכולים לראות אותם. ואז, מדוע במקרה כזה לא עוצרים אותם אפילו כשנכנסים דרך הצד שמוסלמים נכנסים בו? נהירת מאסה כזאת כפי שראיתי בטלוויזיה - למה הצבא לא עוצר אותה? אני פשוט שואל.

חשר י. גלילי:

אני שאלתי מה הוראות הקבע של צה"ל.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מבין עכשו, שהתלמידים הלכו קודם לעיריה, ומהעיריה הם חזרו למערת המכפלה. השאלה היא אם מישו ראה את זה או לא, או היה ער למה שקורה?

השר ג. האוזנר:

אני רוצה לשאול את שר הבטחון: בעקבות האינפורמציה הזאת שהוא מסר הבוקר, שלא היה תכנון מראש...

ראש הממשלה י. רבין:

אני מציע שנסתמך על זה כעל ידיעה, המסתמכת על העובדה שקודם הלכו לעיריה.

השר ג. האוזנר:

אני מקבל את האינפורמציה הזאת, ומשווה אותה עם מה שאמר לנו שר הבטחון בישיבה הקודמת, שאותו ואפילו נעצרו ראשי המסיתים. נדמה לי שננקב אפילו מספר: שבעה. איך זה מתאים לעובדה, שכיום אנחנו שומעים שלא היה ארגון ולא היתה הסתה מוקדמת, וכל זה היה אלתור של הרגע האחרון? שני הדברים אינם יכולים יחדיו להיות נכונים.

שר הבטחון ש. פרס:

התשובה פשוטה מאד: היתה הסתה בקרב התלמידים להפגין לפני העיריה.

השר ג. האוזנר:

אבל לא להעזית תשמישי קדושה.

שר הבטחון ש. פרס:

כל זה ייקבע בחקירה.

שר התיירות מ. קול:

אני הגשתי שאלה לשר הבטחון גם בשיבה הקודמת, ומכיוון שהשיבה היתה קצרה - הוא לא הספיק לענות לי: אחרי ששפכו מים על ראשו של המפקד, למה לא היתה תגובה על כך, ולמה היה יחס פאסיבי ולא הגיבו? למה הצבא לא הגיב על בזיון כזה? לא קיבלתי על כך תשובה.

שר הבטחון ש. פרס:

לצערי הרב, אני רוצה להגיד כאן דבר אישי: אני לא ידעתי ששפכו מים על האלוף, לא בו ביום.

ראש הממשלה י. רבין:

כל המדינה ראתה את זה בטלוויזיה.

שר הבטחון ש. פרס:

לא כל דבר אני יודע. לא ראיתי טלוויזיה. האלוף קיבל מברק, עם העתק אלי, מן האשה ששפכה את המים. אני יכול לקרוא אותו.

שר העבודה מ. ברעם:

לא כדאי.

שר הבטחון ש. פרס:

"בשעת הנסיון לעצור את הרב לוינגר בשבוע שעבר נסחפתי לאוירת המתיחות ששררה בקריה במשך כל השבוע ושפכתי מים על אנשים שהתגודדו מתחת לחלון ביתי. בשעת מעשה נראה הדבר כמבודח, ולא העליתי על דעתי שלמנה נמצא אלוף הפיקוד בכבודו ובעצמו. לאחר שהתפרסם העניין - שלחתי מברק התנצלות באמצעות הטלפון. כנראה חל שיבוש בנוסח, ועל כן אני חוזרת ומתנצלת על הפגיעה בחיילים בכלל ובאלוף הפיקוד בפרט. בכבוד רב - יהודית קס".

אני רוצה להביע הערכה - לא הכל רואים בטלויזיה. התחילה קטטה בין חיילים לבין האזרחים. האלוף חשב - וכך נהוג בצה"ל - שהוא צריך להיות במקום. בשעת הקטטה, מה בעצם צריך היה לעשות? לקפוץ לקומה השניה ולחפש את האשה, או לראות מה קורה בקטטה?

שר העבודה מ. ברעם:

בהחלט היה צריך לעלות לקומה השניה.

שר הבטחון ש. פרס:

זה שיקול דעתו, והוא החליט כפי שמופקד מחליט

במקום. כך הוא העריך.

שר המשפטים ח. צדוק:

שהממשלה תדון במים?

שר התיירות מ. קול:

אני שאלתי לא על המים, אלא על חוסר התגובה.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

זה היה השיקול של המפקד במקום. מה יעשה? יעלה

למעלה ויתחיל להכות את האשה?

ראש הממשלה י. רבין:

אני מבין שזה היה מסור לשיקולו של אלוף הפיקוד,

והוא החליט כך.

שר הבטחון ש. פרס:

נכון.

אני חוזר: המסיתים התגלו תוך כדי חקירה. קודם

עצרו 60 תלמידים וחקרו אותם מה אמרו המורים והמורות, ולדעתנו היתה הסתה לערוך הפגנה.

אינני יודע אם כדאי שהממשלה תהיה כמו ועדת

חקירה בעניני הצבא...

ראש הממשלה י. רבין:

לא בודקים כאן אם הצבא היה בסדר או לא. עונים

רק לשאלה.

הרמטכ"ל מ. גור:

טוב. אבל המים היו הרבה פחות גרועים מהרבה אירועים אחרים מאז סבסטיה ומאז
ההתנחלות הראשונה, ואינני יודע איפוא מה ההתרגשות הגדולה דוקא מהמים. אולי
משום שדאיחם את זה בטלויזיה.

ראש הממשלה י. רבין:

אינני מבין את מה שאתה אומר. מה היה חמור יותר?

הרמטכ"ל מ. גור:

מה היה חמור יותר? היו מכות על חיילים, ירקו
על חיילים. אני יודע מה זרקו בהם? החל בהתנחלות הראשונה, עבור לסבסטיה, כולל
תפוחים ועגבניות וכו', שאני ראיתי את זה בעיני.

שר התיירות מ. קול:

גם אמרו להם "נאצים".

ראש הממשלה י. רבין:

אתה מדבר על "גוש אמונים"?

הרמטכ"ל מ. גור:

על כל ההתנחלויות עד היום, עבהן צה"ל ספג עלבונות הרבה יותר רציניים.

שר הפנים י. בורג:

כל ההתנחלויות?

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

הוא מדבר על התנחלות לא חוקית.

הרמטכ"ל מ. גור:

בכל מקום בו הופעל צה"ל עפ"י הוראת הממשלה, וצה"ל עמד בפני מבחנים, אתגרים והתגרויות הרבה יותר רציניות. לכן השאלה היסודית איננה למה צה"ל לא מכה נשים וילדים, אלא למה ובאילו תנאים ואיך הוא מופעל. זה ענין לממשלה. איך אלוף הפיקוד מגיב אם יורקים עליו או זורקים עליו עגבניה או שופכים עליו מים - זאת החלטת המפקד בשטח, והוא מעדיף לספוג מים מאשר להכות נשים וילדים. ולדעתי, השיקול שלו צודק.

מה שקרה בחברון ביום ראשון, יום ההתפרעות במערת המכפלה - צריך ללכת לרקע של הימים האחרונים. בימים האחרונים עיקר ההתנצחות בחברון הייתה בין יהודים ליהודים, והקושי הגדול שלנו היה בימי שבת וחגים למנוע תפילה במקום שהצטוונו למנוע בו תפילה: ב"בית הדסה" ובבית הכנסת "אברהם אבינו", מכיוון ששני המקומות הללו נמצאים בתוך ריכוז גדול של ערבים. עיקר הכוח צריך היה ראשית - לבצע את הפקודה שלא יתפללו שם; ושנית - למנוע התנצחויות שעלולות להתפתח בין יהודים וערבים באותם מקומות. ואמנם, חלוקת מרבית הכוח הצבאי ביום ראשון הייתה בכיוון זה, כשהיתה פלוגת צנחנים נוסף לכוחות השומרים על "בית הדסה", בית הכנסת "אברהם אבינו" ומקומות אחרים, שהם בקרבת השוק וריכוז אוכלוסיה. היתה פלוגת צנחנים ע"י בית הכנסת "אברהם אבינו", מרחק הליכה של 3-4 דקות ממערת המכפלה, כשציפינו שהחל מהבוקר יימשכו האירועים ע"י בית הכנסת "אברהם אבינו", כפי שהיה בשבת קודם לכן.

חשד י. גלילי:

הצבא היה ערוך כלפי יהודים?

הרמטכ"ל מ. גור:

פלוגת העתודה הייתה קרובה יותר לבית הכנסת "אברהם אבינו". הצבא היה ערוך כלפי שניהם.

שר הבטחון ש. פרס:

אני מערער על כך. כשנאפללים בשוק בחברון, יש הסתה לא רק של יהודים ביהודים, אלא גם של יהודים בערבים.

הרמטכ"ל מ. גור:

זאת הנקודה העיקרית: בית הכנסת "אברהם אבינו" נמצא בתוך השוק, הריכוז המרכזי של חברון. ושם, אם תפרוץ קטטה בין מאות יהודים ואלפי ערבים - זה יכול להיות דבר חמור מאד, שקשה מאד לצפות את התפתחותו. לכן, לדעתי בצדק, עיקר כוח העתודה היה מרוכז למנוע התפתחויות כאלה.

ביום ראשון בבוקר, בדיון אצל שר הבטחון, ציינו כולם את ההתפתחויות השליליות שייתכנו בקרב העולם הערבי, כולל בשטחים ובחברון. עקב הפגיעה בקוראנים שהיתה בשבת. ואמנם, כל התצפיות שהיו בחברון וכל מערכת המודיעין היו מיועדים לדעת אם יש תכניות כאלה או לא. שר הבטחון ציין, והיום אנחנו יודעים, לאור כל החקירות בבירור, שלא היתה תכנית מראש. אני רוצה להזכיר, שנחקרו לא רק שבעה מסיתים, אלא עשרות חלמידים שנעצרו תוך כדי ההתפרעות, ואנחנו יכולים לומר במידה רבה של ידיעה, שלא היתה תכנית במוצאי שבת ולא היתה הסתה במוצאי שבת להכנס למערת המכפלה. כפי שאני נותן עובדות אחרות, אני מציע זאת כעובדה, וכל האנשים הממונים על כך - הממשל הצבאי וש"כ - קובעים זאת כעובדה חד-משמעית לעבודה.

ביום ראשון בבוקר שדר שקט בעיר, ולא היו דיווחים מהתצפיות על תנועה כלשהי או התרחשות מיוחדת במינה, גם לא על יד "בית הרסה" ו"אברהם אבינו".

הנערים האלה, כפי שכבר סופר, הלכו מביה"ס לעיריה, והתנועה הזאת עדיין לא היתה תנועה של התקדמות ותהלוכה, שצריך היה להקדיש לה תשומת לב מיוחדת. משם הם הופנו ע"י מזכיר העיריה אל ראש העיריה לאיזור מערת המכפלה. הדרך הזאת עוברת בתוך ה"קסבה". כש-200 נערים ונערות הולכים בתוך ה"קסבה", בכוונה הלכתי שם בעצמי עם כל הפיקוד המקומי, הצפיפות שם נוראה וקשה להבחין. לא רואים מבחוץ, וקשה לראות 200 נערים בתוך ציבור אנשים, לא רואים שעומד כאן לקרות משהו. המוצא של ה"קסבה" מול מערת המכפלה הוא 30

מטרים. מה שראה סגן-אלוף, קצין אג"ם של יו"ש, כשצמד ע"י השער הראשי של מערת המכפלה - הוא ראה שיוצאים מתוך שני הרחובות של ה"קסבה", ובבת אחת סתמו לו את הרחוב הזה שרחבו כ-7 מטרים. המרחק מה"קסבה" עד לפתח הוא כאמור 30-40 מטרים, והוא התמלא תוך שניות.

האיש פעל נכון. הוא סגר את השער. ואמנם, דרך השער הזה לא יכלו להכנס. והוא שלח 2-3 חיילים דרך המערה, דרך המתפללים המוסלמים לסגור גם את השער השני. הנערים שלא הורשו להכנס פנימה עברו מסביב, והתצפית שלנו שם במקום (יש שם מסעדה של מתנחלים) דיווחה על תנועה של נערים ונערות מהכיוון ההוא לפתח של המוסלמים. ואמנם, העתודה הופעלה מיד, הפקודה ניתנה מיד עם הדיווח. הופעלו כעצם שני כוחות: כוח עתודה מרכזי מהממשל, רחוק יותר; וכעבור כמה דקות - פלוגת הצנחנים שהיתה ע"י בית הכנסת "אברהם אבינו".

האמת היא, שהפעולה בתוך המערה (שוב, חובתי היתה לבדוק זאת, וחשוב היה לציין את העובדה הזאת שיש לה משמעות לגבי החלטות שלכם לעתיד), המעשה שנעשה בתוך מערת המכפלה, יכול להתבצע תוך שתי דקות, ואני מודיע באחריות: אי אפשר למנוע זאת כל זמן שהמוסלמים שמתפללים במערה נכנסים באופן חופשי לחצר הפנימית של התפילה היהודית ולתוך בתי הכנסת באופן חופשי. זאת אומרת, כאשר ציבור מתפללים נמצא במקום ונעשית הסחה ע"י מישהו בפנים, זה עניין של בדיוק צעד אחד...

ראש הממשלה י. רבין:

וגם VICE-VERSA.

הרמטכ"ל מ. גור:

נכון. זה עניין של צעד אחד בדיוק להגיע לספרי הקודש, לקרוע אותם, לדרוס אותם - וגמרנו את העניין. ואם אנחנו מדברים על פעולה בתוך השטח מול הגעת כוחות מבחוץ, אין שום סיכוי, והדבר הזה צריך להיות ברור גם לעתיד.

שד הבריות ו. שם-טוב:

ואם תהיה יחידה בפנים?

שד הבטחון ש. פרס:

בתוך המערה מותרים שמונה חיילים.

שד הסעד ז. המר:

כלי נשק.

שד הבטחון ש. פרס:

עם נשק, עם רימונים. הם לא הולכים חמושים. אבל מותרים שמונה. הרי כל דבר קבוע. אין זה כך שאנחנו יכולים להכניס סתם חיילים. מותרים בפנים שמונה חיילים בשעת תפילה יהודית, ומשגור ווקף בשעת תפילה מוסלמית. זה לא פשוט, וכל תנועה כאן מוגדרת.

הרמטכ"ל מ. גור:

פלוגת הצנחנים רצה מבית הכנסת "אברהם אבינו" דרך ה"קסבה" אל מערת המכפלה, והגיעה לשם כשהתפרעות היתה בעיצומה. היכו וגירשו וכו', אבל את הנעשה בספרים אי אפשר היה להציל. תוך כדי ההתפרעות הזאת נפגעו גם

מספר מוסלמים. באותה חצר פנימית של התפילה היהודית, בפינה, יש משרד של הקאדי, וגם הוא נפגע בהשתוללות הכללית שהיתה שם.

לכן, עד גמר החקירה אי אפשר לקבוע בדיוק כל דבר מה נעשה על ידי מי. אבל באותה ההתפרעות הכללית, גם הדברים האלה נפגעו. אחר כך הוציאו את האנשים החוצה ואי אפשר היה עוד לתקן את הנזק שנגרם.

לסיכום, אני רוצה לומר שכל השאלות לגבי המצאות הצבא בסביבה הקרובה - והוא אמנם נמצא שם, והיכולת שלו למנוע דבר כזה בעת התפילה הערבית בהתאם לסידורים הקיימים היא כפי שהיא - כל השאלות הללו הן שאלות טובות; הן אינן רלוונטיות ליכולת למנוע דבר כזה לגבי ספרי הקודש, לא אז ולא היום, אלא אם יחול שינוי טוטאלי או במצב הבטחוני הכללי או בסידורים בתוך המערה.

שר הבטחון ש. פרס:

אני רוצה רק להוסיף, שביום ראשון ההוא, ערב יום הכיפורים, היו לצה"ל במקום שבע פלוגות. לפי דעתנו, כוח מספיק בהחלט לטפל בהתפרעות. פריסת הכוחות היא ענין של שיקולי המפקד, היכן הוא מחזיק כל פלוגה.

עכשו אני רוצה להגיד מה המסקנות בשלבים שאנחנו מציעים. ברור, שהדבר הראשון הוא שצריך לגלות ולהעמיד את האשמים לדין. חשוב מאד לגלות הן את האשמים הערביים והן את האשמים היהודיים, פחות או יותר באותו זמן. אם יש כוונה שהצדק ייראה, כל האשמים בני כל הדתות צריכים להיות מובאים לדין פחות או יותר בסמיכות של זמן. כל דבר אחר ייצור רושם שאנחנו סלחנים כביכול כלפי צד אחד.

אני רוצה להגיד שיש כאן קושי. כי הערכים אינם נוהגים להתלונן בדרך כלל. הם אינם נוהגים למסור עדויות, הם אינם נוהגים להגיש תלונות למשטרה. וזה אחד הקשיים הגדולים ביותר שיש לנו בטיפול בנושא זה. בכל פעם שנפוצות שמועות, אנחנו מבקשים "תגידו את זה, ותגידו את זה", וכמעט שאין איש שרוצה להעיד. קושי אובייקטיבי.

דבר שני: אנחנו חושבים שאותו בית-ספר, או אותן כתות בבית-הספר, שהיו מעורבות בעניין מערת המכפלה - צריכות להיות סגורות לפרק זמן ניכר. יש לנקוט בסנקציות כלפי המורים והמנהלים שהיו - אם היו - מעורבים בהתפרעות הזאת.

עכשו לגבי מערת המכפלה עצמה.

ראש הממשלה י. רבין:

סגירת כתות או בתי ספר?

שר הבטחון ש. פרס:

כל המתפרעים באו מבית הספר הזה בסך הכל. זה לא בתי ספר, אלא בית ספר אחד, ולא כל הכתות, אלא אותן כתות שמשמש יצאו. כלומר, להעניש רק את האשמים.

שר התיירות מ. קול:

אלה הכתות הגבוהות, אני מבין.

שר הבטחון ש. פרס:

הכל בחקירה, וקשה לי להגיד. אני אומר: האשמים. אנחנו יודעים היום שזה מבית ספר אחד. זה לא כל בתי הספר בחברון, זה בית ספר אחד.

עכשו בנוגע למערת המכפלה. אנחנו סבורים שצריך לשמור על היותה של מערת המכפלה סגורה לפחות עד אחרי החגים, לשתי מטרות: מטרה אחת - תיקון הנזקים, שצריך להיות תיקון אמנותי מלא, משני צדי המערה. מטרה שניה - לשמור על חקופת צינור, ואחר כך לפתוח את המערה. אני רוצה להזכיר שכל ההסדרים שנעשו במערה הם על דעת הצד היהודי והצד הערבי. זה לא אומר, שאנחנו נענים לכל מה שרוצה הצד היהודי ולכל מה שרוצה הצד הערבי, כי שניהם רוצים דברים סותרים. הצד הערבי רוצה שוב שחמעה תהפוך למסגד מוסלמי גרידא, כפי שהיה מאות בשנים, ועמדתם היא בלתי מתפשרת. והצד היהודי רוצה...

השר ג. האוזנר:

מיהו "הצד היהודי" לענין זה?

שר הבטחון ש. פרס:

הרבנות. אנחנו מתייעצים עכשו גם עם משרד הדתות. הצד היהודי עכשו וגם קודם הוא קודם כל הרבנות הראשית - קודם כל. עם הרב לוינגר לא היה משא ומתן בענין המערה. אני מבקש מאד להקפיד על הדברים הללו. ואני רוצה להגיד, שהצד היהודי לפעמים כולל 40% מחברי הכנסת, כפי שראינו בדיון האחרון, ואין טעם להסתיר זאת, במה שנוגע לתפילה. אינני אומר שכולם דוגלים ב אלימות. אבל במה שנוגע לתפילה במערת המכפלה, הכנסת חלוקה באופן עמוק מאד, וזה לא בלתי ידוע, לא לצד היהודי ולא לצד הערבי.

שר התיירות מ. קול:

אבל מתי היא חלוקה לגבי סודי התפילה?

שר הבטחון ש. פרס:

אני אומר שלגבי העמדה היסודית, מה צריך לקרות במערת המכפלה, הכנסת חלוקה. סודי התפילה הובאו כאן לדיון בממשלה ואושרו.

שר התיירות מ. קול:

גם בגין הסכים לדברים האלה בזמן שישב בממשלה, וגם חשדים הדתיים. כולם הסכימו.

שר הבטחון ש. פרס:

כולם הסכימו - ויש דרישות נוספות. אינני מבין, השר קול, לא שמעת את נאומי של בגין בכנסת? אתה שואל אותי...

שר הסעד ז. המר:

שאלות רטוריות.

שר הבטחון ש. פרס:

אינני יכול להיות אחראי לעמדה של כל מפלגה ושל כל דת. אין טעם להסתיר שהנושא שנוי במחלוקת עמוקה רגשית, דתית והחלוקה נוגעת לשעות, לסודי השמירה, למספר השומרים, לשערים, לריהוט, לתכנית. גם במקומות קדושים אחרים בארץ עברו מאות בשנים עד שהגיעו לאיזה שהוא מודוס וויוונדי, וכל

פעם יש מערערים עליו.

השר ג. האוזנר:

כמה זמן פעל ההסדר האחרון?

שר הבטחון ש. פרס:

לדעתי, משנה.

שר השיכון א. עופר:

על זה בוכה הנביא.

שר התיירות מ. קול:

אבל איש לא ערער על ההסדר הזה שהיה קיים שם.

שר הבטחון ש. פרס:

אינני מציע להכניס שום שינויים בהסדרים במערת המכפלה, אלא כאלה המתבקשים מהתפרעויות שהיו. וגם משנכניס אותם - אין ערכות ששום דבר לא יקרה. בעצם, אני מתכוון לשניים-שלושה סידורים שאני רוצה להציע:

(1) שעה"ל ישמור 4 שעות בתקופת המתח. על זה הודעתי לקאדי המוסלמי ביום ראשון. אינני יכול להגיד שהוא קיבל זאת בהתלהבות, אבל הוא הסכים. הוא הבין. אינני יכול לתאר שיש הסכם עם הקאדי, אבל הוא הבין שזהו צורך שהזמן גרמו.

(2) לאט-לאט להחליף את צה"ל במשמר-מערה קבוע. צריך לזכור שהבעיות הן אזרחיות ולא צבאיות. צה"ל בנוי ממלואים, מאנשים שמתחלפים כל 12 או 24 שעות, ואינם בקיאים בנושא זה, לא בנויים ולא ערוכים אליו. וכמו בהר-הבית - אני רוצה להציע גם כאן משמר מערת המכפלה, עם מפקד והרכב מתאים, שאינני רוצה עכשו להכנס אליו, כי לדעתי העניין טעון בדיקות נוספות.

(3) לאחסן את כל ספרי הקודש בארונות שאינם מעץ. מפני שנה שקורה - כפי שכבר נאמר - הוא שיש שעות תפילה שהמוסלמים מתפללים בצד היהודי, ולהיפך. אנחנו רוצים איפוא להכניס את כל אלה במסגרות ברזל, עם הגנה חסינת אש, כלומר: שלא הכל יהיה פתוח לקהל אלא באמת מאוחסן כראוי לענין הזה.

כבר אמרתי שאנחנו עובדים על סיום ניקוי המערה. לענין זה נחמנה מנהל פרויקט מיוחד. אני חושב, שצריך להבהיר לשני הצדדים שהסדרים הקיימים לגבי זמני התפילה ומקומות התפילה הם ללא שינוי. כל שינוי, לדעתי, רק י שלהב את היצרים, ונאבד שליטה. ואת המערה צריך לפתוח רק לאחר שיושלמו כל הדברים האלה.

עכשו למקומות האחרים הרגישים בחברון. יש לנו בעיות - ואני מבקש לא להקל ראש. אינני יכול גם להביא גישה פשטנית כעתיד. כי המתפללים אינם רק הרב לוינגר. אלה אנשים זקנים, נשים וילדים. וכשצה"ל עומד אחם בעימות, יש לו בעיה.

לענין בנין "הדסה" - הצעתי היא ללא שינוי - לשמור את הבנין סגור, כפי שהוא סגור היום. לא להרשות ברחוב תפילה ליד בנין "הדסה". אני חייב להגיד שיותר קל להגיד את זה מאשר להגשים. כי אם יבואו 10 מתפללים, מהם 4-5 ילדים, יעמדו ברחוב ויתפללו ביום חג - לגרור אותם דרך רחובות חברון ביום חג, לדעתי תהיה זו שגיאה. ואם מישו חושב שזאת חולשה - אני מבקש שיגיד את זה כאן. להסיעם בשבת - אסור, כי זה תילול הקודש. האלטרנטיבה היחידה

היא לגרור אותם. ולגרור יהודים עם טליתות, אנשים וילדים, ע"י חיילי צה"ל ביום הכיפורים או בראש השנה - לדעתי, צריך להמנע מכך. כלומר, העמדה נשארת עמדה, אבל אני חייב גם להגיד על מה צריך להחליט אם לא מדברים בסיסמאות אלא אם מדברים דברים מעשיים ואמיתיים.

מה שנוגע לבית הכנסת "אברהם אבינו", לדעתי בשלב זה אין לשנות את עמדת הממשלה. אני רוצה להזכיר, שעמדת הממשלה היא שיש לגמור לשקם ולשפץ את בית הכנסת, ואז להחליט על סדרי התפילה. התייעצתי בעניין זה גם עם שר הדתות, וגם הוא בעד זה וגם אני בעד זה: לגדר את בית הכנסת בגדר רשת. הסיבה היא, שאנחנו צריכים כאן גם להגן על המתפללים וגם לפנות אותם. יש לנו כאן תפקיד סותר. כי אם יתחילו ליידות אבנים - אנחנו נמצאים כל הזמן בשתי חזיתות ולפתות שהמתפללים שייכנסו לבית הכנסת יהיו מוגנים. אינך יכול גם בכל פינה בארץ להחזיק פלוגת צבא. אינני רוצה לפתוח את לשוני, אבל יש לנו קבר רחל, ויש לנו קבר יוסף, ויש הרבה מקומות בארץ. אם הממשלה סבורה, או משהו מחברי הממשלה סבור, שבכל מקום צריך להחזיק פלוגת חיילים - מצבנו יהיה רע מאד.

ראש הממשלה י. רבין:

אם אינני טועה, מתפללים תשע שנים בקבר רחל ולא

קרה כלום.

שר הבטחון ש. פרס:

אינך טועה. אבל כך היה גם במערת המכפלה. יום

אחד יקרה, ואז ישאלו אותי מה קרה.

שר התיירות מ. קול:

בקבר רחל - רחל מבכה על בניה, מיאנה להנחם.

שד הבטחון ש. פרס:

הבעיה היסודית היא של היחסים, והרבה מאד ייקבע גם עפ"י מה שיצא מהשולחן הזה. הרבה מאד. מפני שלהגיד שהכל תלוי בנו ולא באף אחד אחר - לדעתי זאת תמונה לא נכונה של המצב.

אני חוזר איפוא לענין "בית הדסה". ועמשו, לענין חברון - אני רוצה להגיד, שהדיעות שלנו הן שלקוואסמה יש הרגשה טובה. ואני מפחד מהרגשה יותר מדי טובה. כי אינני מזלזל במה שקרה במערת המכפלה. הוא רוצה להפעיל את ראשי הערים האחרות סביב הענין הדתי הזה. אני מזהיר אותו לא לעשות את זה.

העוצר בחברון יימשך ויורד בהדרגה. ביום ששי היה שם היועץ לעניני ערבים, שהוא האיש הפוליטי שלנו, והתייעץ עם כמה נכבדים בחברון לגבי העוצר (זהו אל"מ מנחם מילסון, פרופסור באוניברסיטה, צנחן, בחור נבון מאד, אוטוריטה בתחום האיסלאם). הוא הלך להתייעץ גם עם קוואסמה. קוואסמה ביקש שהעוצר יוסר לשעתיים בלבד. נכבד אחר בחברון - שלא אזכיר את שמו - ביקש שלש שעות. למעשה, הורדנו את העוצר לשלש שעות. מוכרחים לשחק את הענין הזה לפי האוזן, לפי המצב.

ביום ששי פרסמנו הודעה, ובפעם הראשונה הודינו בה שנקרעו גם ספרי קוראן. כי בהתחלה לא הודענו על כך. הודענו זאת בלשון עקיפה. אמרנו שכוחות הבטחון חוקרים עכשו את הטענות על קריעת ספרי קודש יהודיים וקריעת ספרי קודש מוסלמיים. כי חשבנו שאם הענין יודע לא מאתנו, השמועות יעשו להן כנפיים, וזה יהיה הרבה יותר חריף.

עד עכשו אינני יודע על תגובה חריפה, אם כי כל אמצעי התקשורת בעולם הערבי במשך השנה האחרונה ללא הרף ממקדים את ההסתה שלהם בנושא יהודה ושומרון. אסור לשכוח זאת. אנחנו לא מאזינים לזה, אבל הם מאזינים לזה.

שר הסעד ז. המר:

גם המצרים?

שר הבטחון ש. פרס:

גם המצרים, אין הכדל. כל הטלויזיות וכל הרדיו. עד כדי כך שיש שידורי רדיו מיוחדים המלמדים את הנוער ביו"ש איך להכין בקבוקי מולוטוב, נותנים שיעורים ברדיו.

עכשו לגבי קרית ארבע. אנשים אלימים ייעצרו, ולא נסתפק רק בהבאתם לשופט. אם יהיה צורך, יפעילו מעצר יותר ממושך, לפי החוקים והתקנות שבדינו.

מה שמדאיג אותנו בקרית ארבע, פרט לרב לוינגר, זה שיש שם קבוצה הנקראת "הקבוצה הרוסית" (פרופסור ושני תלמידים). זה לא כל כך פשוט לצאת לויכוח, זה כאילו ויכוח עם העליה הרוסית (הרי אצלנו מדברים תמיד בהכללות). הם מסתובבים עם גרזינים ברחובות חברון, והמראה איננו בדיוק מראה קורא לשלום (אני משתמש כל הזמן בלשון המעטה). אם מישו יורה ב"עוזי" שלא כהלכה - ה"עוזי" יוחרם, והאיש ייעצר.

אנחנו רוצים להקים בנפת חברון כוח קבוע של משטרה צבאית לצורך טיפול בהפרעות סדר. כבר הסברתי שאיננו יכולים להשתמש בכוח מג"ב. כוח מג"ב ביו"ש הוקטן, חוץ ממספר פלוגות ואנחנו מוכרחים כוח קבוע של

משטרה צבאית, שמכיר את העניינים. אחרת, כל הפקודות שאנחנו נותנים למעלה יישרו על חוסר ידיעה.

מה שנוגע לקרית ארבע, אני רוצה להגיד: לדעתי, מה שהובטח לקרית ארבע, צריך לקיים ולא לחכות שהרב לוינגר ילחץ והרב לוינגר ישיג וכו'. מעשית, הדבר נוגע לשני נושאים: (1) כביש. הם נוסעים בכביש רעוע, שאלבא וכולם הוא כביש מסוכן. שם נפצעו הרבה אנשים; נדמה לי שגם נהרג איש. ואני רוצה גם להסביר מדוע עוכב עניין הכביש. עניין הכביש עוכב מפני שקרית ארבע, כמו חברון, שוכנת באזור של כרמים. ואם לעשות כביש - צריך לעקור 4,000 גפנים. צריך להבין שזה יכול להביא ל"יום הגפן", אם לא ל"יום האדמה". זה נוגע למסורת אבות של עשירות ולפעמים מאות אנשים, ואז תוואי הכביש נקבע לפי המספר הקטן ביותר של גפנים שמוכרחים לעקור. אחרי כל מיני בדיקות הנדסיות - ואני אישית בדקתי זאת כמה פעמים - הגענו ל-1,400 גפנים. ביקשתי מהמושל שיגש לראש עיריית חברון, יציג לו את האלטרנטיבות השונות. ואכן, ראש העיר לפני כשבועיים-שלושה נתן את הסכמתו לתוואי שנראה גם לנו. זה לא כביש חדש. זהו שיפור והרחבת הכביש הקיים. זה קביל גם על אנשי קרית-ארבע.

שר השיכון א. עופר:

לא.

שר הבטחון ש. פרס:

הם היו רוצים כביש חדש. ברור כשנש. לא אמרתי שזה מלהיב אותם, אבל זה מקובל עליהם.

(2) הדבר הנוסף - אותה תכנית המיועדת לבניית קרית ארבע - צריך לאשר אותה, ולהגיד את זה להם. תפסנו שתי גבעות טרשיות לצרכי קרית ארבע, ואת זה צריך להגיד להם. לדעתי, אלה הם שני הנושאים העיקריים

המטרידים היום את קרית ארבע. צריך להגיד להם ששתי הגבעות הטרשיות שנתפסו עפ"י החלטת הממשלה ואשר נועדו לפיתוח קרית ארבע - יתנו להם אותן, וצריך לתת זאת לדעתי למייבסקי, שהוא נציג משרד הפנים ומשרד הבטחון, איש שקול בסך הכל.

חשר ג. האוזנר:

זאת גבעת החרסינה?

שר הבטחון ש. פרס:

כן.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

מה פירוש "לתת להם"?

שר הבטחון ש. פרס:

להודיע להם שזה נועד לפיתוח קרית ארבע. היום הנתון הוא שאלו גבעות סגורות.

ראש הממשלה י. רבין:

זה שייך לתכנית מתאר. אני מכיר ישובים שקיימים במדינה 28 שנים ועדיין אין להם תכנית מתאר, ויחקן אותי שר הפנים. האם אנחנו דנים היום במאורעות בחברון, או בתכנית התישבות?

שר הבטחון ש. פרס:

אנחנו דנים במערת המכפלה וחברון, והבעיה היא איך להרגיע את הרוחות משני הצדדים. הבעיה היא לא רק איך לעשות קונסטרוקציה כזאת או אחרת, אלא איך להוריד את המתח.

מה שנוגע לרב לוינגר, כתב האשמה נגדו יוגש השבוע, והוא יובא לדין מיד לאחר החגים. יש עוד אנשים שנגדם הוצא צו מעצר, וניתן לבצע נגדם את הצו הזה.

שר המשטרה ש. הלל:

צו מינהלי?

שר הבטחון ש. פרס:

לא. הם צריכים להיות מובאים לפני שופט, והשופט יחליט. כלומר, אנשים שלא נשמעו לצווי ההגבלה, כמו הרב לוינגר, והם צריכים להיות מובאים לפני שופט, והשופט יחליט אם לעצור אותם או לשחרר אותם בערכות וכו'. כלומר, לעצור אותם ולהביאם לפני שופט, כדין.

יחד עם זה, לדעתי (וזה המשפט האחרון שבו אני רוצה לסיים), צריך לפנות לראשי שתי הדתות בארץ, וגם לעם שלנו, ולבקש לפחות לתקופה הקרובה שכולם יפעלו להרגעת הרוחות. זהו.

ראש הממשלה י. רבין:

עכשו לדיון עצמו.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

לא הבנתי מה אתה מציע לגבי בית הכנסת "אברהם אבינו". גדר - תהיה גדר. אבל מה יקרה שם?

שר הבטחון ש. פרס:

אני מציע לא לשנות מההנחיות הקיימות. לגמור לשפץ אותו, ובגמר השיפוץ - להביא לישיבת הממשלה, שהממשלה תחליט. אינני מציע לשנות מעמדתנו. השינוי היחיד שאני מציע הוא שינוי טכני - להוסיף גדר.

שר המשפטים ח. צדוק:

שאלה לסדר - האם אנחנו דנים היום בתכנית הפיתוח

של קרית ארבע?

ראש הממשלה י. רבין:

לא. אם כי שר הבטחון העלה את זה.

שר הסעד ז. המר:

אנחנו דנים במאורעות בחברון, על כל הכרוך, וכל אחד יגיד מה שהוא רוצה. זה אחד הפתרונות.

ראש הממשלה י. רבין:

אין לנו כוונה לסכם כאן היום את תכנית העבודה

והפיתוח של קרית ארבע.

שר השיכון א. עופר:

יכול להיות שמישהו חושב שזה יפתור את הבעיות -

שיחשוב.

שר הבטחון ש. פרס:

אני רוצה להוסיף עוד דבר אחד - היה ערעור על מתן פקודות פתיחה באש ביו"ש. דעת הרמטכ"ל ודעתי, שאין לשנות את הפקודות הללו. מפני שאני רוצה להזכיר - היו לנו שתי תקופות ביו"ש, במאורעות הקודמים. ואז נהרגו לצערי הרב 8-9 אנשים. מאז שעמנו נצרה נוספת - לא נהרג איש. ועל כן, אין לנו המלצה לשנות את הוראות הפתיחה באש, אעפ"י שהן שונות מאלו של משטרת ישראל. הסיבה היא שהמשטרה יותר מאומנת מן הצבא בעימות עם אזרחים.

שר הדתות י. רפאל:

מהימנה עלי כל האינפורמציה של שר הבטחון, בכל פרטיה, ואינני בא לערער על עובדות ועל אינפורמציה. אלא יש לי הרושם, שצריך היה להמנע בשלב זה ממסירת תמונה שלמה. אני מקבל את האינפורמציה הזאת של שר הבטחון ושל הרמטכ"ל כדו"ח ביניים.

שר הבטחון ש. פרס:

הוא באמת כזה.

שר הדתות י. רפאל:

כי יש לי הרושם, שהעניינים עוד לא נחקרו דיים. וכשם ששר הבטחון מסר היום עובדות כלשהן, שונות מהדו"ח הקודם - יתכן ויתברר שחקירה נוספת תעלה עובדות שונות, במקצת או הרבה, בפרטים, מן העובדות הללו שמסר היום. וכאשר החקירה הזאת נמשכת, הייתי מבקש בשלב זה את שר הבטחון ואת כל אלה אשר עושים את העבודה בשליחותו, להוסיף ולבדוק שני דברים:

קודם כל, מה קרה בשבת-שובה בבית הכנסת "אברהם אבינו"? אם כי למעשה זה כבר ענין של העבר, ואינני רוצה עכשו למתוח בקורת, ובמיוחד לא לחדר מתיחות על העבר, כי כל כוונתי היא לבקש מוצא כלשהו לקראת העתיד - אבל בכל זאת, שר הבטחון מסר בשם האינפורמציה שהוא קיבל כי בשבת-שובה בבית הכנסת "אברהם אבינו" לא נגררו המתפללים. חוששני להגיד שהאינפורמציה הזאת - ואני אומר זאת בכל ההסתייגות, כי לא הייתי שם...

שר הבטחון ש. פרס:

לצורך הדיוק - שר הבטחון מסר בכנסת שהמומשל

הודיע לו.

שר הדתות י. רפאל:

אינני מבקר אותך. תשמע.

ראש הממשלה י. רבין:

ומה קרה אם הם נגררו?

שר הדתות י. רפאל:

אני מבקש את כל השולחן, ועל אחת כמה וכמה את ראש הממשלה ושר הבטחון, לאפשר לי להגיד את דברי כפי שאני רוצה. יתכן שצריך היה לגרור אותם. כלום על כך אני מדבר? אני אומר, כשמוסרים אינפורמציה לכנסת - היא צריכה להיות מדויקת. ובשלב זה אני מעיר רק את זה. נתפרסמה הודעה עם 50 חתימות של אנשים שצוידים שאותם גררו, עם שמות.

ראש הממשלה י. רבין:

?SO WHAT

שר הדתות י. רפאל:

אינני מאמין להם. אני מאמין יותר לחקירה של אותם החוקרים ששר הבטחון ממנה. מלכתחילה הם מהימנים עלי יותר. אבל לכן אני חושב, שצריך עוד לחשלים את החקירה הזאת.

אני גם חושב, שצריך כאן להוסיף ולחדד את החקירה כמה זמן שהו הפורעים במערה עד להופעת החיילים. אני רוצה להגיד לכם: חקרתי בענין זה. זהו למעשה הדבר החמור ביותר. הענין הזה הוא החמור ביותר, ויש לי לוח זמנים, על יסוד החקירה הפרטית שלי. אינני רוצה להביא אותו כאן. זה שום דבר בשבילי. מה שיקבעו החוקרים מטעם הצבא - זה הקובע בשבילי. אבל נתקבלה תמונה שונה. וכל עוד הדבר הזה לא מדויק, הייתי מציע שלא נקבע ולא נגיד "שני רגעים", או "עשרה רגעים"; אולי יתברר שזה לא עשרה רגעים, אלא הרבה יותר. כי הרקונסטרוקציה של הזמנים ושל האירועים שם מעלה תמונה שונה. בודאי לא קשה כל כך לשחזר את זה ולקבל תמונה מדויקת.

השאלה היא באמת אם היתה התפרעות ספונטנית כתגובה להתגרות, או שההתפרעות היתה מאורגנת. נניח - ואני מקבל את הדבר הזה - שקרה משהו רציני מאד בענין הקוראן, ואין לי כל ספק שקרה. רק אינני יודע מה קרה; עוד אגיד משהו. מתי נודע לבחורים הללו, למתפרעים, שזה קרה? כשהם כבר היו במערה? כשהיו בבית הספר? יום לפני כן? אני חושב שאנחנו צריכים כאן לשים את האצבע בנושא זה - אם זאת היתה תגובה ספונטנית, שהבחורים באו ללמוד בביה"ס והחליטו ללכת לראש העיריה ואחר כך עשו מה שעשו. ולפי הערכתי, זה היה הדבר החמור ביותר. כי באותו כוח ובאותה מהומה יכלו שם גם להרוג אנשים.

הסברתי לערכים באמצעות הטלוויזיה מהי החומרה שבענין הזה. לא התעלמתי מן העובדה הזאת של פגיעה בקוראן, כמה זה חמור מבחינה יהודית. אבל שיבינו גם מה זו פגיעה בספרי תורה, שיהודים מוסרים חיים על הצלת ספרי קודש, וכל אחד ואחד יכול לדעת שיהודים קופצים לבית כנסת בוער, לתוך הלהבות, כדי להציל ספרי קודש, ספרי תורה. והם יכלו באותה הזדמנות, באותו כוח, באותו להט, גם להרוג בני אדם. והם ניסו בדרך להתפרץ לתוך המסעדה שהיו בה שתי נשים וגבר אחד, אלא שהגבר הפחיד אותם. אינני יודע אם היה לו נשק ברשיון או לא ברשיון. הוא ירה באויר, והם הירפו ממנו והמשיכו.

השאלה כאן היא איפוא: האם זה היה מאורגן או לא היה מאורגן? ואם זה היה מאורגן, חייבים היינו לדעת על כך מראש.

אני אומר: אם היתה התגרות, ומתברר שהיתה כאן פגיעה בקוראן, לאחר ענין הפרוכת וכו' וכו', מובן שהחקירה צריכה להיעשות באותה מידת חומרה והאיש, או האנשים - אינני מעלה על הדעת שהיו אנשים - צריך לבוא על עונשו במלוא החומרה. וכל התיאור הזה שאלה נכנסים שם ונתערבו בקרב המתפללים - והייתי רוצה גם שייבדק כמה מתפללים ערביים יש בדרך כלל ביום ראשון. גם זאת שאלה. לא ביום ששי, אלא בכל ימות השבוע. כמה מתפללים ערביים יש במסגד הזה שבמערת המכפלה? כמה יהודים באים בכל ימות השבוע? כמה ערבים באים בכל ימות

השבוע? הערבים - נער יספרם, באצבעות שתי הידיים לכל היותר.

כל העניין הזה של הצעירים - לא רק ראינו, אלא עכשו אנחנו יודעים ללא כל ספק, שלא רק צעירים היו שם. היו אנשים מבוגרים. אינני יודע אם הם היו המסיתים או אחרים היו המסיתים. אינני יודע, בכל אופן, צריך להמשיך בחקירה. אני בטוח שהיא נמשכת, חקירה רצינית, וצריך להעניש את כל אלה שצריכים לבוא על עונשם.

עכשו אני רוצה להגיד משהו בעניין בית הכנסת "אברהם אבינו". מה שמציע כאן שר הבטחון, מקובל עלי. קודם כל, אני צריך להגיד שכמה וכמה שבתות מקודם כבר התפללו, לפני ראש השנה, בבית הכנסת הזה. כי בין שרידי בית הכנסת יש חדר אחד שלם, ושם מתפללים. ציידו אותו כבית כנסת קטן ומתפללים שם, וכל התפילות עברו בסדר, ללא כל תקלה. לא היו תקלות במשך כל הזמן. אני חושב שצריך לשקם, לנקות. שמעתם על התכנית לגדר. זה מקובל עלי. על שום מה לא יתפללו? זה לא מפריע ולא יפריע לערבים. בדרך כלל יבואו לשם כמה מניינים, שניים-שלושה. בודאי, כשהמתח ירד וזה לא ייהפך לעניין הפגנתי, יתפלל שם מספר מצומצם בלבד. יש שם איפוא אפשרות להתפלל, אין שם בעיה של מקומות תפילה.

אני מסכים גם עם שר הבטחון, שאמר "הדסה" בשלב זה לא צריכה לשמש מקום תפילה, לא בפנים ולא בחוץ. אם כי יש לי בזה משהו שאני חולק על הגישה המקובלת, אבל מתוך גישה אחרת. אני חושב שצריך להחזיר את הבית או את הבתים שהם בבעלות יהודית מוכחת לבעליהם החוקיים. אבל זה עניין אחר. זה לא קשור לכל העניין הזה של תפילות. יש איפוא מקומות להתפלל, ולא צריך ללכת כל כך לרחוב, למרכז העיר להתפלל.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

אז למה בשלב זה....

שר התיירות מ. קול:

הקדוש ברוך הוא מקשיב לתפילות ישראל בכל מקום.

שר הדתות י. רפאל:

אינני קובע שום דבר לעתיד לבוא. אני חושב שצריך לבדוק מחדש את הסידורים במערת המכפלה. ואני שומע שיש נכונות לבדוק.

השר ג. האוזנר:

להיפך, השר אמר: לא לשנות.

ראש הממשלה י. רבין:

שר הבטחון דיבר על סדרי הבטחון, ולא על סדרי

התפילה.

שר הדתות י. רפאל:

גם אלה סדרים. סדרי הבטחון, משמור קבע. אמרתי:

לבדוק את הסדרים.

שר השיכון א. עופר:

גם נוסח התפילה.

שר הדתות י. רפאל:

יש שם לאשכנזים לחוד, לספרדים לחוד, לתימנים לחוד...

שר המשפטים ח. צדוק:

לסונים, לשיעים...

שר הדתות י. רפאל:

הרי זה מה שהוגד כאן. אני חושב שצריך לבדוק.

אני גם מרשה לעצמי להגיד: יתכן ואילו היתה במשך כל הזמן מעורבות יתר אזרחית, יתכן שכמה וכמה דברים היו נמנעים. בהערה זאת אני מסתפק.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

היתה דוקא התערבות אזרחית, של "גוש אמונים".

שר הדתות י. רפאל:

אני מתכוון להתערבות ממשלתית. בשלב זה אני מסתפק בדבר הזה. כי אם השר שם-טוב כבר שאל אותי - כל המקומות הקדושים שבשטחים (ואני מדבר לא על ארץ-ישראל) הם בניהול הבלעדי של משרד הדתות, ואין פוצה פה, כולל קבר-רחל, כולל מערת יוסף הצדיק. רק במקום הזה איננו נמצאים. אינני מעלה

עכשו בעיה. לא זאת הבעיה באמת. יתכן שיכולנו לתרום לענין.

(עד כאן רשמה א.ב. - מכאן ר.ש.)

אני מקבל את דבריו של שר הבטחון שדרושה תקופת צינון, ואין לי ספק שאפשר יהיה להגיע לרגיעה. אבל הייתי מאד רוצה שלא נתלה את כל האשם בהתנחלות של אנשי קרית-ארבע.

חשר י. גלילי:

רק חלק.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מסכים.

שר הדתות י. רפאל:

בסדר - רק חלק.

אני לא מצדיק את הרב לוינגר. אינני מצדיק את המעשה של שפיכת מים על חיילים ולא מעשים אחרים מהסוג הזה. אני גם לא מצדיק את ההליכה נגד צו. אני יכול להתנגד לצו ולהיות בעד הליכה לתפילה, אבל יחד עם זאת כאשר ישנו צו, אין להפר אותו.

אולם, הייתי רוצה שנראה את הענין ביתר עמקות. וזאת אני אומר לשר הבטחון. בכל זאת, אנשי קרית-ארבע חיו שש-שבע שנים בחברון ולא קרה שם שום דבר. הם הסתובבו בחברון ותקלות רציניות לא היו. לא היו שום תקריות. על כן עלינו לחפש ולראות אם בשנה האחרונה, אם בחודשים האחרונים, ישנה

הגברת המתיחות, אולי חל איזה שהוא שינוי בקרב האוכלוסיה הערבית בחברון. למה נתעלם מהדבר הזה? חל שם שינוי בשלטון המוניציפלי - אולי גם זה גורם? אולי ישנה עליה של השפעה אש"פית במקום? לדעתי, ישנה התגברות ההשפעה האש"פית בכל יהודה ושומרון, ואסור לנו להתעלם מזה.

אינני רוצה לחזור כאן על מה שכבר נאמר על ידי. חוסיין עשה אחם את החשבון, בלבנון הם נהרגים, בסוריה הם ניתלים ובמצרים הם פוחדים להגיד מלה, אבל כאן הם קוצרים הצלחות, דוקא בשנה זו.

עובדה היא, שבחקופתו של ג'עברי, כאשר הוא ניהל מדיניות יותר מתונה, בכל זאת לא היתה מתיחות כזאת עם קרית-ארבע. למה לנו, אם כך, לגולל הכל על אנשי קרית ארבע?

שר התיירות מ. קול:

אז שרים התנשקו עם ג'עברי - היום לא.

שר הדתות י. רפאל:

אני רוצה שנתבונן ונראה היטב מה קרה. אמנם דבר חמור - היתה התפרעות ערבית. מדוע אנו מוצאים את האשם באנשי קרית ארבע? אני אינני מצדיק את מה שהם עשו. הם עשו דברים בלתי נכונים ולא אבוא להגן עליהם. אבל לא צריך מיד להצביע על אשם אחד ולומר: זה הוא. אני חושב שנעשה אי-צדק אם כך נעמיד את הענין. בקרית ארבע ישנה תסיסה, מכיוון שאין באנשיה טיפול ראוי לשמו. אחם אומרים שזו בעיה נפרדת, אבל אולי בכל זאת יש איזה קשר.

לפני זמן לא רב התקיימה ישיבה של ועדת שרים לעניני התישבות, ואני העליתי בה את בעית הכביש ואת בעית ההתפתחות לעתיד שאנשי קרית ארבע אינם רואים לה כל סיכוי. נכון שקיבלתי תשובות, ואני חייב לומר שחלק

מהתשובות סיפקו אותי, וגם העברתי אותן לאנשי קרית ארבע, אבל הבעיה קיימת ובהחלט צריך לטפל בה. אין להם איפה לקנות משהו, אין להם מרכז מסחרי, אין להם כל מיני דברים. אינני רוצה היום לקשור את הדברים האלה, כי אולי לא בזה מקור התקלות.

היתה תקלה חמורה - את האשמים צריך להעניש. אחרי שיקבלו עונש וידעו שישנה יד מענישה, אני מאמין שנוכל לחזור לתקופת רגיעה, שבה אפשר יהיה לטפל ולהסדיר עניינים אחרים.

שד השיכון א. עופר:

אני סומך על שלטונות הצבא והמשטרה שהם יחקרו ויבדקו ויגיעו למסקנה בדיוק מה קרה ביום ראשון. אם ניתן היה למנוע את ההתפתחויות או אי אפשר היה לעשות זאת - נאמנים עלי פחות או יותר דברי הרמטכ"ל, ומן המעט שאני מכיר ויודע את פני הדברים בשטח אני יכול לומר, שלדעתי תעשה הממשלה טעות אם תדון ב"עצים" ולא תראה את ה"יער". אנו כל העת דנים בפרט זה או בפרט אחר, אבל אנו חייבים לדון על המדיניות שלנו באופן כללי. לדעתי, עומדת כאן להתלקח אש עצומה, דליקה אדירה, ועלינו לראות את העניינים נכוחה.

לגבי הערבים המצב הוא פשוט - הערבים אינם רוצים אותנו. אנו לגביהם שלטון כיבוש. הם לא רצו אותנו לפני שנתיים והם לא רוצים אותנו היום יותר מאשר רצו אותנו לפני חמש שנים. על כן, צריך להחליט להשליט סדר, אבל בכוח ובתבונה גם יחד. אולי פעם צריך להפעיל יותר תבונה ופעם צריך להפעיל יותר כוח, אבל שני המרכיבים האלה צריכים תמיד להיות יחד.

ראש הממשלה י. רבין:

מידת הכוח משפיעה גם על התכונה.

שר השיכון א. עופר:

מה שחשוב הוא, שצריך להשליט סדר, ועל כך לא יכולות להיות כאן שום חילוקי דעות. אנו יודעים שמדי פעם מחעוררות מהומות בשטחים עקב סיבות חיצוניות. אבל הפעם ראינו איך הדברים באים ומתפתחים, חיינו זאת במשך שבוע ימים, וברור שהשיא הגיע לאחר התכתשות פנימית של אנשי קרית ארבע ו"גוש אמונים" עם אנשי צבא ההגנה לישראל. זו הבעיה, וראינו למה זה הביא אותנו.

לדעתי, זה אולי אחד הויכוחים היסודיים ביותר שעלינו לנהל בממשלה זו, כי עלינו להתלכד עד כמה שאפשר לגבי מדיניותנו כלפי ערביי השטחים.

אנו יכולים להיות בעד טקטיקה זו או אחרת, אנו יכולים לבקר ולומר שפה נהגו יותר מדי בכוח או פה פחות מדי בכוח. תמיד יהיו כאלה שיחשבו שהחלטנו במקרה זה או אחר ביותר או בפחות מדי כוח. אבל הקו הבסיסי הוא שאין לנו אחדות דעים לגבי הסרטן הפנימי של מדינת ישראל, וזה "גוש אמונים".

שר הפנים י. בורג:

השטן או הסרטן?

שר הסעד ז. המר:

השטן מדבר מגרון של השר עופר.

השר לקליטת העליה ש. רוזן:

דבריו נכונים - "גוש אמונים" הוא בהחלט סרטן.

ראש הממשלה י. רבין:

בודאי שאין צורך לפתוח תערוכה של מוצרים מקדום.

שר הסעד ז. המר:

אני לא מבין מדוע ראש הממשלה צריך להעלות זאת -

האם צריך לתת להם למות מרעב?

ראש הממשלה י. רבין:

יש הכולל בין למות מרעב ובין זה שאתה בא ופותח בחסותך תערוכה למוצרים של קדום. אינני חושב שזה מעלה את רמת הממשלה בקרב הציבור.

שר השיכון א. עופר:

אני רוצה שיהיה ברור, שאין לנו ויכוח עם "גוש אמונים" על התנחלות, כי אין שם מתנחלים. זה הוכח בציבור. "גוש אמונים" הוא עקר מבחינה התישבותית והתנחלותית.

בועדת שרים לענייני התישבות שאלני השר רפאל בענין קרית ארבע ואני עניתי תשובה מפורטת. לא אחזור כאן על נאומי באותה ישיבה, אבל אני מציע לחברי הממשלה שאינם חברים באותה ועדה לקרוא את תשובותי על כל השאלות. אני בטוח שיתברר להם כי הלואי והיו לנו תנאים כאלה בכל מקום אחר

בארץ - אם מבחינת דירות, אם מבחינת שירותים, אם מבחינת מחירים ואם מבחינת הרבה דברים אחרים. אם היו לנו אותם תנאים במקומות אחרים, חושבני שהרבה מבעיותיה של מדינת ישראל היו נפתרות.

שר התיירות מ. קול:

באמת תשלח את הנאום הזה לשרים.

שר השיכון א. עופר:

אני לא שולח - כל שר יכול לקרוא כל פרוטוקול

שהוא רוצה בו.

השר י. גלילי:

השר קול, אם אתה מבקש - אני אשלח.

שר השיכון א. עופר:

מהנסיון שלנו במקומות אחרים אני יכול כמעט לתת נוסחה - אם אני רוצה שהתישבות מסוימת תצליח, יש לדאוג לכך שלא יהיו שם אנשי "גוש אמונים".

יש בינינו חילוקי דעות על כמה דברים. יש פעמים שאני נגד משהו ויש פעמים שאני בעד. אבל מה שברור לי הוא ש"גוש אמונים" הוא עקר מבחינה התישבותית.

אני יכול לתת דוגמא של מעלה אדומים - כאן כבר אין ויכוח, כי ישנה החלטת ממשלה. והנה ועדת האכלוס החליטה לצרף לשם כמה משפחות שלא מ"גוש אמונים". מה קרה? הקיאו אותן מתוכם. המדובר על שוטר שרצה לגור במעלה אדומים - פלשו לדירתו.

אני הייתי נגד קרית ארבע, אבל אני מקבל את החלטת הממשלה. יחד עם זאת, כואב לי שאחרי שבנינו 1,000 דירות, אין לנו מועמדים לדירות האלה. ואם היו שואלים אותי עכשו לא לדעתי הפוליטית, אלא לדעתי המקצועית, בכל זאת הממשלה רוצה 1,000 משפחות שיגורו בקרית ארבע, מתוך המדיניות ששר הבטחון דיבר עליה בכנסת, קרית ארבע ליד חברון ולא במקום חברון - אני הייתי עונה: התנאי להצלחה הוא הוצאת "גוש אמונים" משם. זו דעתי המקצועית.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

דעה מקצועית-סוציולוגית?

שר השיכון א. עופר:

עובדה שעשינו את מבצע בית שמש לפני שלשה חודשים

והבאנו לשם 700 משפחות.

ראש הממשלה י. רבין:

זה לא דומה.

שר השיכון א. עופר:

אפשר להביא מאות משפחות לכל מקום אם עושים זאת בצורה נכונה. אחרי שהממשלה השקיעה מה שהשקיעה, ועשינו מה שעשינו, ואני הייתי נגד - אני בעד זה שהיינה 1,000 משפחות בקרית ארבע, אבל לדעתי התנאי להצלחה הוא הוצאת "גוש אמונים" משם. אחרת לא תהיינה 1,000 משפחות.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מבין שאינך מציע הצעה, אלא מביע את דעתך.

שר השיכון א. עופר:

זו לא הצעה אופרטיבית, אבל אני יודע שהם מנסים להתקשט בהילה של מתנחלים כאשר במציאות אינם כאלה כלל. אני אגיד מה זה "גוש אמונים". אין אפילו קשר ביניהם לבין ארץ-ישראל השלמה. ישנו בגין לארץ-ישראל השלמה. ישנו שרון לארץ-ישראל השלמה. אחד מבחינה בטחונית וחשני מבחינה מדינית, ואולי יש גם משהו מבחינת הזכות ההיסטורית. "חרות" כמפלגה היא כודאי בעד זה. אפילו במפלגת העבודה יש כאלה שהם בעד.

אני חושב, שמה שמציין את "גוש אמונים" הוא עובדת היותם תנועה טוטליטארית (אני משתמש במלים העדינות ביותר) שוביניסטית וקלריקאלית, אנטי-דמוקרטית. אני חושב שהם מנצלים ומשלהבים יצרים לאומיים ודתיים כדי להשליט את רצונו של מיעוט קטן מאד על הציבור כולו, וכל האמצעים כשירים - השער רפאל - כולל שקר ועלילה על צה"ל, כולל להרביץ לחיילים, וזה כאילו לשם שמאים.

שר הבטחון ש. פרס:

בגין אמר בכנסת שגררו מתפללים בטליתות - עכשו בהכחשה הם אומרים שגררו מתפללים, ואני שם לב להבדל הזה - חשד רפאל. מתפלל יכול להיות גם אדם שהולך ברחוב - תקרא את ההכחשה ותראה.

שר השיכון א. עופר:

אנו חייבים להודות, ואני חייב לומר זאת לממשלה, שעד עכשו השיטות שלהם הצליחו. עלינו להיות כנים עם עצמנו - הם גררו אותנו, מתוך חוסר רצון, לעימות בין יהודים ליהודים. זה עקרון יקר לכולנו - אינני חושב שהוא יקר להם או שהוא אחד העקרונות שלהם, אבל הם יודעים שהוא יקר לנו ולמרות זאת הם גוררים אותנו לכך. בכל פעם הם מעלים איזו נקודה קטנה כאילו - אתמול זה היה עוד שעה במערת המכפלה, ומחר זה בניית בית על גבעה זו או אחרת, ומחרתיים זה יהיה "אברהם אבינו" ולאחר מכן "הדסה" ואחר כך גדר גבוהה או גדר נמוכה - זה לא חשוב; החשוב הוא לגרור אותנו לעימותים ולהוכיח שאין לגביהם חוק. לדעתי, גררו את הממשלה בכל מיני דברים לגבי קרית ארבע, ובודאי לגבי קדום. הם פוגעים בחוק פעמים אין ספור, ללא תגובה.

רבותי, בהתנחלויות הבלתי חוקיות מצלמים, כתבי הטלויזיה באים, הרב לוינגר מופיע בפני המצלמות. כל אחד אחר כבר היה יושב מזמן במאסר, אבל לגביהם אין מפעילים את החוק. אני מזהיר את הממשלה שהם גוררים אותנו לדבר שעד היום לא היה. עד עכשו היה קונפליקט יהודי-ערבי. הם גוררים אותנו עתה למלחמת דת ולקונפליקט יהודי-מוסלמי, והסימנים כבר נראו בעת האחרונה, ולכן הדבר כה חמור.

אתם יודעים שלי יש בקורת על הממשלה הקודמת - לא על כך שלא רצתה בשלום, כי אני חושב שהיא כן רצתה בו; אבל היתה לי בקורת לגבי הופעה נוקשה. אני חושב שממשלה זו נהגה כהלכה כאשר החליטה על הסכמי ביניים ועל הסכמה לביטול מצב המלחמה ועוד דברים. אבל דבר אחד אני אומר לזכות הממשלה הקודמת, ואני מציע שנזכיר זאת לעצמנו - הממשלה הקודמת לא נתנה לקונפליקט הקיים

ללבוש אופי של קונפליקט דתי, והיא פעלה בשטח זה בצורה אמיצה מאוד. אני מזהיר עצמנו מפני מצב שיהיה לנו קונפליקט לא עם 100 מיליון ערבים, אלא עם 450 מיליון מוסלמים.

ההלווייה שנחקיימה בחברון - אני מאוד מבקר אותה, כי היא יכולה רק להביא לליבוני יצרים. לפי ההלכה, אפשר לקבור את הגוויילים גם מבלי לעשות זאת לעיני 3 מיליון יהודים בארץ ולעיני העולם כולו, שאינו מבין מה קורה פה. אבל אני יודע שנגררנו.

ראש הממשלה י. רבין:

הציבור היהודי באמת גילה תבונה - קצת יותר מ-1,000 באו לחברון ויותר מ-10,000 באו לבית הקברות בקרית-שאול, כי לפי התאריך זה היה יום השנה למלחמת יום הכיפורים.

שר השיכון א. עופר:

לי יש בקורת על התנהגותו של שר החקלאות והחקשורת - מדוע הוא היה צריך להשתתף? לדעתי, שרים לא היו צריכים להשתתף. עלינו לזכור כי אותו דבר פועל גם בצד השני. כאשר קיים קונפליקט יהודי-ערבי, אני יכול לדעת היכן יעמוד השאח הפרסי, אבל כאשר זה יהפוך לקונפליקט יהודי-מוסלמי, אינני בטוח כלל וכלל. לכן אנו צריכים להזהר ולא לגרור את עצמנו למצבים קשים ביותר.

אני מצטער לומר זאת, אבל עלינו לשנות את היחס שלנו כלפי "גוש אמונים". כל אלה המדברים על מתונים וקיצוניים ב"גוש אמונים" - אין דבר כזה, זה עורבא פרח, באופי האידאולוגי של תנועה זו אין דבר כזה. יש רק דרגות שונות של קיצוניות. אני לא מתפלל לכך שיקום מישור ויגיד, שהרב לוינגר הוא מתון שם, אבל לאלה מבינינו שהם תלמידי ברל כצנלסון, אני רוצה להזכיר כיצד

הוא לימד אותנו וחינך אותנו על פסוק אחד של בילינסון לגבי תנועה טוטליטארית אחרת: "אל תשחקו באידיאולוגיה הזאת, כי זו אש אוכלת בלי הכחן, משחיתה הכל ואינה יוצרת מאומה". אני חושב, שאם לא נעצור את "גוש אמונים", זה יביא לאסון לאומי.

ומכאן מסקנתי: שמירת סדר - כן, אבל לא לוותר בשום דבר, לא לגבי מערת המכפלה ולא לגבי דברים אחרים בחברון העיר. אינני מדבר לגבי קרית ארבע, כי שם ישנם דברים ספציפיים; אבל שום שינוי לגבי חברון העיר. אסור לנו לתת להם להכתיב לנו את המדיניות. אנו יכולים להחליט על בית הכנסת "אברהם אבינו", שזה אתר שמחדשים אותו ומשפצים אותו, כדי שאנשים ידעו ששם גרו יהודים, אבל זה לא חייב להיפך לבית תפילה. אני חושב גם שעתה העת לבצע את כל ההחלטות בענין קדום.

שר הפנים י. בורג:

לא אתווכח עם האונקולוג עופר (חוקר סרטן), אבל אני מצטער על ההגדרה שהוא הגדיר בה את "גוש אמונים". יתכן שאינה אורגינלית, ואחרים כבר אמרו דברים כאלה. אני מצטער על כך, שזה בכלל נאמר ובמיוחד על כך, שזה נאמר ליד שולחן הממשלה על ידי שר. חוששני שאנו חיים במדינה באוירה שלא קשה למצוא בה תאים ממאירים במוסדות ובתנועות.

שר התיירות מ. קול:

אפילו בתזכירים מסוימים.

שר הפנים י. בורג:

לא כדאי שבויכות על שאלה כואבת ונוקבת נכניס נימה כזאת, עם ציטוטים שאינני יודע אם נאמרו לגבי תנועה טוטליטארית של נוצרים או של יהודים. ציטוטים אלה, ערכם ההשכלתי בויכות הזה מועט. כל מי שבא ומשחמש בביטוי כמו "סרטן" בויכות הזה, מזמין באופן אוטומטי שמיעהו ישאל אותו איפה עוד ישנו נוער אידיאליסטי כזה - יתכן באפיקים לא טובים, יתכן בצורה מוגזמת - ואני מרגיש שיש לי הזכות וגם החובה לומר דברים אלה, כי אם הרב לוינגר עשה מעשהו נגד מיעוהו, זה היה לפני ביתי, בקרבת ביתו של ראש הממשלה (טוב לצדיק וטוב לשכנו...) אבל לא זה הקובע.

אני הזהרתי אותם. אני אמרתי לפורת לפני ארבעה שבועות, שבין כל הדברים הרעים שהוא עושה, ישנם שני דברים רעים ביותר: אחד - עימות עם הממשל, עם הממשלה ועם כוחות הבטחון - דוקא לעיני הערבים בחברון; השני - שהוא מביא את הסכנה של מלחמה בין ישראל לישמעאל למימד של מלחמת דת.

אלה הדברים שאמרתי ואני אומר ואמשיך לומר אותם, אבל אנו צריכים לראות את הדברים בפרופורציות הנכונות. אני מקבל את רוב הצעות שד הבטחון - הן נכונות ונכונות. יש צורך בתקופת צינון.

לצערי, גם אנו מזמינים לעצמנו צרות. הנה, למשל, הסצנריו של ישיבת הממשלה שהופיע אמש והבוקר: שרי המפד"ל (שאני יודע על שלשה מהם שלא דיברו אתם בכלל, ואין יותר משלשה) - הם יגידו כך וכך; שרי מפ"ם ול"ע יגידו כך וכך...

שד התיירות מ. קול:

לא הזכירו את ל"ע.

שר הפנים י. בורג:

באמת קיפות! ואז יבוא ראש הממשלה, וכשלמה המלך

יעשה קצת מזה וקצת מזה.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

באותה מידה שדיברו עם שרי המפד"ל, דיברו עם שרי

מפ"ם.

שר הפנים י. בורג:

מה אנו עושים לעצמנו? אינני מוציא עצמי מן הכלל. אני בדעה, שחלק מההצהרות של שרים בנושא זה או נושאים דומים, גם להן יש משקל, לא תמיד חיובי, בויכוח הזה. אם נוכל להגיע לאיזה קונצנזוס לאומי בעניין זה, לדעתי נעשה דבר אדיר, אבל אני בספק אם נוכל להגיע לכך.

השר י. גלילי:

בעניין מה?

שר הפנים י. בורג:

גם לגבי קרית ארבע וגם לגבי חברון, מה לעשות ומה לא לעשות. עלינו לדעת כי כל הדברים שאנו רואים ואשר מתרחשים במחנה הערבי בצד זה של הקו הירוק ובצד השני של הקו הירוק - יש להם תימוכין וסימוכין במחנה היהודי. פעם אלה ה"פטריאטים", אשר פירסמו את "מסמך קניג", שעה חודשים אחרי שאני הכנסתי למגירה ולא דנתי עליו בשום פורום; פעם אלה האנשים, אשר "שרפו" בנזין ל-100 אלף ק"מ כדי לערוך הפגנה בנצרת. כן, כן - 400 מכוניות כפול 250

ק"מ. זו עובדה, שבכל תופעה בלתי רצויה שאנו רואים במחנה הערבי, מצד זה או מצד שני של הקו הירוק - יש לה תימוכין בקרב היהודים בישראל.

ראש הממשלה י. רבין:

מכיוון שהרמטכ"ל אינו יכול להשאיר להמשך הישיבה - ברצוני לשאול אותו שאלה אחת, כי בשבילי זה יקבע דעה: אני מבין, שמטילים ספק ביכולת צה"ל למנוע תפילה ב"אברהם אבינו". אני לא מציע, במצב הדברים הקיים, להטיל על צה"ל מה שאינו מסוגל לבצע. אני רוצה לדעת אם צה"ל יכול לעמוד בזה או לא.

בהצעות שהעלה שר הבטחון, הוא הוסיף הסתייגות - ואני מבין אותו. הוא אמר: יכול להיות שנגיע למצב, שיהיו שם נשים וילדים ולא נוכל למנוע את התפילה. אני שואל: למה לנו לעשות דברים, שאנו לא יכולים לעמוד בהם? זה הדבר הבסיסי, שאסור לעשותו.

שר הבטחון ש. פרס:

אם תותר התפילה בבית הכנסת "אברהם אבינו", תהיה בזה מבחינת צה"ל הקלה רבה מאד.

ראש הממשלה י. רבין:

לא זו שאלתי. אני שואל אם צה"ל יכול או לא יכול.

שר התיירות מ. קול:

אם לא יוכל שם - לא יוכל גם ב"הדסה" ובכל מקום

אחר.

ראש הממשלה י. רבין :

הציבו פה סימן שאלה. הממשלה חייבת לקבל מידע.
אני לא מוכן לקבל סיכומים אם הם לא ניתנים לביצוע.

שר הסעד ז. המר :

הצבא יכול לעשות הכל. פה צריך להחליט על
מדיניות - אם להלחם בנשים וילדים. אפשר כמובן לעשות הכל. אפשר גם להרוג.

שר התיירות מ. קול :

אני שוב אומר, שאם צה"ל לא יוכל ב"אברהם אבינו"

- לא יוכל בשום מקום.

ראש הממשלה י. רבין :

השר קול, לא שאלתי אותך. שר הבטחון הציע פה
הצעה אופרטיבית. אני שואל: האם הממשלה צריכה לקבל ולסמוך את ידה על כך? אני לא
רוצה שמחר נמצא עצמנו במצב, שקיבלנו החלטה שאינה ניתנת לביצוע, בידיעה מראש.
אני לא אביא לממשלה לחוות דעת ולסיכום דבר שאני לא יודע אם ניתן לביצוע או
אינו ניתן.

השר ג. האוזנר :

ישנה גם משטרה בעולם.

ראש הממשלה י. רבין :

המשטרה אינה עוסקת בנושא הזה, והיא לא תיכנס לזה "חאפ-לאפ". או שניתן למשטרה לנהל את חברון, או שנחליט החלטה אחרת - לא היו הצעות כאלה ואין אני מתייחס לזה עכשו. אני רוצה אינפורמציה כדי שהממשלה תוכל לקבל החלטות, שהיינה להן מעצמות.

שר הבטחון ש. פרס :

הרמטכ"ל כמובן יוכל לומר את דעתו, ואנו לא חייבים להיות באותה דעה. אבל אני רוצה לומר מה נראה לי שניתן או לא ניתן לעשות.

אינני יכול לחשיב שאלה פשוטה. אני מציע גם להבא לא להשתמש בנשק נגד אזרחים. ואם לא נשתמש בנשק נגד אזרחים - לצה"ל תהיינה בעיות ויחזרו מדי פעם התמונות שאתם ראיתם. באופן תיאורטי ברור, שצה"ל יכול להתגבר על הבעיה, אם הוא יוכל לירות. אם לא - ואני בעד זה שלא יירו - תהיינה בעיות.

ראש הממשלה י. רבין :

לא מדובר על יריות - מדובר במסגרת ההוראות

הקיימות.

שר הבטחון ש. פרס :

אבקשך לתת לי לדבר.

ראש הממשלה י. רבין:

אל תתרגש כל כך - גם אתה לפעמים מעיר הערות
במסגרת דבריו של מישור אחר.

שר הבטחון ש. פרס:

ובכן אני אומר: אם אין יריות - זה המצב. שנית,
אני מציע בימי שבת ובימי חג לא לגרור יהודים ברחובות חרוון. אני אמרתי את
הדברים האלה די מפורשות.

שלישית, אני מציע להמשיך לאסור את התפילה בבית
הכנסת "אברהם אבינו" עד אשר בית הכנסת הזה יסופק. ובשתי המגבלות האלה, אני
מבין שהדבר ניתן לביצוע.

ראש הממשלה י. רבין:

בהנחה שפקודות האש כפי שקיימות בצה"ל היום -
קרי, ירי רק לצורך הגנה עצמית - האם צה"ל יוכל לעמוד במשימה זו ששמה מניעת
תפילה? מה שהוצע ע"י שר הבטחון? אני פשוט לא רוצה יותר להביא לממשלה הצעות
שאין יכולת לבצע אותן. אין טעם לסכם כאן ומחר למצוא עצמנו נכשלים בביצוע.

שר הדתות י. רפאל:

כלום אינך מסכים להצעות שהוצעו כאן?

ראש הממשלה י. רבין:

לא קיבלתי תשובה לשאלה אם זו משימה בת-כיצוע

לצה"ל.

שר הסעד ז. המר:

אם תנתן רשות להתפלל - לא יהיה צורך בזה.

ראש הממשלה י. רבין:

אני שואל שאלה פשוטה: שר הבטחון הציג פה הצעה מסוימת. אני בעדה. אני שואל אם היא ניתנת לביצוע, וזאת לפני שאני קובע את עמדותי.

שר הבטחון ש. פרס:

התשובה המפורשת היא, שבשתי המגבלות שתיארחי -

הדבר ניתן לביצוע.

ראש הממשלה י. רבין:

מה הן שתי המגבלות? אני מבקש שהרמטכ"ל יענה.

שר המשפטים ח. צדוק:

זו שאלה אופרטיבית.

ראש הממשלה י. רבין:

זו שאלה אופרטיבית, ומותר לשאול את הרמטכ"ל. אני לא שואל אותו אם כן לתת או לא לתת, כי זה ענין מדיני ולא צריך לשאול את הרמטכ"ל. אותו אני שואל לגבי יכולתו של צה"ל לבצע את המשימה בתנאים הקיימים.

הרמטכ"ל מ. גור:

אני אמרתי בכל האחריות, שצה"ל יכול היום לצאת למלחמה נגד הערבים ולנצח אותם - זו לא סיבה לצאת למלחמה. אני אומר שצה"ל יכול למנוע תפילה בכל מקום שהממשלה תחליט עליו - זו לא סיבה לתת לצה"ל פקודה לעשות זאת. כי כל החלטה שצוממדה בפני הצבא מדיניות חלקית - מראש מעמידה אותו בפני משלון. אם הצבא יצטרך ללחום בגנים ובילדים - עם נשק או בלי נשק - כל מה שהוא ישיג זה משלון - גם אם לא תהיה שם תפילה.

לכן, השאלה לא אל הרמטכ"ל אלא לממשלה, באיזו מדיניות לבחור - ואני מקוה שהממשלה לא תטיל על צה"ל משימות, שאינן ביעודו של הצבא.

ראש הממשלה י. רבין:

ברצוני להבין מהרמטכ"ל דבר פשוט: את המדיניות אתה שומע. זכותך להעיר, אבל לא אתה קובע. אני שואל אותך: אם תנתן לך הוראה במסגרת פקודות פתיחה באש הקיימות - האם אתה מסוגל למנוע תפילה בשני המקומות, כפי שהוצע פה, או לא? על זה אתה צריך להשיב - כן או לא.

הרמטכ"ל מ. גור:

אין שום ספק, שאנו יכולים למנוע תפילה בבית הכנסת "אברהם אבינו" וב"הדסה" ובכל מקום אחר. אבל מחובתי להזהיר, שכתוצאה ממניעה זו תהיינה התרחשויות בין יהודים ליהודים ובין יהודים לערבים, אשר עלולות לגלוש מעל ומעבר לשאלת התפילה.

ראש הממשלה י. רבין:

התשובה ברורה. תרשה לי לומר, שהתחלת בתשובה לא כל כך ברורה, אבל עמשו זה ברור.

הרמטכ"ל מ. גור:

כי הנושא לא ברור. משה נוגע לצד הצבאי זה פשוט, אבל לא זו הבעיה.

ראש הממשלה י. רבין:

אני רוצה להסביר: העבירו אלי פתק שהרמטכ"ל אינו יכול להשתתף בכל הדיון; הוא עמד ללכת ולכן שאלתי את השאלה, כדי שהממשלה תוכל לעמוע ולסכם ולהחליט, וכדי שלא נעמוד עוד פעם בפני מצב, שאנו מקבלים החלטות שאי אפשר לעמוד בהן.

שר המשטרה ש. הלל:

ברצוני עוד להוסיף שאלה קצרה לרמטכ"ל: האם אפשר למנוע תפילה, אם ע"י הצבא או ע"י מישור אחר, אם מקבלים את ההנחה שאין גוררים אנשים בשבתות וחגים?

ראש הממשלה י. רבין :

לא זאת שאלתי. זה ענין של החלטת הממשלה - אין זה ענין לרמטכ"ל. אני יודע, שהמטרה לא הייתה כניסו לפרוץ עם תקיעת שופר ביום הכיפורים לאן שניסו, והיא גמרה עם זה מהר מאד.

שר הבטחון ש. פרס :

אדוני ראש הממשלה, גם הצבא עשה זאת. אני מכיר כאן שדים, שלא מוכנים להוציא צו ריתוק לאחיות.

שר הבריאות ו. שם-טוב :

אין לזה קשר.

שר הבטחון ש. פרס :

יש לזה קשר. אני לא מסכים שבכל פעם יוטל על צה"ל סימן שאלה. הוא עמד עמידה קשה מאד בשבועות האחרונים, והוא מנע את התפילה. כך שלא צריך לשאול שאלות או להטיל ספקות.

ראש הממשלה י. רבין :

אני רציתי שהממשלה תשמע. אנו קיבלנו תשובה ברורה. לשד מותר להציע סייגים לגבי פעולת צה"ל. זה ענין להחלטת הממשלה. אני מסכים. על זה אין ויכוח.

שר התיירות מ. קול:

ואם יבואו אנשי קרית ארבע לעוד חמישה מקומות

בחברון?

ראש הממשלה י. רבין:

אני לא שאלתי שאלות היפותטיות, אלא שאלות על

בסיס הצעה אופרטיבית.

שר הסעד ז. המר:

בעקבות שאלת ראש הממשלה, אני שואל את הרמטכ"ל
מה, לפי הבנתו וידיעתו, ייגרם לחיילים?

ראש הממשלה י. רבין:

זה לא נוגע לרמטכ"ל.

שר הסעד ז. המר:

זה נוגע מאד - מה יקרה לחיילים, שתפקידם המרכזי
יהיה להכות ילדים ונשים בבית כנסת.

ראש הממשלה י. רבין:

זה לא נושא לשאול את הרמטכ"ל.

שר התיירות מ. קול:

ומה יהיה אם נשים תבאנה להכות חיילים?

שר הסעד ז. המר:

זה ענין לרמטכ"ל, כי המשימה היא על הצבא ולא על

הממשלה.

ראש הממשלה י. רבין:

הרמטכ"ל לא ישיב כאן תשובה לשאלה זו. תודה רבה.

אבקש את השר בורג להמשיך בדבריו.

שר הפנים י. בורג:

אינני יודע אם היינו יכולים למנוע הדלפות אילו
דיון זה היה מתקיים במסגרת ועדת שרים לענייני בטחון, אבל אל נעשה לעצמנו עבודה
קלה בענין קשה. מי שחושב, שאפשר לעשות ענין מאורעות חברון כענין נפרד, ללא קשר
עם מה שנעשה בשטחים בכלל - עושה, לדעתי, לעצמו עבודה קלה. הערבים של הארץ אינם
אותם הערבים, בעיקר מאז "יום האדמה".

שר המשטרה ש. הלל:

ה-30 במרס.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מבקש לא להשתמש במונח של "יום האדמה" -
לפחות ליר שולחן זה, אלא לומר: ה-30 במרס 1976.

שר הפנים י. בורג:

אני מוכן לקבל זאת.

ראש הממשלה י. רבין:

לפחות בזה איננו חלוקים.

שר הפנים י. בורג:

יכול להיות, שגפרור זה לא היה נחוץ, אבל אבקת
השריפה קיימת.

חבל שהרמטכ"ל הלך, כי רציתי לשאול אותו מה דברי
ההסבר שינתנו לחיילים במקרה זה או אחר.

אני מקבל כל דבר שתורם לארגעה, ואני חושב
שהצעות שר הבטחון הן תרומה לארגעה. אבל מן הארגעה עד הרגיעה תהיה עוד דרך
רחוקה ומי יודע אם נוכל להגיע אליה. לכן, גם מתוך סיבה זו הצטערתי על דברי השר
עופר, ויתכן שאצטרך גם להצטער על דברי חשרים שידברו אחרי. ההכרזות בתוכנו רק
מלכות אש במחנה הערבי.

הממשלה לא הצטיינה בבהירות מתן מעמד ליושבים
שהוקמו, בשעתו החליטה להקים ועדת תכנון ליהודה ושומרון. נדמה לי שהאחראי לנושא
היה השר צדוק. זה הוחלט, אך לא בוצע. שר המשפטים הציע, בניסוח כזה וכוה, אבל
הדבר לא בוצע. גם מערכת חוקי העזר, שבעצם אני צריך להיות ממונה עליהם, אינה

ברורה. לא ברור מי נותן דברים אלה או אחרים. המעמד המשפטי של תושבי קצרים או קרית ארבע אינו ברור.

ראש הממשלה י. רבין:

למה במשך שבע שנים זה לא הפריע לשום דבר?

שר המשפטים ח. צדוק:

וזה מה שמפריע לשמור על החוק - העובדה שהצעת שר המשפטים על ועדת תכנון לא בוצעה? עמשו אנו יודעים את הסוד.

שר הפנים י. בורג:

רבותי, אני מדבר עמשו על ענין רציני. חשד צדוק, לא העליתי זאת מפני שאני חושב כי זו הנקודה הארכימדית שממנה אפשר לנסות ולשנות את הגלובוס היהודי, אני מדבר על הרקע הפסיכולוגי גם של אנשים בקרית ארבע. מה שיש לי לומר מבחינה ציבורית על הרב לוינגר - אני אומר בפומבי, ומי שרוצה לדעת את דעתי הפרטית עליו, אני מוכן להגיד, ובחריפות. אבל המעשה הנכון, ובוזה תיבחן התיזה שאני מביא לשולחן הזה, הוא לא להביא את המתונים אל הקיצונים, אלא ע"י תבונה, ע"י ניהול נכון, להפריד ולבודד את הקיצונים ולהשאיר את האחרים יחד אתנו. ואני קובע, מתוך מידע וידע, כי היום מתנהלת קרית ארבע בחלק גדול ומכריע בצורה נכונה וחלק גדול ומכריע מאנשיה אינם בדעה ובתיאום עם הרב לוינגר. מה שהם מבקשים רק, שהממשלה תלך לקראתם, שתבין את מצבם, כדי להסיר מהם את הרגש שהם מבודדים - והרגש הזה קיים.

אני חושב שזו חובתנו, ובוזה ניבחן, אם נדע להעמיד את הקיצונים המעטים בפינה שלהם ונניח לקרית ארבע להתפתח כראוי.

אשר על כן, אני מציע כי ראשית, ראש הממשלה יבקש להכין נייר רקע, אשר יפרט ויפרש את ההחלטות השונות, אשר אנו החלטנו בנוגע לקרית ארבע ומה מצב ביצוען.

שנית, שראש הממשלה יבקש כי יובהר המעמד המשפטי של הפרט ושל הקהילות השונות, למשל בקרית ארבע או במעלה אדומים.

שלישית, אני מציע ועדת שרים קטנה לענייני הפיתוח

של קרית ארבע.

ראש הממשלה י. רבין:

ועדת שרים לקרית ארבע?

שר הפנים י. בורג:

כדי ליצור את האוירה הטובה ולא את האוירה שקצת ממנה אנו נושמים כאן גם היום.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

וועדת שרים שניה ל"אברהם אבינו" ושלישית

ל"הדסה"?

ראש הממשלה י. רבין:

אני רוצה להודיע, שהשיבה הזאת חייבת להסתיים היום, ותימשך ככל שיהיה צורך בכך. אני לא יכול לעשות הפסקה או להודיע על מועד אחר. עלינו לסיים היום את הדיון.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אני אומר בכל הכנות שמה שאותי מעניין בדיון הזה הוא, שעל הממשלה לשים את ידה ולעצור את ההתדרדרות המסתמנת ביחסים בין יהודים וערבים בשטחים. אני חושב, שפה נפתח תהליך מסוכן מאד, שגם בחלומות הגרועים ביותר לא יכולתי לתאר לעצמי שאנו נגיע לתקופה כזאת, כפי שהיא נפתחת עכשו.

אינני חושב שאפשר להצדיק בצורה כלשהי את מה שקרה במערת המכפלה ואת המעשה הוונדאלי של פגיעה בספרי קודש. אני חושב, שמעשה זה פוגע לא רק ביהודים דתיים, אלא גם ביהודים חילוניים. הוא פוגע ברגש הלאומי שלנו. זו פגיעה ביהדות. זו פגיעה במדינת ישראל, האחראית גם לאשר קורה בשטחים שהיא אחראית עליהם. אבל השאלה המעניינת אותי, וגם כאשר האזנתי לדברי השדים רפאל ובורג וגם כאשר האזנתי לדברי שר הבטחון, לא שמעתי תשובה עליה: כיצד קרה הדבר הזה? על כך לא קיבלתי תשובה. אם לא נמצא את התשובה ואם לא ננתח את המצב כדי לראות מה קרה שם - לא נוכל גם להחליט החלטות שתעצורנה את ההתדרדרות.

חברון היתה במשך תשע שנים העיר השקטה והקואופרטיבית ביותר בין ערי הגדה. אני מתכוון גם למישור הדתי. במערת המכפלה התקיימו תפילות של מוסלמים ושל יהודים, בפיקוחו של סמל דת אחר. ובכן, מה קרה שהגענו למצב הנוכחי?

אני קצת חולק על דברי שר הבטחון, שהובאו בסקירתו בישיבה הקצרה בכנסת. ההסבר שלו החל בכך, שישנן סיבות רבות, סיבות מדיניות וסיבות כלכליות, וכן הוזכרו גם מעשיה של קבוצה קטנה של "גוש אמונים" בקרית ארבע. אני יודע שישנה שנאה בעולם הערבי, שנאה ליהודים. אבל ההתפתחות המדינית של ירדת השפעת אש"ף הרי בהחלט היתה צריכה להיות מורגשת גם כאן ולא להיפך - להביא להתפרצות כזאת. ניתן היה לצפות שכאשר הם בשפל המדרגה, ויש לכך סימנים המעידים על כך, משאחה מדבר אתם - שהתהליך יהיה דוקא הפוך. גם הנימוק

הכלכלי שהביא שר הבטחון, שישנה כבר ירידה בפעילות הכלכלית והיא נותנת אותותיה - מה זה אומר?

שר הבטחון ש. פרס:

אני לא אמרתי זאת בכנסת.

ראש הממשלה י. רבין:

הוא התכוון לישיבת הממשלה הקצרה בבנין הכנסת.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

התכוונתי לישיבת הממשלה שהתקיימה בכנסת. האם עתה, כאשר עוד יש תעסוקה מלאה והם מרוויחים ורמת חייהם עולה - האם כבר יש סיבה לתסכול כזה בקרב האוכלוסיה הערבית, שיכול להסביר את אשר קרה בחברון?

לכן, עם כל הכבוד, ברצוני לומר לשר בורג: עלינו לראות את התהליך כפי שהוא, מבלי להתעלם משרשרת הפרובוקציות - לא של שלשה הימים האחרונים ולא של השבוע או החודש האחרון, אלא במשך שנים, אשר הביאו לתסכול מצטבר והניבו את הקנאות הערבית-מוסלמית. אי אפשר להתעלם מן המסילה המובילה לתחנת הרכבת בסבסטיה ואת הבזיון הקשור בכך. מספיק אם אקח את הפרוטוקול מישיבת הממשלה, שבה סיפר שר הבטחון לממשלה כיצד קיבלו אותו בסבסטיה, איזו פגיעה היתה או בממשלת ישראל ובשר הבטחון שלה ובצבאה. זה מוביל לקדום, זה מוביל ליצירת העובדות המוגמרות שם. ואם מדברים בכנות - זה מוביל לפלירט עם אנשי "גוש אמונים" בהתבטאויות שונות, וביד מלטפת בשעה שצריך היה להכותם מבחינת התדמית שלהם ולהסביר לעם למה פעולותיהם מובילות.

כל זה בנה את ההתפתחות הפרועה של דמות כדמותו של הרב לוינגר. אם אנו מדברים על חבורן - אני מדבר קודם כל על הרקע להתפתחויות.

רבותי, הסדרים של התפילה במערת המכפלה נקבעו על ידי הממשלה ב-29.9.68. שימו לב - היתה זו ממשלת הליכוד הלאומי. אני חוזרת וקראתי עכשו את הפרוטוקולים. זה היה סיכום פה אחד שהתקבל, ונאמר שם שאנו לא מ ח ל י ט י מ :

ליטים לראות את מערת המכפלה כבית כנסת ולהפכו לכזה. אפילו נאמר שם, שהד זה יימסר למוסלמים במערת המכפלה, ומאפשרים ליהודים להתפלל שם לפי סדר מסוים. אני קראתי את דבריו של ורהפטיג, שהיה אז שר הדתות. ממשלת הליכוד הלאומי קיבלה את ההסדרים המצומצמים ביותר ורק לאחר מכן הרחיבו אותם, בגלל כמה וכמה עובדות חדשות שנוצרו בשטח.

אני רוצה לשאול את השד בורג: האם אתה יכול להתעלם מזה, ש"גוש אמונים", מיום קבלת ההחלטה ואילך, עשה כל מאמץ כדי לכרסם בהחלטת הממשלה ולחבל בה בקשר להסדרים? הוא רוצה כל הזמן להרחיב, להגדיל, לא רק להפוך את המערה לבית כנסת, אלא להביא לידי כך שהמוסלמים יצאו משם.

אני יכול לצטט לכם מפרוטוקול של ישיבת הממשלה ב-5.11.72, כאשר שר הבטחון משה דיין מדווח לממשלה ואלוף ורדי מספר על שורה של פרובוקציות דתיות מצד אנשי "גוש אמונים" נגד המוסלמים. דובר שם על גניבת רהיטים מן המסגד; על הוצאת שטיחים משטח התפילה המוסלמי; על גניבת נעליהם של מתפללים; על הקמת רעש בזדון והקמת צעקות בדיוק כאשר המוסלמים מתפללים; על הבאת כלבים לתוך המערה.

האם כל זה נעלם מכך? והרי זה היה עוד ב-1972 - האם זה מקרה? האם זה לא היה מכוון כדי לערער את הסטטוס-קוו? ולא אני הבאתי או את האינפורמציה לממשלה, אלא האלוף ורדי ומשה דיין. אתם יכולים לעיין בעמוד 58

של הפרוטוקול - תקראו ותווכחו. אולי היינו יכולים עוד אז לעצור את המהלכים כדי שהדברים לא יתדרדרו, אבל לא עשינו זאת ונתנו להם להשתלט.

יותר מאוחר היו עובדות עוד יותר חמורות, ואם לא במערת המכפלה הרי בעיר חברון. היו נסיונות לפרוץ מהקריה לחברון ולהפוך אותה לעיר מעורבת, בניגוד להחלטת הממשלה. ב"הארץ" נתפרסמה כתבה, שאגב איש לא הכחישה, בה מודיעים שמספר אנשים מקרית ארבע שעמותיהם ידועים, באו, עצרו כמה צעירים ערביים, הביאו אותם למעצר בית בקרית ארבע, החזיקו אותם במרתף, הרביצו להם מכות, איימו עליהם, שיסו בהם כלבים ולאחר מכן שלחו אותם הביתה.

מצאתי לנכון להעיר את תשומת לב שר המשפטים לענין זה. אולי טעיתי - צריך הייתי אולי לכתוב לשד הבטחון. כתבתי ב-12.5.76 שנתפרסמה ידיעה בעתון "הארץ" על חטיפה ועל מעצר בלתי חוקי של ערבים, שהוכו והושפלו על ידי כמה מתושבי קרית ארבע. בכתבה מופיעים שמות הערכים ושמות היהודים שעשו זאת. שאלתי אם מישור הובא לדין, אם נערכה חקירה. עד היום הזה אינני יודע.

שר הבטחון ש. פרס:

התשובה היא שהענין נחקר.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אני מוכן לקבל תשובות אחר כך.

שר הסעד ז. המר:

אולי נשמע תשובה עכשו?

ראש הממשלה י. רבין:

אתה לא תקבע את ניהול הישיבה. כעת מדובר חשד שם-טוב ולא "גוש אמונים".

שר הבריאות ו. שם-טוב:

בואו נדון לענין. אני לא מכניס פה שום עוקץ אידיאולוגי. אני יודע שישנם היום תושבים בקרית ארבע החוששים אחרת. אני מביא לתשומת לבך מכתב שכתב העצני למושל....

שר העבודה מ. ברעם:

עזוב את העצני.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

הוא כותב, שהפרובוקציות של אנשי הגרזנים לא יאפשרו לנו לחיות בקרית ארבע. אז אפשר, כמובן, להתעלם מכל זה ולומר, שההסתה באה מאש"ף, מבירות ולא מ"גוש אמונים", אבל זו לא תהיה המציאות.

עכשו, אני לוקח את דמותו של הרב לוינגר, שגנרל אחד נותן לו את ההכשר של התחילה, שהוא הפטריוט הכי גדול.

ראש הממשלה י. רבין:

לא גנרל, אלא גנרל במלואים. כשאתה אומר גנרל,

מתקבל הרושם שזה איש צבא.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

לא רציתי לזהותו עד כדי כך. משורות אחת נותנת לו את המימד הלירי וחברת כנסת אחת את המימד הנכואי, כי היא חיה על תקן של נביאה, וכמה שרים מלטפים אותו, אם כי בזמן האחרון מעיזים כבר קצת להסתייג.

ראה שמעון, צו המעצר ומה שהתפתח לאחר מכן במשך כמה ימים - היו אחד העלבונות הקשים ביותר שאפשר לשאת. האם כדי לעצור את הרב לוינגר צריך היה לירות ברובים ולהפעיל רימונים? ואת הפרופסור אי אפשר היה לעצור? האם אנו ניתן לקבוצת אנשים בלתי מאוזנים להוביל אותנו לצרה כזאת, לתת מימד דתי לסכסוך, שהוא ממילא כבר חריף מדי? האם אנו כבר חסרי אונים? איננו יכולים כבר לעצור אדם? שלא לדבר כבר על המים הכבדים, שנשפכו על ראשו של אלוף בצה"ל.

אם אתה לא יכול לעצור, אל תוציא צו. אם אתה

מוציא צו, תעצור בכל מחיר.

שר הבטחון ש. פרס:

ישנם עוד כמה דברים, שלא מוציאים לפועל. אי אפשר להיות גיבורים, מפני שאנו פועלים כאן בנושא ציבורי - גם "דקליות" וגם אנשים.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אני מוכן שיהיה דיון על צווי ריתוק ועל

"דקליות".

שר הבטחון ש. פרס:

אתה אישית הפעלת עלי לחץ, שאני לא אבצע את

החלטות הממשלה.

שר השיכון א. עופר:

הממשלה דוקא החליטה שכן מבצעים.

שר הבטחון ש. פרס:

אי אפשר לחיות בשני סטנדרטים.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

שתי ההערות שלך מוכיחות שאין לך נימוקים

רציניים.

שר הבטחון ש. פרס:

עוד לא שמעת אותם.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אני מוכן לשמוע. אילו הממשלה היתה מחליטה שמפעילים צווי ריתוק - היינו מפעילים אותם.

שר הבטחון ש. פרס:

אני זוכר, שגולדה מאיר היתה צריכה להופיע בדיון על צווי ריתוק, ואתה לא הופעת.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

שמעון, זה באמת לא הולם אותך; זה לא שייך לענין. הדבר הרבה יותר רציני.

אני רוצה להגיע לספרי הקוראן שנפגעו. אני חושב, שזו היתה חולשת הממשלה שלא מסרה את האינפורמציה הזאת לציבור ונתנה לבגין לנגח אותך בכנסת ולומר שזה שקר, שזו דמגוגיה, ולא היה ולא נברא. העם קיבל תמונה מאד בלתי מאוזנת על מה שקרה. הרי זה ממילא יוודע.

שר הבטחון ש. פרס:

אני אמרתי זאת בישיבת הממשלה - מדוע לא הצעת שנאמר זאת בכנסת? עושים פה דוולואציה של הדברים, כאילו שכל זה הוא אישי. אני באתי לממשלה, אמרתי שיש לנו ידיעות שנפגעו ספרי קוראן ושאני מציע לא לפרסם זאת ולא לשפוך שמן על המדורה.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

נכון, ובישיבה אף אחד מאתנו לא חשב שצריך

לפרסם.

ראש הממשלה י. רבין :

לא דנים כעת אם לפרסם או לא.

שר הבריאות ו. שם-טוב :

אני לא התכוונתי אף לרגע להאשים את שמועון למה זה לא פורסם. אל תחשוב שכל מה שאני אומר, אני מתכוון להתווכח אתך. אני אמרתי, שזו חולשתנו, שהעובדה היא חמורה מאד. העובדה היא, שהיתה פגיעה מצד אנשי "גוש אמונים" בספרי קודש מוסלמיים.

שר הדתות י. רפאל :

אתה כבר חקרת?

ראש הממשלה י. רבין :

הוא מסתמך על מידע, ששר הבטחון מסר בממשלה.

שר הדתות י. רפאל :

שר הבטחון לא אמר מי.

שר הבריאות ו. שם-טוב :

לפני שבוע ניסה חשד בורג לרמוז, שאולי היתה זו פרובוקציה מצד מוסלמים. בבקשה שיחקרו - אם גירסה זו מוצאת חן בעיניך יותר, אפשר לקבלה.

שר הפנים י. בורג:

אני נמנעתי מלהציע הקמת ועדת חקירה על כל הענין, כי הייתי חסיד של הארגעה והבינותי שהצעה כזאת, אם תתקבל או אם לא תתקבל, בודאי לא תתרום לארגעה. על כן לא עשיתי זאת.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

שר הבטחון אמר פה דברים די ברורים, ואנו חייבים גם לאזן את הדברים בלב האזרח הישראלי, כדי שידע מה באמת קרה שם, וזה אם אנו באמת רוצים לפתח איזה שהם יחסים בין ערבים ויהודים במדינה.

השאלה המרכזית היא: מי שולט בחברון? מי שלט עד עכשו ומי ישלוט מחר? או שהמשלה תשלוט, או שאנו נרים ידיים וניתן ל"גוש אמונים" לנהל את עניני חברון.

אין לי ויכוח עם שר הדתות. שמעתי אותו, וסיפרו לי על הופעתו בטלויזיה שזו היתה הופעה מאד שקולה. אני יודע את מאמצי שר הדתות, ולא מתעלם מזה שישנה גם מפלגה שהוא מייצג. אבל ברצוני להעיר רק הערה אחת: לא ראיתי את הופעתך בפני הטלויזיה הערבית, אבל ממה שהגיע אלי, לא התרשמתי שאתה מופיע כשר של כל הדתות במדינת ישראל.

שר הדתות י. רפאל:

אם לא שמעת, כיצד יכולת להתרשם?

שר הבריאות ו. שם-טוב:

ממה ששמעתי, אני ציפיתי שאתה תאמר משהו גם

לאוכלוסיה המוסלמית.

שר העבודה מ. ברעם:

הוא אמר.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

מה שקורה עכשו הוא, שהקנאים המוסלמים, אנשי הדת הקנאים שלהם מופיעים בעולם בתדמית של סובלנות דתית ואנו מופיעים בתדמית של אי-סובלנות, בעוד שהמסורת של היהודים היתה תמיד בעד סובלנות. הנה בא איש דת מוסלמי, והוא מכריז בפקחות רבה כי כואב לו, ובשבילו התורה לא פחות קדושה מהקוראן. והדברים האלה מתפרסמים ברדיו ובטלוויזיה הצרפתית. האם אנו צריכים לתת להם להופיע כך ואנו להופיע אחרת, לאור הפרובוקציות של "גוש אמונים"?

לכן, חייבים כאן גם לתקן סגנון של דברים, אם אין רוצים להקלע למצב עוד יותר קשה. אני בהחלט מקבל את דברי ראש הממשלה בישיבה שהתקיימה בכנסת, שהמדיניות הרצויה שלנו עכשו היא מדיניות של רגיעה ועלינו להגיע להרגעת הרוחות. אינני מומחה לענייני דת, אבל אינני בטוח שהיה הכרחי לעשות כך את הלוויית הגווילים. האם זה היה צעד לקראת הרגעת הרוחות? בעולם יש גם חוסר הבנה בעניין זה.

כדי שתהיה רגישה, צריך לדעתי לעשות כל מאמץ שלא יתפרש שאנו מוותרים לעושי הפרובוקציות - לא לערכים ולא ל"גוש אמונים". לכן צריך להשליט את החוק, לכן צריך להעניש את הפורעים לאחר חקירה, ללא משוא פנים. על זה יש הודעת ראש הממשלה ואני מקוה, שהיא תיכלל גם בסיכום של היום.

אני חושב, שצריך לזרז את ביצוע ההחלטות בענין קדום. בעיני זה מאד מאד קשור. כל עוד אין מבצעים החלטת ממשלה - זו חולשה הקוראת להתפתחויות נוראות ולאי-קיום משמעת.

אינני בעד שום שינוי בסטטוס-קוו במערכת המכפלה ולא בעד מתן אפשרות תפילה ב"אברהם אבינו" או ב"הדסה" - פרט לתוספת היחידה הצבאית שהציע שר הבטחון. האם בכל מקום שמתגלה בית כנסת, מוכרחים להתפלל? ביריחו נמצא פסיפס נהדר של בית כנסת ולא מתפללים שם.

ראש הממשלה י. רבין:

למה לך יריחו? בבית אלפא. האם אתה רוצה לתת

למישהו רעיונות?

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אם חושפים בית כנסת, מגדירים אותו כמקום קדוש, אבל למה צריכים להתפלל שם? בעצם, חשר רפאל, משכיל מה זה דרוש להם? רק מפני שדם רוצים לערער את החלטות הממשלה, שישנה קרית ארבע ליד חברון וישנה חברון. אם רוצים לתת להם דבר זה, בואו נחליט שנותנים להם להתיישב בתוך חברון.

אני בשום פנים לא מקבל את הענין, שצה"ל לא מסוגל לסלק את האנשים. אם לא כאן - גם לא בשום מקום אחר ואז אנחנו נימצא ממש בשבי של הקבוצה הזאת.

שר הבטחון ש. פרס:

איש לא אמר זאת.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אבל אם אתה מסתייג - בבקשה, בואו נחליט.

שר הבטחון ש. פרס:

ישנו כאן דיון ואני חייב לומר את דעתי: בשבת גם
המשטרה הבריטית לא הסיעה יהודים בכוח.

ראש הממשלה י. רבין:

לגרור - מותר; להסיע - לא.

שר הבטחון ש. פרס:

לגרור יהודים ברחובות חבון ולצלם זאת במצלמות

הטלויזיה?

שר המשפטים ח. צדוק:

לעשות מה שעושה משטרת ישראל בהר-הבית.

שר הבטחון ש. פרס:

בהר-הבית מדובר על 10 אנשים, ועל זה אין ויכוח.

ראש הממשלה י. רבין:

איזה 10? תשאל את שר המשטרה.

שר הבטחון ש. פרס:

אני רוצה לשמוע מה המשטרה עושה. אני מוכן לקבל

עמדת המשטרה בענין זה.

אשר למעצרו של הרב לוינגר - היו שם שוטרים וחיילים. ביקשתי את החיילים לשאול את השוטרים מה במקרה זה המשטרה ממליצה לעשות. המשטרה התקשרה עם המטה והם המליצו לחכות. קיבלתי המלצות של אנשים במקום, וגם דעתם היתה שיש לחכות.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

דעתי על הקמת קרית ארבע ידועה היתה. אני חושב, שגם בענין זה הממשלה נגררה, אבל היא קיימת, והיא קיימת ליד חברון, ואם יחליטו להביא עוד 1,000 משפחות - שיביאו. אבל כל חולשה שהממשלה תגלה, שהיא לא מגינה על החלטותיה ועל האופי של חברון ושל קרית ארבע - לא תאפשר לנו לדעתי לעצור תהליך, שכולנו פה אחד חושבים כי הוא מסוכן וכי יש לעצור אותו. אני גם רוצה להזהיר, שלא נעשה כל צעד העלול להתפרש אצל אנשי קרית ארבע, כאילו הממשלה באה לקראתם בכיוון שהם רוצים.

שר הסעד ז. המר:

אני מאד מקוה, שחיה כאן סובלנות לשמוע גם דעות נוספות. אני מוכרח להקדים ולומר זאת, כי אינני בטוח בכך.

אפשר ללכת מדחי אל דחי, מפח לפחת, ואפשר גם לעשות כך שצמד יצא מתוק. כלומר, השאלה המרכזית היא האם הממשלה אומרת כך: כאן תפסנו נקודה, שלא כל הציבור קיבל והבין אותה, ואגב היא כנחלוקת גדולה - למה קוראים "גוש אמונים" וקריית ארבע, וזו ההזדמנות לומר: בואו ניקח את כל הדברים שהחלטנו עליהם עד עכשו ונתבונן בהם אחורנית. המסקנה תהיה כי נעשו כל מיני דברים. על כן אני מציע לעצמנו לא לטעות בזה ולאחר את הנקודה שישנה, בעיקר מתוך מבט על העתיד, אם זה לא מצב ש"הנה אש בעצים ואיפה חשה לעולה", אלא לראות באמת מה יכול לקרות ומה יכולה הממשלה לתרום. כשאתה אומר "צינון", "הרגעה" - למה אתה מתכוון? האם באמת לכך, או שאתה חושב, שגל ידי הקשחה והכבדה אפשר להגיע לכך - אולי על ידי הליכה ביד קשה יותר כלפי יהודים וזהירות יותר כלפי ערבים.

אני לא מדבר על איזון, אבל לדעתי, בהזדמנות זו חייבים לומר: אם ישנם שלשה אנשים שהולכים עם גרזן - יש לטפל בזה, אם זה נכון, אבל לא לומר: "גוש אמונים" הולך עם גרזנים. או לבוא ולהגיד: אין כלל חלוציות בתוך "גוש אמונים" - הכל שקר.

שר המשטרה ש. הלל:

אבל אם זה נכון, האם נכון שזו פרובוקציה?

שר הסעד ז. המר:

בהחלט. אבל אני טוען, שאין לזה שום קשר עם מה שנקרא "גוש אמונים" או קרית ארבע כולה. אל ניצור דמות של עיר נידחת ומשוקצת, זה לא נכון ואני מציע לא לומר אותם הדברים על כולם. בכל עיר ישנם אנשים כאלה וישנם אנשים אחרים. קרית ארבע זו עיר, שבאו אליה אנשים באופן חופשי, מכל מיני מקומות, מכל מיני קבוצות. ולכן, אי אפשר לבוא ולשים חותם ולומר: זה "גוש אמונים", לכך זה מוביל וכדומה. אני מציע לראות את הדברים בדיוק כפי שהם, ולפי זה לפעול.

אני הרבה פעמים חוכך אם ניתן לדון באמת, כולם וגם אני בתוך כולם, בממשלה, בדברים עצמם, או שכל אירוע הוא עילה לחיזוק עמדות ודעות קדומות. לדעתי, בעיקר בעניין חברון, ניבחן אם הממשלה תדון בו לגופו. למשל, הדיון שהיה בכנסת, עם כל הגילויים מסביב, הוכיח על סימני התפוררות בחברה, בממשל, ביחסים בין בני האדם בצמרת.

הממשלה צריכה לדאוג, שלא תהיה מלחמת אחים - לדאוג לא פחות מאחרים, אלא יותר מאחרים, כי זה מסוכן יותר מכל דבר אחר.

מה שקרה, יש בו לדעתי שורה של טעויות שלא היו צריכות להיות. אני מדבר על טעויות משני הצדדים, אם אפשר לקרוא להם שני צדדים - הממשל והמתנחלים. לא היה צריך שלא למלא צו; לא היה צריך לשפוך מים; לא היה צריך להתנגש בחיילים. אני אומר פה בגלוי, שאני פעלתי באופן פנימי הרבה מאוד, ככל שיכולתי.

על כן, בעיני עיקר הדברים, מבחנה של הממשלה שבו תיבחן בעם כולו - אם היא תמצא דרך למנוע שפיכות דמים, מתח ושנאה בין ערבים ויהודים ובין יהודים ויהודים. ברור שזה כשלון לכל מי שרוצה לחיות עם הערבים, אם פירוש הדבר יריבות אתם.

ברור שהממשלה יכולה להביא לכאן או לכאן. השאלה אם צה"ל מסוגל או לא היא בהחלט רטורית - הוא מסוגל לכל דבר, הוא מסוגל לעשות כל מה שנצווים עליו. אבל השאלה היא מה הוא צריך לעשות וכיצד הוא צריך לפעול.

כך שיותר ממה שקרה בעבר - צריך להסתכל על העתיד. חלק מהדברים שאני עומד להגיד, נאמרו כבר על ידי חברי. אין לי תשובה מלאה לנושא של דרך טיפול הממשלה באוכלוסיה הערבית. האם זה באמת, כפי שאומרים לפעמים, מפני שאין הוראות ברורות כל כך בנושא, או מפני שלא צריך להשתמש באש? לדעתי, יש עוד תוצאות של הכאה, של דקירה ורגימה של חיילים שלנו. אגב, זה לא מתפרסם ומופיע, אבל אומרים שבקרב חיילים זה קיים כבעיה. כיצד מרגיש חייל מבחינה נפשית, כשהוא עומד בפני אנשים והוא חסר יכולת לפעול? הערכים הנמצאים בשטחים לא אוהבים אותנו, אבל יש פה איזה שהוא משטר, איזה שהוא ממשל, וצריך במגע עם הערכים להשתמש בהחלט גם בגזר וגם בשוט לפי הצורך, כלפי מי שצריך. לא ענישה קולקטיבית, כמו גם לא ענישה קולקטיבית לקרית ארבע.

צריך שתהיינה הוראות ברורות, צריך לבדוק את

הדברים באופן כן.

שר המטרה ש. הלל:

אבל אלה לא שלשה אזרחים מקרית ארבע, שעברו על החוק, ויש פה הבדל גדול אם מדברים בשם קרית ארבע, או כאילו מייצגים אותה.

שר הסדר ז. המר:

לא כל תושבי קרית ארבע הולכים לפי אותו קו ולא הכל מקובל עליהם. הסיפורים עם הכלבים וכו', שהשד שם-טוב סיפר עליהם - בודאי שזו לא היתה החלטה או הוראה מגבוה, שגיבתה פעולה כזאת.

לדעתי, לא צריך להתגרות בערבים, לא צריך רודנות ולא השתלטות עליהם. אבל גם לא יד רכה, שהיא בסופו של דבר יד חלשה.

אל נשכח - במשך זמן רב הלכו נשות קרית ארבע בשווקים, ברחובות, הסתובבו באופן חופשי. לדעתי, זה דבר עצום. משהו אמר: זה שווה כמו חטיבה, שנשים יכולות ללכת בלב ה"קסבה" בלי חשש - נשים, ולא רק אנשי האגרוף והברזל. נשים עם ילדים קטנים הלכו לקנות דברים, חיו באווירה של הבנה שהביאו לה אותם אנשי קרית ארבע, אותה האוכלוסיה, אותם האנשים שכל כך מוקיעים אותם היום. אני זוכר זמנים, שאפילו האטמנו אותם בכך, שהם נותנים עבודה לערבים.

אשר לטיפול ביהודים - אני קיבלתי עדות של צוער על הדרך שבה נאלץ הצבא, לדעתי שלא בצדק, להסביר לחיילים מדוע ואיך צריך להכות את אנשי קרית ארבע, כאשר יהיו האירועים.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מציע לשקול אם זה נושא לישיבת ממשלה - מה הסבירו בצבא לחיילים.

שר הסעד ז. המר:

אני מאד מצטער - כמו שאמרת לשר פרס: לא צריך להתרגש מכל דבר.

ראש הממשלה י. רבין:

אני לא מתרגש, אני רק מציע לשקול.

שר הסעד ז. המר :

לפי פנייתך, גם לא אגיד מה אמרו והאמת היא, שגם לא התכוונתי להכנס פה לפרטים מה אמרו.

באמונה שמאד יקר לי כבודו של הצבא, ושעל זה יהיה מאבק אם משהו יחשוב אחרת - אבל מה פה חמור? לא שהצבא עושה דברים כאלה, אלא שהוא עלול להיאלץ בבוא היום לעשות דברים שלא יהיו טובים ליהודים. אל נשכח כי שני הצדדים הם חיילים. אולי זו באמת מחשבה נכונה שהמטרה היא שצריכה היום לעסוק ביהודים בשטחים ולא הצבא. צריך לברוק אותה, ולעשות הכל כדי לא להביא את הדברים לכך שיהיה עימות צה"ל-יהודים. המטרה היא העוסקת ביהודים בארץ, וזו למעשה הפגנה של יהודים בקרית ארבע.

שר המטרה ש. הלל :

המטרה עוסקת גם עם ערבים, כשהם במדינת ישראל. בואו לא נחלק את הטיפול בין יהודים לערבים, אלא בין ישראל לבין מה שלא בישראל.

שר הסעד ז. המר :

אז בואו נלך בפרופורציות שמתכוונים אליהן ולא נהפוך את הדבר לאידאולוגיה שמעבר לזה. יכול להיות שמחר יהיה כאן סטטוס שונה ואחר. על כן, בהתפרעויות פנימיות, הפגנות וכו', יכול להיות שצריכה המטרה לעסוק.

ראש הממשלה י. רבין :

אני הייתי איש צבא ב-1948. קיבלתי פקודה לפתוח באש על יהודים. את הפקודה נתן אז ראש הממשלה ושר הבטחון, דוד בן-גוריון. על מה? זה לא היה משטחים, זה היה בתוך מדינת ישראל - על זה שהביאו נשק שלא על פי החלטת הממשלה. הנשק היה חסר מאד למדינת ישראל, אבל החלטת בן-גוריון היתה החלטה ממדרגה ראשונה - בקרבות נהרגו יהודים.

שר הסעד ז. המר:

הנושא הזה נמצא עד היום במחלוקת היסטורית. לא הוכרע שכך היה צריך להיות. אתה ביצעת - היו כאלה שלא ביצעו.

ראש הממשלה י. רבין:

כולם ביצעו.

שר הסעד ז. המר:

צריך בניתוחים לזכור גם מצב של ערב מדינה לעומת מצב של 30 שנה אחרי שמדינה קיימת.

שר השיכון א. עופר:

אולי בגלל זה היא קיימת.

שר הסעד ז. המר:

אולי. ואולי חס וחלילה יהיה לה רע אם היא תלך עכשו על קו חמור מזה לגבי דבר שאין צורך לנהוג בו כך.

ראש הממשלה י. רבין:

אנו מדברים היום על פתיחה באש? אני הצגתי מה

היה אז ועל מה.

שר הבטחון ש. פרס:

משביל לא לסבך ויכוח שאין לו טעם - יש בשטחים
משטרה; יש בחברון משטרה ערבית ולא מן הנמנע, שבקרית ארבע חקום תחנת משטרה
יהודית. אבל להפעיל משטרה יהודית בחברון - לא נראה לי. בכל ישוב ישנה משטרה.
ישנם ביהודה ושומרון כ-500 שוטרים ואפשר בהחלט לפתוח תחנת משטרה בקרית-ארבע.
אבל איפה מתחילים המאורעות? לא בקרית ארבע, אלא בחברון. שם אין מנוס מהפעלת
צבא. אם מישחו יפלוש לשיכון בקרית ארבע - המשטרה תוציא אותו. אבל כשבאים
לחברון - אין מנוס מהפעלת צה"ל.

ראש הממשלה י. רבין:

יותר מזה - האחריות היא על הממשל הצבאי.

שר הסעד ז. המר:

כדאי אולי שגם אנו ניפגש עם חיילים ונשאל מה זה
גורם להם. אני חושב שזה כדאי וחשוב לממשלה לדעת.

שר הבטחון ש. פרס:

אוי ואבוי אם נגיע למצב כזה. הדברים מוכרחים
להיות ברורים: הצבא מקבל הוראות.

שר הסעד ז. המר:

נכון, והוא יבצע. אבל מותר לנו לדעת גם מה

מרגיש החייל המבצע.

שר העבודה מ. ברעם:

ושוטר אינו יהודי? למה אתה חושב שלשוטר יותר קל
לפזר הפגנות? האם הוא נהנה להכות יהודים?

שר הסעד ז. המר:

לא, אבל נוצרת אוירה אחרת מבחינת החיילים.
אינני אומר זאת נגד הצבא - בשום פנים ואופן לא, ההיפך; אני אומר זאת לטובת
כולנו.

אשר למערת המכפלה - קוואסמה נאמן עלינו שאמר כי
כואב לו שפגעו בתורה כמו שפגעו בקוראן. מותר לי להשוות עצמי אליו ולומר: אני
בטוח שלפי ההלכה היהודית כואבת פגיעה בקוראן כמו פגיעה בתורה. כואב לי
כיהודי, וזה צריך להיות חשוב לכולם. אבל נהיה אנו יותר מאוזנים ויותר חכמים
לראות שמה שקרה, שמה שעשו 2-3 אנשים, בהחלט לא היה בסדר, אבל זה כלל לא דומה
למה שקרה לספרי התורה. אפשר לא לקבל בסובלנות מה שעושים יהודים ולומר שזה אותו
דבר. אבל האמנם מה שעשו שני יהודים דומה לזה שבאו 300 איש ושברו והרסו
והשמידו? זה משהו אחר לחלוטין. אתם בעצמכם אמרתם, שזה ונדאליזם.

לדעתי, צריכה להיות חקירה ורק האשמים צריכים
להיות מוענשים ולא אף אחד אחר. אבל חובה שילמדו כולם שהיה פה מעשה חמור מאד,
ושידעו שפוגרום כזה לא יחזור. אני לא מדבר על קטטה זו או אחרת.

כאן חשוב שהצדק ייעשה לא פחות מאשר שהוא ייראה.
חשוב שנראה את הדברים בדיוק כמות שהם וחשוב שידעו כי משלמים בעד דבר שצריך
למנוע אותו בעתיד.

אשר למערת המכפלה, חשד שם-טוב מסר פה על עובדות
מסוימות, אבל עובדה היא שלאחר מכן השתנו הדברים. השתנה משהו, קרה משהו, וצריך
לדאוג שזה לא יקרה שנית. צריך למצוא דרך לאפשר ליהודים להתפלל, מבלי לגרש את
הערבים. אף פעם לא אמרנו זאת.

"אברהם אבינו" ו"הדסה" - קודם כל, צריך לדייק.
אני יודע שישנם אנשים החושבים, שצריך להכנס היום לרובע ולגור שם. אני יודע גם
שישנם רבים החולקים על כך. גרים שם כבר אנשים ונמצאים שם, והיום לגרש אנשים
ולהוציאם מבתיים זו בעיה. היה פה משהו, בלי לומר כרגע שהיום צריכים לעשות זאת,
אבל לבוא ולומר: פה יהיה הקדש, הרי גם ביפו ההקדש נשאר בידיהם. יכול להיות שיש
מקום לבוא ולשפץ ולתקן, בלי פרובוקציות, בלי התגרונות, ולאחר מכן לאפשר
ליהודים לבוא ולהתפלל שם. זה לא אומר שזה צריך להיות דגל, ולא צריך לעשות זאת
תוך כדי המתח. אבל באיזה מקום על הממשלה לחשוב איך לעשות זאת - אולי אפילו
בתיאום עם העירייה. מה הבעיה לקחת מקום שהיה ממש מזבלה, לנקותו, לשפצו, לתקנו
ולאחר מכן להרשות לכמה יהודים לבוא להתפלל שם? מה פסול פה כל כך? מה הפסול אם
ב"הדסה" תוקם יום אחד קליניקה - אולי בשותפות יהודית-ערבית, כדי להראות שזה
אפשרי? אולי להקים מין "הדסה הטובה", על משקל "הגדר הטובה"? אני לא מציע
שיגורו שם, אני בפירוש מציע שהתחומים יוגדרו ברורות. לדעתי, הטשטוש אינו מביא
כל טובה. התחומים צריכים להיות מוגדרים הן בקרית ארכע והן בחברון.

חשד ג. האונזר:

והן במערת המכפלה.

שר הסעד ז. המר :

נכון.

ופה עולה בעית קרית ארבע. לדעתי, זה המפתח וזו תחושתי בעניין. ניתן את קרית ארבע ולא נדחף חלק מאנשיה לכיוון חברון מפאת תסכול. ישנה מגמה שלילית כלפי קרית ארבע, מלכתחילה; זו ההרגשה בקרב האנשים, והיום כאילו הולכים להפכה לעיר משוקצת או נידחת, תוך ענישה כללית.

למשל, ערבים עברו בקרית ארבע כמו בכל הישוב שלנו, אבל קרית ארבע הוקעה על כך קשות. רק עכשו קראנו על כך, שברוך לוי הודיע כי ישנן מאות דירות פנויות בעיירות הפיתוח ואין ממלאים אותן. היה כתוב על כך שבערד ישנן דירות פנויות. אף פעם לא שמעתי מישאו מהממשלה קם ואומר לערד שזה לא בסדר, איפה האנשים, העיר רוצה להתפתח, איפה ההתנדבות.

ראש הממשלה י. רבין :

ההבדל הוא שערד אינה טוענת כי הממשלה מפלה אותה

לרעה.

שר השיכון א. עופר :

נכון שבערד ישנן דירות ריקות, אבל לא קיימת שם תופעה שבמשך שנה שלמה התווספו 20 משפחות.

שר החקלאות ושר התקשורת א. און :

האיפה והאיפה היא לטובת הערים הגדולות.

שד הסער ז. המר:

אני לא מדבר על איפה ואיפה בבניה, אלא ביחסה של הממשלה, כשלאחר מכן באים לקרית ארבע ואומרים: אתם לא מתנדבים.

ראש הממשלה י. רבין:

ישנה מצדם טענה, שהממשלה מלבה את האש. זה ההבדל. זו התשובה לטענה.

שד העבודה מ. ברעם:

ישנה טענה כי עשרות אלפים רוצים להתיישב בחברון. איפה הם?

שד הסער ז. המר:

זו הבעיה של כולנו - איפה עשרות האלפים בגליל? איפה עשרות אלפים בחברון?

שד הסער ז. המר:

היות וראש הממשלה אסר על השרים להתבטא בענין קרית ארבע, שמרתי על כך ולא עשיתי זאת. אבל אני יכול לומר את הדברים עכשו כאן.

ראש הממשלה י. רבין :

אמרתי עד ישיבת הכנסת.

שר הסעד ז. המר :

אני צריך לומר ביושר: אני בעד ישוב הבקעה; אמרתי זאת כאשר הייתי שם - כמו כולם. אבל בינתיים גרים בקרית ארבע יותר מאשר בכל הבקעה גם יחד. ואף אחד לא מבזה את הבקעה על זה.

תחושת האנשים בקרית ארבע היא, שחשע שנים הקדישו ובנו את ביתם בעיר קשה, רצו להרגיש בה טוב, עובדה שהלכו וגרו בין הערבים ועבדו אתם. והנה יש להם תחושה - ואנו יודעים משטחים אחרים, שתחושה גם כן קובעת - התחושה יש לה ערוב עם הצדק, ובעיקר בנושאים רגשיים כאלה. יש להם הרגשה של מחנק, כאילו שמו אותם על גבעה ואמרו: כאן אתם תשארו. יש להם הרגשה של מחדל.

חבר הכנסת שריד אמר בכנסת, שישנם מחדלים בכל הארץ, וזה חלק מהמחדל הכללי. הוא הביא את קרית שמונה ואת קרית ארבע כדוגמא, אבל אני לא מקבל זאת. אני חושב, שהממשלה מסוגלת לעשות מתאר, בלי עוינות ובלי חשבון וכאשר שני הצדדים, הערבים והיהודים, יודעים על מה מדובר: ג'אלס, גבעה ו', גבעת התרסינה, ג'עברה - כאשר כל זה מופיע בתכנית משרד השיכון מזמן.

ראש הממשלה י. רבין :

על תכניות מתאר, אני מציע ששר הפנים פעם יציג בפנינו מה יש לנו ומה אין לנו, כולל מקומות שקיים בהם במשך 29 שנים שלטון ישראלי.

שר הסעד ז. המר :

ישנם מקומות, שאין בהם בעיה מבחינה זו. אם רוצים לבנות עיר של כמה אלפים בקרית ארבע, ולאפשר לחיות שם כפי שרוצים לחיות - צריך באמת לתת את האפשרות הזאת, ואינני רוצה להכנס לפרטים.

שר השיכון א. עופר :

בשביל זה ישנו שטח התישבות עצום - גבעת

החרסינה.

ראש הממשלה י. רבין :

האם היום גבעת החרסינה היא הבעיה של עם ישראל?

שר הסעד ז. המר :

אלא מה הבעיה? אני מציע את השטח התפוס לראות כמתאר, לעמוד בזה ולא לראות בזה כניעה, ולומר בפירוש: זו העיר, וערכים לא יבנו בתוך השטח הזה, ויהודים לא יבנו מעבר לשטח הזה - כפי שבנה משרד השיכון אז, בלי חשבונות, ולפי מה שצריך. ביתר השטח יבנו הערכים - בטרשים ובעוד מקומות רבים שאפשר לבנות בהם.

תושבי קרית ארבע, כמו הערכים, אינם אידיאליים. הם יודעים שאם יבנו מסביבם - לא תהיה קרית ארבע. אינני מדבר על חברון, אלא על קרית ארבע. הדברים צריכים להיות ברורים. הם יכולים להיות מתואמים ובהסכם עם מי שאתם רוצים, עם העיריה, אבל שידעו כולם שזו העיר. אינני רוצה עוד להרחיב על הכביש ועל החנויות, אבל ברור שתוך שניים-שלושה חודשים חייבים לבנות, כי החורף יגיע והמצב ייעשה קשה יותר. אגב, גם הערכים רוצים בזה, ואל נשכח כי מי שנהרג

על הכביש היה ערבי.

קרית ארבע נעשה קצת לשימצה על ידי חלק

מהגורמים...

ראש הממשלה י. רבין :

אינני חושב, שמישהו השמין כללית או השמין מקום.
התייחסו לקבוצה מסוימת של אנשים, אבל לא למקום.

שר הסעד ז. המר :

לא אמרתי שהשמיצו, אלא אמרתי שהעיר נעשה

לשימצה.

שר השיכון א. עופר :

זמן רב לא דיברתי כלל על דירות ויקות בקרית
ארבע, אלא רק לאחר שהתקיפו אותנו על שאיננו בונים שם - העליתי את הנושא.

ראש הממשלה י. רבין :

זה ברור לגמרי. אבל אנו לא עוסקים היום בנושא

זה.

שר הסעד ז. המר :

אני רוצה שנדע: יש פה הרבה "גאוות מקום" וקשיות עורף להחזיקו, מוטביציות ורצון למעורבות. יש הרבה קשיים - יש אנשים קשים ויש דברים קשים שבהם צריכים לטפל ולדון, ולא מעבר לזה. אין להשפיל את קומתם - זה לא יועיל למדינה. לא התגרות בערבים, אך גם לא התגרות בקרית ארבע.

ברצוני להביא עוד אזכור מהמדרש, ותושבני שזה בכלל לא ירגיז אף אחד, אבל אני רואה שלראש הממשלה אין כבר סבלנות.

ראש הממשלה י. רבין:

למה? כל הסבלנות לכל המדרשים האפשריים.

חשד י. גלילי:

אילו אנשי "גוש אמונים" היו עוסקים רק במדרש.

שר הסעד ז. המר:

חלק מכוחם הוא בכך, שהם עוסקים לא רק במדרש, אלא גם במעשה. והמדרש אומר: "דומה למלך שעשה לו ארמון שבנוי על סירות - כל זמן שהסירות קשורות זו בזו, הארמון יכול להחזיק מעמד, אבל אם הן מפוזרות - קשה מאד להחזיקו". התחושה הזאת, שכולנו צריכים להיות קשורים זה בזה, מחייבת אותנו לא פחות, אלא הרבה יותר מאשר אחרים, ואני מציע שברות זו נלך.

שר התיירות מ. קול:

אני חושב, שאין פה חילוקי דעות לגבי הונדאליזם שנעשה במערת המכפלה, ולא צריך שאנו נטיף אחד לשני דברים על חומרת המצב.

השד י. גלילי :

אתה מכחיש את דברי הרב צבי יהודה הכהן קוק?

שד התיירות מ. קול :

כולם רואים את החומרה שבדבר, בכך שדבר כזה יכול היה לקרות תחת שלטון ישראלי, ואנו צריכים להוציא את כל המסקנות כלפי האשמים ולא להראות שום סלחנות בענין. בואו לא נתחרה בינינו בדבר חומרת הדבר. בענין זה חושבני שבדאי כולנו לא חלוקים.

מה עומד בפנינו? בפנינו עומדת הבעיה: כיצד להמשיך ולהחזיק בשטחים, כולל חברון, בלי סערות ובלי מלחמות עם ערבים, וחוך ביצוע תכניות התישבות שלנו, כפי שאנו נחליט עליהן. זו הבעיה, ואם אנו רוצים להשיג דבר זה, וזו המטרה הציונית שלנו - אנו צריכים להמנע מפרובוקציות וממעשים בלתי אחראיים ובלתי שקולים.

מי שרוצה להשיג את המטרה הזאת בחברון - צריך לפתח את קרית ארבע ולא לתחוב את אפו לחברון ולא לחפש מקום להתפלל בחברון. שילך שד הדתות ויגיד לוולפסון החוגג עתה 80 שנה להולדתו, כי איתרנו מקום יפה בקרית ארבע ושם יבנו בית כנסת ויתפללו אנשי קרית ארבע ולא ב"הרסה" ולא ב"אברהם אבינו". את "אברהם אבינו" אפשר לגדר, כפי שאמר שד הבטחון, וכשיבואו מטיילים לחברון יראו שפה היה פעם בית כנסת. אפשר לשפץ אותו, אפשר להחליט לאחר מכן מה לעשות בו, אבל צריך לתחום תחום ברור: פה נבנית עיר יהודית - קרית ארבע, ופה נמצאת עיר ערבית, והיא חברון, ובאמצע ישנה מערת המכפלה שבה יהודים וערבים יכולים להתפלל יחד לפי סיכום מקובל.

כך אני הבינתי את הענין, ואני חמה מאד על שרי המפד"ל. אני מוכרת לומר בגילוי לב: העובדה שאחם מעודדים את הענין הזה של "אברהם אבינו" ו"הדסה" ומדברים בחצי פה בקשר לכל מה שהיה ואינכם מדברים דברים ברורים - לא זו היתה הדרך, שבה הלכה הציונות הדתית כמשך מאות בשנים.

(עד כאן רשמה ר.ש. - מכאן א.ב.)

השר י. גלילי:

זאת הדרך להריסת קרית ארבע.

שר התיירות מ. קול:

זאת הדרך להריסת קרית ארבע, וזאת הדרך להביא לסערות ולמלחמות בין יהודים וערבים ולמלחמות בין יהודים ויהודים. צריך, השר המר, לעורר את האמביציה אצל יהודי קרית ארבע לפתח את קרית ארבע.

שר הסעד ז. המר:

וצריך לעזור להם בזה.

שר התיירות מ. קול:

הקב"ה ישמע את תפילותיהם בקרית ארבע, ולא צריך לערב תפילות עם הפגנות בבית הכנסת "אברהם אבינו" או ב"הדסה".

השר י. גלילי:

זאת הודעה מוסמכת?

שר התיירות מ. קול:

זאת הדרך של היהודים. מי כמוך יודע שתפילותיהם של ישראל נשמעות בכל מקום, ולא צריך לערב. התפילות הללו אינן תפילות; אלו הן הפגנות. זהו מיווג של לאומנות עם דתיות, וזה לא אותו דבר. ולכן צריך לדבר על הדברים האלה בצורה ברורה. מי שהולך לשם - לא הולך לשם להתפלל, אלא להפגין, והולך לקעקע את מדיניות הממשלה. כי להתפלל אפשר גם לא במערת המכפלה, אלא במגין בקרית ארבע, או אפשר בודאי לבנות בית כנסת שם. ואני מתפלא על שגשג הדתות עוד לא בנה בית כנסת יפה בקרית ארבע.

שר הדתות י. רפאל:

אחד? שלשה.

שר התיירות מ. קול:

אבל יפה ומפואר. אם יש שלשה - אז בשביל מה עוד, אם יש? בשביל מה ללכת ל"אברהם אבינו"?

שר הדתות י. רפאל:

בית כנסת לתימנים, לאשכנזים וכו'.

שר התיירות מ. קול:

כשנשרף בית הכנסת שלי בפינסק - התפללתי תמיד בתלמוד תורה, ונהניתי מאד, ולא צריך ללכת...

שר הפנים י. בורג:

זה מה שיוצא.

שר התיירות מ. קול:

.... ולא צריך ללכת לבית כנסת גדול. ואזה לא מתפלל ב"ישורון" אלא בבית כנסת קטן יותר, ולא צריך בית כנסת גדול. רק חשד בורג הולך לבית הכנסת "ישורון". אבל יש רבים שמתפללים דוקא בשטיבל, בבית כנסת קטן, ולא מוכרחים דוקא ללכת ל"אברהם אבינו", ואפילו לא למערת המכפלה.

אבל אני אומר: הדרך הקונסטרוקטיבית היא לפתח את קרית ארבע, ולעזוב את כל העניין הזה של ההפגנות. מה שעושים כל הזמן אנשי קרית ארבע, על כל פנים חלקם, זה ללכת לחברון במקום לפתח את קרית ארבע. זאת התקלה. כאן המוקש של הדבר הזה. מכיוון ש"גוש אמונים" ואנשי הרב לוינגר רוצים לסכל את מדיניות ממשלת ישראל. הם רוצים לאכוף עלינו מפה מדינית שלא החלטנו עליה. והם רוצים להביא לעימות בינינו ובין הערבים. למה לנו לעטוף את הדברים האלה בצמר גפן? איננו יודעים את הדברים האלה?

אם אחם רוצים לשמוע, חשד בורג - אקרא לכם קטע קטן ממה שאמר תלמיד חכם, איש דתי מובהק מאד, פרופסור אורבך. הוא אמר: מאורעות חברון לא אירעו בחלל דיק. אין להתעלם מן המעשים והדיבורים הנחרצים שקדמו לקריעת ספרי התורה. סכנתם של אלה חורגת הרבה מעבר לחברון - ואף כאן רואה פרופסור אורבך מחדל של השלטון: תגובתו על מעשים של הפרת חוק שנעשו בעבר לא הצטיינה בחקיפות.

שר הפנים י. בורג:

זה מהעתון של היום?

שר התיירות מ. קול:

זה מהעתון של יום ששי. זה למרות לשון מאיימת שננקטת, והתגובות - או ליתר דיוק: חוסר התגובה הראויה - לא היו תמיד לגופם של דברים, ומנחוקות מדשבוניות מפלגתיים. והוא מזכיר את ענין קרום. אחרי מעשה ההתנחלות בסבסטיה היתה צריכה לבוא תגובה נמרצת, מיד.

ואם התאוננתם על אשר עופר ומה שהוא אמר ביחס לגיסות ההגדרה של הקבוצה הזאת - אקרא מה שאמר פרופ' אורבך, התלמיד-חכם הגדול, המועמד של המפד"ל לנשיא המדינה. הוא אמר: רבותי, הדבר הלגיטימי וההשקפה כפי שמייצגים אנשי "גוש אמונים" יש לה בחברה הדמוקרטית הפתוחה שלנו זכות לבוא לידי ביטוי ככל השקפה אחרת. אבל מה שמעורר את התנגדותי העמוקה ביותר זו התפיסה הטוטליטרית שלהם, תפיסה טוטליטרית זו אין הפרופסור רואה כתוצאה של השקפה דתית. הוא חושש שהיא נובעת יותר מגישה לאומנית שוביניסטית מובהקת, על כל סממניה.

אני חושב, שזאת אוטוריטה טובה. אני אומר: כל

הכבוד לו...

שר הסעד ז. המר:

בטח, כי הוא אומר כמוך.

שר התיירות מ. קול:

כי הוא אומר מה שהוא חושב. ואני אומר לכם, רבותי: הגיע הזמן שנעמוד נגד "גוש אמונים". אני אומר זאת לידידי, השר בורג. השר המר הרי חבר עם. אבל אתה הרי אינך מקבל את התורה הזאת. אני מכיר את השקפתך שנים רבות, והגיע הזמן לעמוד נגד הדברים האלה.

לכן אני רוצה לומר: אם ניתן לעניינים האלה להתדרדר, נביא להתארגנות העולם המוסלמי נגד מדינת ישראל, וזה לא חסר לנו. איננו רוצים את מלחמות הדתות. השר המר, הדבר הזה הוא אסון למדינה. ופרופ' אורבך אומר בצדק; ראו לאיזה דבר הוא מגיע; הוא חושש מפני חורבן בית שלישי, אם הדברים יתדרדרו בצורה כזאת. אני אומר: דברים חמורים מאוד, ואנחנו חייבים להגיע לריסון בעניין זה. אנחנו יכולים להפסיק את הדבר הזה. כל הממשלות מאז מלחמת ששת הימים ריסנו את הדברים, ולא נתנו להם להתפתח. דיין לא הוריד שלש פעמים נסיונות של התנחלות על יד שכם, לפי החלטת הממשלה?

השר י. גלילי:

11 פעמים.

שר התיירות מ. קול:

לא עשו את הדברים הללו? ובמערות המכפלה השתטח ליהודים היום רחב יותר משהיה בימי ממשלת הליכוד הלאומי. אז היה שטח קטן יותר. וכולם ישבו ושחקו, כל שרי המפד"ל וכל שרי גח"ל - ששה שרים עם בגין בראש. אף מלה לא אמרו. עכשו, פתאם התלהבות גדולה כזאת, כי הרב לוינגר וחבריו ואנשי "גוש אמונים" דוחפים לעימות.

שר הדתות י. רפאל:

אתה רואה בשביל מה דרושה ממשלת ליכוד לאומי?

שר התיירות מ. קול:

אדוני שר הדתות, תעמוד בתוקף, כמו שהרב מימון ידע לעמוד בתוקף, נגד קיצונים. ואם חלכו בדרך הזאת, כך גדלה הציונות הדתית, בחינוך שלה, בהתישבות שלה, במעשה הקונסטרוקטיבי שלה, ולא בהגדרות אחרי הקיצונים. תמיד עמדה הציונות הדתית נגד הקיצונים, ועכשו הציונות הדתית נגרת אחרי הקיצונים, על כל פנים ברובה.

אני אומר כאן: רבותי, אנחנו עומדים על פרשת דרכים. אם לא נעצור את הדבר הזה, אם לא ניתן שיגדרו אותנו לעימות עם הערבים, עם הערבים במדינת ישראל ועם הערבים בשטחים...

מה קרה פה? מה קרה עם התבונה היהודית? הרי אנחנו השולטים, אנחנו השלטון. הערבים לא רוצים בשלטון הזה. השלטון צריך איפוא להיות אחראי, יותר מאופק, כדי שלא לתת להם עילה להתקוממות, להתגרות. ומה אנחנו עושים? ההיפך.

ראש הממשלה י. רבין:

אבל "גוש אמונים" רואה בכך ממשלת מנדט.

שר התיירות מ. קול:

אני מדבר עלינו, למה אנחנו כולנו, כל היתר, פרט ל"גוש אמונים" איננו עומדים מאחורי זה. כאב לי לראות את שלושת שרי המפד"ל מצביעים כפי שהצביעו בכנסת בפעם האחרונה, בענין העברת הצעת ח"כ בגין לועדה. מה היה כאן להעביר?

שר הדתות י. רפאל:

רבע שעה לפני כן, גם אתה החלטת על כך.

שר התיירות מ. קול:

זה היה לפני ששמעתי את בגין. אחרי ששמעתי

אותו...

שר הדתות י. רפאל:

מה זה משנה? הצבעת על נאום, או על הצעה?

שר הפנים י. בורג:

ההגיון שלי לא השתנה.

שר התיירות מ. קול:

ההגיון לא השתנה, אבל אוזניים לך וישמעו, אף לך ויריח, עיניים לך ויראו. לכן אני אומר: אחרי ששמעת אותו יכולת לומר: שיניתי את דעתי.

שר הפנים י. בורג:

.... "אי כבוד".

שר התיירות מ. קול:

"אי כבוד" ו"אי ממשלה" ו"המחדל הגרוע ביותר מאז מלחמת יום הכיפורים" - ואין לכם אומץ לב אפילו להמנע. ושלשה שרים יושבים ומרימים ידיים בענין זה. האם זה לא עידוד לכל המעשים האלה?

שר הדתות י. רפאל:

כל המרץ שלך בא אחרי ששריד ופעיל התעוררו בענין

זה.

שר התיירות מ. קול:

שמעתי שאפילו עזר ויצמן הסתייג מבגין בפומבי, ואתם לא הרמתם יד נגדו. כי עזר ויצמן הבין שבגין מזיק ל"חרות". ואתם אנשים נבונים, צריכים להבין שדוחפים אותנו לדרך לא דרך.

ראש הממשלה י. רבין:

אבל למה אתה תוקף אותם? תתקוף את "גוש אמונים",

לא אותם.

שר התיירות מ. קול:

הם צריכים לעמוד נגד "גוש אמונים" ביחד אתנו, ולא לחייך ל"גוש אמונים". אני פונה שתעמדו יחד אתנו, מחנה מלוכד, נגד הנסיון לקעקע את השלטון ואת הדמוקרטיה במדינת ישראל, ונגד הנסיון לדחוף אותנו לעימות עם הערבים. הציונות הדתית חייבת לעמוד אתנו יחד בענין זה, ולא בעין אחת לקרוץ כאן ובעין אחת לקרוץ שם. אתם לא תיכנו מ"גוש אמונים", ולא המדינה כולה.

שר הדתות י. רפאל:

אם זהו הויכוח - אני מבקש את רשות הדיבור. זה נושא חדש. אינני יכול לעבור לסדר על סוג דיבורים כזה ועל סוג הטפה כזה. אינני רוצה שאדון קול יטיפ לי כאן. אז גם אני רוצה את רשות הדיבור. אני דיברתי לנושא. ואם אתה מדבר על נושא אחר - אני נרשם לרשות הדיבור.

שר התיירות מ. קול:

אדוני ראש הממשלה, אני נגד כל שינוי בחברון. מדוע? כי אם נוותר עכשו, זה יהיה כאילו פרס על כל מה שעשו "גוש אמונים" והרב לוינגר. אם עכשו נוותר על משהו - זאת אומרת שיש שכר למה שהם עושים. ואני רוצה שהם ידעו, שאין שכר לדברים האלה ולמעשים האלה. לכן אני נגד כל שינוי בענין זה. אני מסכים למה שאמר שר הבטחון, שאם צריך צה"ל לעמוד - הוא יעמוד, כי גם במקומות אחרים יכולים לעשות דברים, אם ירצו לעשות, והוא גורר אנשים בכל מיני מקומות. בגבעת החרסיה הוא גורר, ובעוד מקומות. אם צריך - הוא יגרוור, ואין ברירה. אם נוותר ל"גוש אמונים" ואם נוותר לרב לוינגר - אני רואה סכנה גדולה בכך, שדוחפים את מדינת ישראל אינני יודע לאן. הערבים והעולם המוסלמי רק מחכים לזה. הגשנו להם על טס של כסף את המהומות האלה. כי מה היה? כל העולם עסוק בלבנון. וכל העולם מדבר על לבנון. ופתאום - עלתה חברון על הבימה, העימות בין יהודים וערבים. כל הזמן התפארנו בשמירה על המקומות הקדושים, בכך שאנחנו יכולים לשמור. פתאום אתה רואה מה שעושים ואיך אנו מתנהגים.

שר הדתות י. רפאל:

מי עשה? אנחנו?

שר התיירות מ. קול:

במשטר הישראלי זה קרה.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

חברון הערבית וקרית ארבע היהודית הן עובדות קיימות. ואת הדו-קיום בין השתיים, לפי דעתי, אי אפשר לטווח הרחוק לבנות על נוכחות כוחות בטחון מאסיביים. וחשאלה אם הכוחות הגיעו תוך שתי דקות או תוך 20 דקות למערת המכפלה, לפי דעתי, איננה השאלה החשובה ביותר.

את הדו-קיום צריך, לדעתי, לבנות על שני דברים: ראשית - על החדרת ההכרה הן לערבים והן לתושבי קרית ארבע, שהדרך הנכונה הפתוחה בפניהם היא למצוא מודוס-וויוונדי, והמשלה תנקוט בכל הצעדים נגד כל עבריינין. ואם צודקים החברים האומרים, שדק מיעוט בתוך קרית ארבע הוא המפר את הסדר, ואם אנחנו יודעים - ומתוך נסיון אנו יודעים - שגם בחברון הערבית מדובר לא ברוב תושבי העיר - אני חושב, שהמדיניות הערבית שלנו, בלי פשרות, בסופו של דבר תחזיר את הסדר על כנו.

לכן, אני בדעה שעכשו אין שום מקום לשנות סדריים קיימים כלשהם, לא במערת המכפלה ולא ב"הדסה" ולא בבית הכנסת ע"ש אברהם אבינו, אלא כפי ששר הבטחון הציג את זה: את מערת המכפלה צריך לשפץ, ועד אז היא סגורה; בית הכנסת ע"ש אברהם אבינו ישופץ ויגודר.

עומדת השאלה מה אנו עושים אם יבואו יהודים, נשים וילדים, להתפלל ברחוב של בית הכנסת "אברהם אבינו". לפי דעתי, אם זה ביום חול - צריך צה"ל להעמיס אותם על מכוניות ולהרחיקם. אם זה בשבת או ביום חג, ואי אפשר להסיע - הייתי אומר שבשלב ראשון לא נגרור אותם דרך חבורן, אלא נתבע לדין את כולם, או את ראשיהם. ובמאמר מוסגר אני רוצה לומר, שהענשת העבריינים עד כה נראית לי חסרת פרופורציה לנזק שהם מביאים.

ראש הממשלה י. רבין:

נו? למה?

שר התיירות מ. קול:

כתב האישום הוא כזה.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אינני יודע אם זה כתב האישום...

ראש הממשלה י. רבין:

הכל בידי הממשל הצבאי - המשפט, התביעה וכו'.

שר הבטחון ש. פרס:

גם שם יש הפרדת רשויות. זה לא כך, אדוני רה"מ, שהמפקד יכול לתת הוראה לביהמ"ש איזה פסק דין יתן.

ראש הממשלה י. רבין:

לא הוראה, אבל הכל במסגרת צה"ל.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אינני יודע מדוע היה כך עד כה. אני קובע עובדה, שער כה העונשים לא עמדו בפרופורציה לעבירות. עד כמה שאני מתמצא בעניינים עוד מתפקידי הקודם, יש דרכים חוקיות להעניש את העבריינים בצורה הראויה לעבירה. אם זה משפט או צעד אדמיניסטרטיבי, יש דרכים.

ולכן, אני בדעה שבשלב הראשון, נאמר בשבת הראשונה או בתקופה הראשונה, אם תהיה שם התקהלות ויתפללו ויעמדו ברחוב - יתכן שאפשר לחסום את הרחוב; אינני יודע. מכל מקום, לא הייתי מעדיף בשלב ראשון לגרור אותם, אלא לקחת את האנשים, המנהיגים או לפי איתור כלשהו, ולהטיל עליהם עונשים כבדים. כעבור שבת אחת או שתיים, אם נראה שעשינו כך והענין חוזר על עצמו - אפשר בשבת השלישית להתחיל לגרור. על כל פנים, אינני ממליץ להחליט ולהטיל את הענין הזה כהחלטה עכשו. לא משום שצה"ל איננו מסוגל לעשות זאת. אני חושב, שצה"ל מסוגל לעשות זאת. אלא משום שהמדיניות עכשו צריכה להיות הרגעת הרוחות. ואני חושב שגרירה בשבת הבאה דרך רחובות חברון איננה הרגעה. לעומת זה, יעמדו שם איקס שעות ויתפללו, ואחר כך ייכנסו לבית הסוהר כמה אנשים - אני חושב שלכך יכול להיות אפקט מרגיע. ואם יתברר אחרי שבת אחת או שתיים שזה לא מביא את התוצאה הרצויה - אפשר לנקוט בצעדים יותר חריפים בעתיד. וכוחות הבטחון הם רק מעין מכבי אש. אבל A-LA-LONG, לדעתי אי אפשר לכנות את הדו-קיום בין שני הישובים האלה על כך, שיהיו שבע פלוגות באופן קבוע באיזור. והיו דברים מעולם. היינו הרבה שנים בסך הכל עם כוחות סמליים.

לכן, עקרונית אני מקבל את ההצעה שציין כאן שד הבטחון, בדגש שבאחרים האלה, במקומות הקדושים, יהיה סטטוס-קוו, ואנו חייבים להבהיר ליהודים ולערבים שלא נשלים עם שום הפרות.

על הדרך שבה הגענו למצב הזה, אינני רוצה להוסיף. אני רוצה רק לומר דבר אחד, הנוגע ישירות למשדר שלי, וזה לדבריו של שד הסעד: אני זוכר תקופות שבאו אלי בטענות שקרית ארבע אינה זוכה לסיוע תעשייתי כמו שצריך, כולל שאילתות בכנסת, כולל הצעה לסדר היום. בדקתי את המצב והתברר, שקרית ארבע היא OVER-INDUSTRIALIZED, ו-70 מן העובדים במפעלים הם מבין התושבים הערביים במקום. נכון שיש בתעשייה 7,000 עד 8,000 ערבים העובדים בכל ארץ-ישראל, אבל בכל אופן, אי אפשר לבוא ולומר שמקפחים מקום, כשבפועל אין אותם המקומות יכולים לבוא על פתיונם מבחינה תעשייתית בלי עבודה ערבית מאסיבית. והגענו למצב, שעל שני בעלים או מנהלים שגרים בירושלים עובדים 15-20 ערבים.

חשד י. גלילי:

אבל מה שייך המצב בקרית ארבע לתפילה בבית הכנסת

"אברהם אבינו"?

שד המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

לא אמרתי שזה שייך. גמרתי עם בית הכנסת "אברהם אבינו". הזכרתי רק נקודה אחת הנוגעת למסורת. ובענין זה אינני מציע לחברי הממשלה להצטרף לבקורת הזאת. הבקורת הזאת איננה נכונה. לא חסרות בקרית ארבע לא דירות ולא תעסוקה. ובחשואה לכל ערי הפיתוח, גם במוסדות הקהילתיים, בין שזה בתי כנסת, בין שזה חנויות, בין שזה שאר חשדות, בי"ס וכו', קרית ארבע בפירוש איננה מקופחת.

השד י. גלילי :

בקריית ארבע חסרים יהודים.

השד ג. האוזנר :

הדיון שלנו נודמן לנו כשיש לנו שני עניינים שאמנם אינם בלתי קשורים, אבל אנו חייבים להפריד ביניהם. חילול קודשי ישראל מוזעזע לבו של כל אדם. זה היה מעשה מפלצתי, והוא חייב לבוא על עונשו החמור, בלי כל קשר להסתות והתגררות מאיזה צד שהוא. על זה לא יכול להיות ויכוח. אבל מה שאירע קודם אינו יכול להיות מרוכך כתוצאה מכך, שוונדאלים ערבים פגעו בקודשי ישראל במערת המכפלה. אלה הם שני דברים שונים, ואנחנו צריכים להפריד ביניהם ולראות כל אחד בפרופורציה הנכונה, ולא להיות סלחניים לגבי זה או לגבי זה, מפני שמהצד השני קרה מה שקרה. לא נהיה סלחנים, ולא נסלח לאלה שפגעו בספרי תורה ובתשמישי קודש משום שהיה הרב לוינגר וכת דליה ועשו מה שעשו. אבל גם לא להיפך. ואני מחמיר עם עצמנו, מפני שאנו השלטון שם. זה לא שלטון זר, זה שלטון ישראלי. אנחנו, שאנחנו אומרים כל השנים: תנו לנו ונראה דוגמא איך מטפלים במקומות הקדושים, מאתנו מנעו גישה לירושלים, לא נתנו לגשת לכותל המערבי - אנחנו נהיה האדמיניסטרטורים הנאמנים למקומות מקודשים דוקא משום שסבלנו כל כך מרדיפות, עלינו חלה חובת איפוק וריסון, ומפני זה אנחנו חייבים לגבי עצמנו להחמיר עם עצמנו. מפני שאנחנו רוצים להמשיך לשלוט בארץ, שיש בה מקומות קדושים לדתות אחרות לרוב.

אני שומע שהועידה המוסלמית כבר הגישה תלונה

נגדנו, באמצעות תורכיה.

ראש הממשלה י. רבין :

זה למזכיר האו"ם, באו"ם.

חשד ג. האונזר:

כבר יש תלונה.

שר הבטחון ש. פרס:

מגישים מדי פעם, זה לא יוצא מן הכלל.

חשד ג. האונזר:

דוקא התורכים צריכים להיות שושבינים של תלונה על חילול קודשי מוסלמים במערת המכפלה, כשקיוונו פעם שאולי הדגם הזה של חברון ערבית וקרית ארבע יהודית, חיים בנפרד ונפגשים במקום המסמל את הקדושה המשותפת, במערת המכפלה, לתפילה, הוא יסמל את הדו-קיום. קיוונו שאולי פעם זה יהיה המצב.

כמובן, משאנשים מסוג הרב לוינגר הם נותני הטון - ואני בהחלט מקבל שזה לא כל קרית ארבע; אני מכיר קצת את קרית ארבע, אבל את הטון נותן הרב לוינגר ועוד 3-4 אנשים, ואחרים לא העזו לקום נגדם ואיש לא פצה פה נגדם - אנחנו חייבים להשליט את החוק בחברון, כמו בכל מקום אחר. שם קרו דברים, שהם לגבי כל אדם החרד לשלטון החוק דברים מוזרים ביותר. וזה לא התחיל היום. הרב לוינגר הועמד למשפט; שופט צבאי אמר שהוא זכאי וקצין משטרה נשבע לשקר, ואני רוצה לדעת: הוגש כתב ערעור על פסק הדין? אם לא הוגש כתב ערעור, מה קרה לקצין? שופט קבע שהקצין נשבע לשקר בקשר עם אירועי חברון. מה קרה פה? חברון היא אקס-טריטוריאלית? לכל הכיוונים היא לא יכולה להיות אקס-טריטוריאלית.

שר הבטחון ש. פרס:

נגד הקצין מתנהלת עכשו חקירה, והפרקליט הצבאי הראשי צריך להמליץ מה לעשות.

השר ג. האוזנר:

אבל איש לא יודע על כך. למה זה בחדרי חדרים? שופט פסק בפומבי שקצין נשבע לשקר. עלינו נאמנים שופטי ישראל, צבאיים, אזרחיים ואחרים. מה קרה? אינני מעוניין בעלילות שוא נגד הרב לוינגר. אינני רוצה גם לתת לו נשק לטעון שרודפים אותו והופכים אותו ל"מרטיר" ע"י אנשים שהולכים להשבע לשקר. זה צריך להיות בגלוי, ושלטון החוק מוכרח להשתרש.

בודאי, השימוש בכוח הוא אמצעי אחרון. אבל כשצריך להשתמש בכוח - אין מכך מנוס, מפני ששלטון שנמנע בשעת הצורך להשתמש בכוח, איננו שלטון; הוא מפקיע מידו את הזכות לשלוט.

החלה שם איפה הסתה והיו התגרויות והיו הפגנות נגד צה"ל מצד אנשים, שלא יכולים להתקיים בקרית ארבע שעה אחת בלי צה"ל. שעה אחת הם אינם יכולים להחזיק שם מעמד בלי צה"ל, והם ביזו את צה"ל והתקלסו בו.

אני משוכנע שצה"ל - כוחו אתו. אבל מדוע הוא לא הפעיל את הכוח? אם אי אפשר לשלוח חיילים לאסור בקרית ארבע - ראש הממשלה אומר: יכולה להיות משטרה יהודית בקרית ארבע...

ראש הממשלה י. רבין:

לא אמרתי את זה. אמרתי: אפשר להטיל את האחריות

בשטחים על המטרה.

השר ג. האוזנר:

נטיל איפוא את האחריות למעצרים ולאכיפת החוק בקרית ארבע על המטרה. אני חושב, שזה אולי אפילו טוב יותר. מלאכתה בכך. ואם מסתובבים אנשים עם גרזינים - למה נותנים להם להסתובב עם גרזינים? אלה שלשה אנשים בסך הכל, ולמה נותנים להם להטיל מין מורא ואימה כאלה? בפעם הראשונה אני שומע שמסתובבים אנשים בחברון עם גרזינים...

שר הסעד ז. חמר:

זה בסך הכל אחד.

שר התחבורה ג. יעקבי:

גם בכפר ויתקין מסתובבים עם גרזינים. אבא שלי

הולך עם גרזן.

השר ג. האוזנר:

אני מעריך את ה-"קומיק ריליף" הזה...

שר השיכון א. עופר:

אני לא הייתי מעריך זאת אילו בעיירה רוסית היה

קוזאק מסתובב עם גרזן.

חשד ג. האוזנר:

אינני יודע אם הדוגמא של חשד יעקבי הולמת בדיוק את המקרה. אני עדיין קצת מפקפק.

שד התחבורה ג. יעקבי:

גם אני מפקפק.

שד המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

הוא טעה. זה לא גרזן. זה מסור.

חשד ג. האוזנר:

אם החלה הסתה והיו התגרויות בפומבי - אסור היה לסכול את זה, ואסור היה להתייחס לכך בסלחנות. ועלינו חובה כפולה ומכופלת, בנושאי השלטון, כאנשים שרוצים להמשיך להיות אחראים למקומות קדושים.

עכשו לגבי מה שצומד לפנינו. בשבת הקרובה, רבותי, שמחת תורה. זאת תהיה באמת שמחת תורה מעניינת אם יגרו אנשים בטליתות בחוצות חברון. ואינני מאמין שאנחנו מוכרחים להגיע לכך. אני חושב, שיש דרכים למנוע את זה. כשיצאו יהודים לרקוד עם ספרי תורה ברחוב כמנהג ישראל מימים ימימה, יגרו אותם ברחובות מסוימים בחברון. הלא זה סיוט.

אני חושב, שלא צריך לתת לגשת למקומות שבהם יכולה להפתח רעה. וצה"ל יכול למנוע את הגישה לשם. ומדובר על הימים הקרובים. כי פירוש הדבר לא רק לגרור יהודים. פירוש הדבר לגרור יהודים עם ספרי תורה. כי יהודים יבואו לרקוד עם ספרי תורה בחוצות העיר.

אני חושב, שבית הכנסת "אברהם אבינו" צריך לשקם אותו, לנקות אותו, לגאול אותו מחורפתו. אבל אם אין די בתי כנסת לאוכלוסיה היהודית של קרית ארבע להתפלל בהם, לרבות מערת המכפלה - אינני רואה כל הכרח שזה יהיה בית הכנסת הזה, כיחוד אם הוא באמת שוכן בלב האיוור הערבי. אני רוצה לקבל כאן את הדיווח כפי שנמסר לנו. כי אילו לא היה מקום תפילה אחר, וזה היה מקום התפילה היחידי - ניתא; מוכרחים לתת ליהודים להתפלל. יש מקומות תפילה אחרים - למה ללכת למקום שבמשך זמן רב לא שימש בית תפילה והישוב של קרית ארבע מצא את הדרך לעבודת אלהים לאו דוקא שם? למה? אם עושים את זה - סימן שרוצים לעשות דבר לא הכרחי לעבודת אלהים, אלא למטרות אחרות. ולמטרות אחרות איננו צריכים לסייע. והוא הדין בכנין "הדסה". בית הכנסת "אברהם אבינו" הוא בודאי מוצג מוזיאוני, שצריך לשמור אותו בצורה נאה ומכובדת, ולהראות אותו למבקרים ולהתנאות ולהתפאר בכך שנאלנו אותו מהחרפה של הערבים.

שר הבטחון ש. פרס:

אם מבקרים ייכנסו ויבקרו ויתחילו להתפלל שם

שמונה עשרה....

השר ג. האוזנר:

שיתפללו. השאלה היא אם אתה עושה זאת מקום של

קבע או לא.

ראש הממשלה י. רבין:

מתפללים גם ב"יד ושם".

השד ג. האונזר:

ראיתי אנשים בטולדו מתפללים בבית הכנסת של רבי יהודה הלוי, שאין שם מניין ולא סידורים לכך. משהו מציע למנוע מאדם לשפוך שיחו במקום כלשהו? אבל לעשות מזה בית כנסת קבוע, עם סידורים קבועים - אני מציע לא לעשות. כי אין בזה הכרה, אלא הדבר הזה היום הוא הפגנה פוליטית, שרוצים למשוך אותנו למקום שהחלטנו שהוא לא יהיה מקום ישוב יהודי. החלטנו שזהיה קרית ארבע לחור וחברון לחור.

אני מציע שמעשה ואילך יהיה ברור לכל שלא נסכול הסתה ולא נסכול התגרויות, ונפעיל את האמצעים שיש לצה"ל - והוא הפעיל אותם - ע"י העמדה למשפט, ע"י הגבלת תנועה, ע"י הגליות, אם דרוש, להקופה מסוימת. כבר עשו את זה, ואין בזה שום חידוש.

שד הבטחון ש. פרס:

היגלו יהודים?

השד ג. האונזר:

לא יהודים, מסיתים. מי שמסית עכשו, לא ינוקה. ואני מציע שנחמיר עם עצמנו, מתוך הנימוקים שכבר אמרתי. חייבים להחמיר עם עצמנו.

ברוח זו אני מציע לממשלה לקבל את ההחלטות

האופרטיביות.

שר התחבורה ג. יעקבי :

אני מניח או מעריך, שאין חילוקי דעות בממשלה על כך, שאנחנו עוסקים במציאות מורכבת ורגישה ביותר, לא מציאות פשוטה ומציאות של שחור-לבן. חיים כאן בסמיכות מקום שני ישובים, יהודי וערבי, ושניהם אינם מועמדים לביטול ואינם מועמדים להקפאת הפיתוח שלהם. זאת מציאות של בעיות בין-דתיות - של הדת היהודית והדת המוסלמית. זאת מציאות, שמעורב בה מקום קדוש לשתי הדתות, בשטח הנתון לממשל צבאי, כשמצויים קיצונים משני הצדדים, המבקשים להביא לידי חרפה והתדרדרות.

האלמנטים האלה, היסודות האלה, המאפיינים האלה של המציאות באזור חברון, נדמה לי שמצדיקים את ההגדרה שזאת מציאות מורכבת ורגישה ביותר.

ההערה השניה שלי: הממשלה איננה חבר מושבעים. ולכן עלינו להניח - וזאת הדעה שהביעו כאן רוב השרים, ואני חושב שזאת דעה נכונה - עלינו להניח לחקירה של ההתנהגות של הקיצונים משני הצדדים את אשר לחקירה, ולשיפוט את אשר לשיפוט. ואכן, יש להשלים את החקירה לגבי הערבים שהיו מעורבים באירועים, לגבי היהודים שהיו מעורבים באירועים, ולהעמידם לדין באותה מידה שהמטרה תמצא לנכון או שהממשל ימצא לנכון.

תפקידנו כאן, לדעתי, הוא להפיק לקחים מן האירועים הללו, ולגבש מדיניות וסדרים לעתיד, ולא להיות חבר מושבעים לגבי האירועים שהתרחשו בעבר. מה שהתרחש - התרחש במציאות הקשה. ולכן, הסדרים שיש לקבוע הם סדרים, שבין השאר תפקידם לאפשר את הדו-קיום ככל האפשר ברגיעה, בין יהודים וערבים באזור חברון, ולקיים את מעמדה של מדינת ישראל ביו"ש ככל שידרש, עפ"י מדיניות הממשלה.

אני רוצה להאמין, ואני חושב שזאת אמונה והערכה נכונה, שרק מיעוטם של ערביי חברון ורק מיעוטם של תושבי קרית ארבע מבקשים להביא לעימות, להתדרדרות של היחסים בין שתי הדתות ובין שתי העדות באיזור חברון. מכל מקום, לפי דעתי על הממשלה להמעיט במדיניותה את מספרם של אלה המבקשים להביא להתדרדרות, ולבודד את הקיצונים ככל שניתן; להביא לכך שככל האפשר יגדל חלקם של אלה המבקשים לחיות בדו-קיום בשלום באיזור חברון, שיגדל חלקם של הערבים והיהודים בכלל מדינת ישראל ובכלל השטחים הרוצים לקיים יחסים רגועים אלה עם אלה. זה, לפי דעתי, הקו שצריך להנחות את מדיניותה של הממשלה לעתיד. ולכן אין ספק בעיני שעיורב והגדלת שטחי החיכוך בין יהודים וערבים באיזור חברון יפעלו במגמה הפוכה מן המגמה הרצויה.

עד כמה שזה יישמע אולי מוזר לגבי חלק מחברי הממשלה שכבר הביעו את דעתם נגד התפיסה הזאת - דוקא תכנית מתאר בהקשר זה עשויה להביא להגדרה ברורה ולהגבלה ידועה מראש של מגמות הפיתוח של קרית ארבע ושל חברון, ולהביא לידי בידוד ככל האפשר את אלה מאלה, ולמנוע שטחי חיכוך אינטנסיביים בין שתי הקהילות. אני על כל פנים, שאינני עוסק בעניין זה באופן שוטף, מתוך נסיון של הגיון אלמנטרי, מנסה להבין מדוע או כיצד אפשר להגביל ולהגדיר ולמנוע חיכוך ככל האפשר בין שני האלמנטים האלה באותו שטח.

חשר י. גלילי:

הרשה לי לשאול, אני שואל בכל הרוח הטובה, כדי להבין - מה ענין שמיטה אצל הר סיני?

שר התחבורה ג. יעקבי:

אסביר. מה ענין שמיטה אצל הר סיני - קשה לי להסביר. אבל את הענין הזה אני יכול להסביר.

השר י. גלילי :

מה ענין התפילה בבית הכנסת "אברהם אבינו" אצל בעית התיחום בין חברון לקרית ארבע?

שר התחבורה ג. יעקבי :

אסביר. אינני חושב שהבעיה העומדת על סדר יומה של הממשלה היום, כפי שאני רואה אותה, היא בעית התפילה בבית הכנסת "אברהם אבינו". זאת אחת הבעיות. הבעיה העומדת על סדר יומה של הממשלה היא מהי מדיניותה של הממשלה באשר לסדרי העתיד באזור חברון, מהי מדיניותה באשר לדרכי ההרגעה ומניעת ההתלקחות בין יהודים וערבים באותו אזור, ומה הדרך לקיום החוק והסדר באותו אזור. לפי דעתי, התשובות לכך הן בתחום הזה... כן, בדיוק כך.

השר י. גלילי :

לא אמרתי שום דבר.

שר התחבורה ג. יעקבי :

אתה מסובב את ראשך משמאל לימין ומימין לשמאל...

ראש הממשלה י. רבין :

יתכן שאינך יודע - השטח הזה כולו סגור. עפ"י החוק, אסור לבנות שם, איש לא מתנגד למנוע את הבניה הזאת. הבעיה עכשו היא, שהשטח הזה סגור ע"י צה"ל לבניה ערבית. זה ידוע לקרית ארבע, זה ידוע לחברון. זאת הבעיה.

שר התחבורה ג. יעקבי :

לא. אבל אני רוצה להסביר למה אני סבור שזה בלתי רלוונטי. אני מבין שזה סגור. אבל ניסיתי להסביר מאיזו נקודת הנחה אני יוצא. אני יוצא מנקודת הנחה, שצריך ככל האפשר להביא לידי כך, שבמפרי החוק יטופל בדרך המתחייבת מן החוק. את הקיצונים צריך לבודד ולהזעיק, ואת הרוב הדומם והמתון - כך אני רוצה לראות אותו - יש לגרום לכך שהוא יגבר וילך. לכן יש ליצור מציאות, שתמצא עירוב וחיכוך. וזאת אפשר לעשות ע"י תיחום כיווני הפיתוח של שני הישובים. זאת דעתי. על דעה זו אפשר לחלוק; דעה זו אפשר לקבל. אבל אני בסך הכל מנסה להסביר מה נקודת המוצא שלי, מה יעדי המדיניות בעיני.

שר השיכון א. עופר :

אבל אומרים לך שהתיחום קיים.

שר התחבורה ג. יעקבי :

אומרים לי - ואני אינני מקבל. מה פירוש "אומרים לי"? שמעתי אותך בהקשבה. אתה חולק על זה. דעתי שונה מדעתך, למרות שאולי נקודות המוצא אינן רחוקות זו מזו. האמצעים שאני חושב אותם לנכונים לחשנת יעדים אלה כוללים את האלמנט הזה. יתכן שאני טועה. אינני מתיימר לומר, שזה המפתח לכל, יש מפתחות יותר חשובים במערכת הזאת.

הגישה היחידה שיכולה לדעתי להביא לרגיעה היא איזון בדרך הבקרה ובדרך אכיפת החוק והשלטת החוק בין יהודים וערבים. ולדעתי, צריך להקפיד מאד שהדרך של תגובת הגזעל כלפי יהודים וערבים תהיה מאוזנת ככל האפשר. בשני המקרים אני מציע למצות את המתחייב מן החוק ולמצות את המתחייב מאכיפת החוק, ככל הניתן.

אני מניח שמגמת כולנו היא לא ליצוק - לא היום ולא בעתיד, כפי שאני מאמין שלא היה בעבר - שמן על המדורה. והדבר הזה מחייב מידה לא מבוטלת של התאפקות, כל עוד אין הפרת חוק וכל עוד אין צורך באכיפת החוק.

אני מסכים עם הדברים שאמר כאן השר בר-לב לגבי דרך התגובה במקרה של נסיון תפילה בימי חג ומועד בבית הכנסת על שם אברהם אבינו. אני חושב, שהדרך שהוצעה על ידו מאזנת היטב את הצורך מצד אחד במניעת התלקחות, ומצד שני היא לא עוברת לסדר היום על הפרת חוק ועל הפרת הוראות הממשל בשטחים.

אני כשלעצמי די מצטער, אם מותר לי לומר, על שהדיון בממשלה נערך כל כך בסמוך להתרחשויות בחברון.

ראש הממשלה י. רבין :

מוטב שהממשלה תגיד "יוק", אין דבר כזה?

שר התחבורה ג. יעקבי :

לא אמרתי שהממשלה תגיד "יוק". אינני מציע שיושמו בפי דברים. אמרתי שאני מצטער, שהדיון נערך כה בסמוך. הוא יכול היה להיערך למשל בעוד שבוע. לא אמרתי שלא צריך להיות דיון, ולא אמרתי שצריך להגיד "יוק", אלא להיפך. אני חושב שצריך להיות דיון, וחייבת להקבע מדיניות, וחייבים להקבע סדרים. אבל מותר לי להעריך, שהעיתוי הסמוך אולי איננו מסייע להמנע ממלחמת תרבות, שזה לדעתי צריך להיות היעד העיקרי העומד לפנינו, נוסף ליעד השני בחשיבותו או המקביל בחשיבותו, שהוא מניעת החרפת הקונפליקט בין יהודים וערבים, ולהחרפת הקונפליקט הזה אחראים קיצונים יהודיים וקיצונים ערביים.

(עד כאן רשמה א.ב. - מכאן ל.ד.)

ובשתי הקבוצות הללו, שהן קבוצות מיעוט כפי שאני מקוה, יש לטפל בחוש מידה שווה, בדרך המקובלת ובמידת התקיפות המתחייבת מכל הפרת חוק, בכל מקום.

אני גם כן מסכים, שאין זו השעה לשינוי הסדרים, כי אם להבטחת קיום הסדרים ומבחינה זו, אינני חולק על הדברים שהושמעו כאן במשך הדיון, שנדמה לי, שעד כה, אין אודותם לרבים חילוקי דעות בממשלה.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אני אסתפק בהערות עקרוניות, כי השאלה הזו, לצערי, תעסיק אותנו עוד הרבה מאד זמן.

השר י. גלילי:

אתה אופטימי.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

ודוקא משום שאינני מדבר בפרהסיה, אינני פטור מלומר מהי החומרה שאני מייחס לבעיה הזו הקשורה בחברון.

השר ג. האוזנר:

זה לא בפרהסיה פה.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אני לא מטלפן לאיש ואם אתה לא תודיע (אינני מתכוון אליך אישית, אלא "אתה" במובן הקולקטיבי).

עכשיו, השלום תלוי בשני דברים, אבל מלחמה יכולה לפרוץ כתוצאה מאשמת צד אחד ואין בידינו למנוע פריצת מלחמות נוספות, אבל מה שאנו עושים - וזה מאפיין את הקואליציה הזו - אנו עושים כל מאמץ ואנו מתכוונים לכך, שאם חלילה נגיע לליבוני הציפיות ותתלקח מלחמה, זה לא יהיה באשמת מדינותנו.

ראש הממשלה י. רבין:

זו דרך שאיפיינה את כל הממשלות.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אך בדרך לגבי חברון - אינני כל כך אופטימי בהערכה, כי חברון ברובה מתונה. חוששני שהמצב הוא יותר גרוע מבחינת הבעיה, הגם שאם יש שקט, הוא גם באשמתנו, ועל "הגם" הזה אנו חייבים להיות שליטים. אנו חייבים להיות שליטים, כי כבר נוכחנו שהמלחמות הממושכות והאכזריות ביותר בהיסטוריה האנושית היו המלחמות הדתיות, כאשר בא להן הקץ, לא כל כך משום שהצדדים הגיעו למודוס-וויוונדי, כי הרציו אינו פועל בתהליכים דתיים, אלא כאשר חלה שקיעה של הקיצוניות הדתית בשני הצדדים.

שר התיירות מ. קול:

או התשה של הצדדים?

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

בדרך כלל לא חלה התשה, כי הדברים מתנהלים ברמה יותר נמוכה.

לכן אם אנו מדברים על כך, שצריך להיות במערת המכפלה דו-קיום דתי, דו-קיום זה יושג רק ע"י ויתור על התפילה כמעשה של הפגנה. אם התפילה היא מעשה של הפגנה, ואם היא מעידה על מאבק למען מדיניות זו או אחרת, הנתונה בחילוקי דעות בציבור, היא לא תביא לדו-קיום, אלא תנציח בעיה פלונית או אלמונית. לכן, מי שלא רוצה לוותר על התפילה...

שר הבטחון ש. פרס:

המאבק הוא באמת על חברון, לא רק על מערת המכפלה, אני לא מקל בזה ראש.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

וזה באמת נכון, ש"גוש אמונים" מתכוון לסיפוח חברון, ולזה הוא חותר, אבל האמת היא, שאם אני הייתי רוצה בסיפוח חברון, הייתי מוותר בתחום הדתי.

שר הבטחון ש. פרס:

הלוואי והיית מגיע להנהגה שם.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אני הייתי רואה כתנאי להבטחת השלטון גם על האוכלוסייה המוסלמית הגדולה, הקיצונית והקנאית, ויתור על מימוש מלוא הזכויות הדתיות שלי. ולו היה קם רב גדול בישראל, אשר היה פוסק כי אין להתפלל בתוך מסגד מוסלמי מדורות, הוא היה עושה טובה גדולה לעם ישראל והיה מבטיח כי אולי השלטון היה מחזיק שם מעמד (דבר כזה קרה לנו, לשמחתי, לגבי הר הבית). אני אומר זאת לחברים, אשר בדרך הטבע נקלעים למצב של הגנה על מעשי הפגנה כאלו. אני יכול להבין את החברים מהמפלגה הדתית לאומית ואת הרבנים הראשיים, אבל אני חושב שהם לא מודעים למלוא המשמעות ההיסטורית העמוקה - ואנו צריכים לחשוב על עתיד של דורות.

מבחינה פרקטית, אני חושב שצריך לשמור על סטטוס-קוו במישור הדתי. אני לא כל כך אופטימי בכך שיקומו בין הדתיים כאלו שיאמרו: בואו לא נמצה את הדין עד הסוף...

שר הפנים י. בורג:

מבחינת הטיעון הדתי, האיש הדתי יגיד כי מותר להתפלל על קברי האבות.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

מבחינה מעשית, אני בעד שמירת הסטטוס-קוו בתחום הדתי ושמירת הדו-קיום. ואני מייעץ לכל מי שיש לו השפעה על אנשי הדת בקרית-ארבע, שיטיל את מלוא משקלו - ואינני חושב שצריך לדבר בנוסח כוללני על הצורך להטיל את מלוא המשקל על שמירת הסטטוס-קוו.

אני בעד טיפול קפדני ונוקשה במפרי החוק - ואני מבין כי בתחום זה אין בעיה. זה לא אומר כי תיכף צריך להרים יד - וגם לא ברור לי מהו הפירוש המדויק של המושג "יד חזקה" - אבל אפשר לתפוס את מפר החוק באותו רגע שהוא מפר את החוק, או שעה אחר כך, בתנאי שיש עדויות והוכחות, שהוא הפר את החוק (והער בר-לב התייחס לצורה המעשית של העניין).

אני בעד חיווק סדרי האבטחה והשמירה, מבלי לשנות את שעות התפילה וחלוקת השטחים וכל שאר הסידורים הנוגעים לאופי הדתי, אבל אם יש צורך להגביר את משמרות צה"ל ליד השערים מבחוץ, אני בעד זה שנעשה זאת.

אני רוצה לומר עוד מלה אחת לגבי העמדה ההתיישבותית. אני שייך לאלה שהם בעד התיישבות בשדרה המזרחית של מדינת ישראל.

הער י. גלילי:

יש שטחים חדשים שלא התיישבנו בהם?

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

התיישבנו בהם ואני שלם עם זה.

ראש הממשלה י. רבין:

איפה לא התיישבנו שם?

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

יש שם 8 ק"מ.

ראש הממשלה י. רבין:

גם שם התיישבנו.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

אני לא באתי לטעון כי לא עושים זאת, אבל אמרתי, כדי שידעו את דעתי, כי אני בעד התישבות בבקעת הירדן, כולל התישבות עירונית. ואני בעד התישבות עירונית במעלה האדומים. אבל דוקא משום כך, אני רואה בהתישבות בקרית ארבע בעיה. כי קרית ארבע מוכרזה לשאול את עצמה האם היא מחזקת את השליטה הישראלית במדבריות המזרחיים הללו, או הופכת להיות נקודת עימות עם שכניה. זו השאלה שהיא צריכה לשאול את עצמה.

ראש הממשלה י. רבין:

משמע, התקעות בישוב רב אוכלוסין ערבי.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

זה היה הנימוק של הממשלה, כשהיא לא הלכה לזה.

שר השיכון א. עופר:

גם בישראל זו בעיה, לא רק בשטחים.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

משלב זה אני לא מציע לא לסלול את הכביש, אם יש כביש שאפשר לסלול אותו, אבל אני מזהיר את עצמנו כחברה אחראית, כי הבעיה הזו מתעוררת, ואני מקוה כי לא נעמוד בפני הכרעה מאד רצינית בענין זה בעתיד.

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

אני אתחיל בשאלה לשר השיכון, בחשובה לשאלתו שכוונה אלי - מדוע השתתפתי בהלוויה לספרי התורה.

שר החינוך והתרבות א. ידלין:

הוא לא התכוון אליך.

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

הוא במפורש התכוון אלי. אז קודם כל, אני קובע, כי לא היתה ישיבת ממשלה ולא היתה שום החלטת ממשלה לגבי השתתפות או אי-השתתפות בהלוויה הזו. שנית, גם לא היתה הנחייה מצד ראש הממשלה כיצד לנהוג. לכן, כל אחד יכול היה לנהוג כפי שהוא הבין.

ראש הממשלה י. רבין:

הבעיה היא אישית, לא היתה כל כוונה כי תהיה

הכוונה.

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

לכן אני נהגתי כך - ולמה? זה ענייני, אך תיכף
אומר למה. אבל לפני כן, אני רוצה לשאול - מדוע הבקורת היתה מכוונת רק אלי ולא
לשר הבטחון, שר הדתות ושר הסעד?

ראש הממשלה י. רבין:

אני רוצה כאן להבהיר, כי שר הבטחון פנה אלי
ודיווח לי כי היתה אליו פניה להשתתף בהלוויה, וכי הוא השתתף בה על דעתי.

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

על כל פנים, היו שם עוד כמה שרים, שבזמן
ההלוויה אפילו לא הצלחתי לראות אותם, אבל הם היו שם ואני חושב, שלו היתה
מתקיימת ישיבת ממשלה בעניין הזה, אני הייתי בין אלה שהיו תומכים בכך, שההלוויה
צריכה להיות ממלכתית. כי אם משהו יכול לחשוב, שזה דבר של מה בכך, דבר פשוט,
בערב יום הכיפורים לשבור, לקרוע, לשדוף ולרמוס ספרי תורה במדינת היהודים,
בשלטון של מדינת ישראל, הוא טועה. אני מכל מקום חושב שזה בלתי אפשרי. אני
חושב כי זה דבר איום ונורא, ואי אפשר היה לתת יותר כבוד לעניין מאשר הלוויה
ממלכתית.

עכשו, המשיך השר יעקבי, כי עיתוי הדיון איננו
טוב וכי היה טוב יותר לו היה מתקיים בעוד שבוע. אני לעומת זאת חושב, כי אנו
באיתור רב בדיון הזה וכי הבעיה היא כללית ולא דוקא נובעת ממה שקרה במערת
המכפלה בערב יום הכיפורים, אלא היא החלה בהתישבות מושב קשת ברמה.

שר הבטחון ש. פרס:

היא החלה מאז הקמת קרית ארבע.

שר המשטרה ש. הלל:

היא החלה מאז הקמת מדינת ישראל.

שר החקלאות ושר התקשורת א. אונן:

באשר לכל מה שנעשה לפני קום המדינה, אז לא היתה מדינת ישראל והיה צורך ליצור עובדות ונוצרו עובדות.

אחזור ואומר כי גם בשעתו, בעת הדיון על קשת בממשלה, אמרתי כי אני צופה שתהיינה עוד עליות הפגנתיות בצורה כזו.

השר י. גלילי:

אנשי קשת פעלו לפי החלטת הממשלה.

שר החקלאות ושר התקשורת א. אונן:

ומכיוון שאני מכיר את רגישויות השר גלילי בנקודה זו, אני רואה חשיבות להמשיך ולומר, כי קשת ועוד מקומות דומים קיבלו הכשר לאחר מעשה.

השר י. גלילי:

הם עלו לקוניטרה תחת הסיסמא: "קוניטרה שלנו תמיד", על מנת למנוע נסיגה מהקו הסגול, והם עזבו את קוניטרה והתיישבו במקומם מתוך ציות להחלטת הממשלה, וכאן ברצוני לשאול - איזה דבר בלתי חוקי יש בהתיישבות ברמת הגולן?

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

על קשת וקדום לא היה דיון, לפני התיישבותם, לא במשרד החקלאות ולא בוועדת השרים לענייני התיישבות. הדיון היה לאחר מעשה.

לכן אני אומר, כי עיתוי הדיון אינו טוב מבחינה זו, שאנו דנים בנושא באיחור רב, ואני מפחד מאד, שאם לא נדע כיצד לבלום את התופעה הזו, ההתדרדרות תהיה הרבה יותר חמורה, ובאמת לא תהיה לנו אז אפשרות להתגבר עליה.

כי מה קורה כאן? אם נסתכל על העניין בהגיון, נראה כי כל נקודת התיישבות שמתיישבת, מתיישבת בין היתר על מנת לסייע לבטחון המדינה, הן בצד הבטחוני והן בצד הכלכלי ולא על מנת שהצבא כולו יוחזק כדי לשמור על נקודה זו או אחרת. ואילו כאן, האם אין לצבא מה לעשות, אלא לשמור על יהודים בקרית ארבע, או לכוון את התנועה לצד שמאל או ימין?

שר הדתות י. רפאל:

אני ראיתי את הצבא שומר על הלווייה גם בתוך העיר

ירושלים.

שר החקלאות ושר התקשורת א. און:

כשיש הלוויה ממלכתית, למה זה צריך כך להיות?
ואני חושב, כי אנו היושבים כאן, כולל אני, עשינו פה מחדל בכך שלא היינו תקיפים בצורה הרצינית ביותר, ולא רק בפיוזור, אלא במניעת התישבות מוחלטת. כי הדבר הביא אותנו לידי כך, שחיילים צריכים להיות זרוקים בשנש, לשמור על התישבויות ולכוון את התנועה. האם אין לזה "למה לעשות? מה עוד שזה לא לכבודו. ובזמן ההלוויה אמר לי סמל משטרה שעמד בסמוך: "בגלל האידיוט הזה אני קבור כאן כמה שבועות" - והוא צדק. וכשאני אמרתי לו: "מה אתה מתבטא כך" - לאחר שהוא זיהה אותי, הוא שאל האם מותר לו לומר משהו, אמרתי לו שכן ואז הוא אמר: "מדוע אתם כופים עלי בצווי קריאה, במסגרת מלואים, לשבת כאן ואילו עליו מוטל צו הבאה והוא לא מכבד אותו ואתם לא עושים לו דבר"? האם אפשר לומר כי אותו בחור סתם מפטפט וכי הוא לא צודק?

וכבר היו הפגנות במדינת ישראל, בין יהודים. היו הפגנות של "הפנתרים השחורים", שאני הייתי מזוהה נפשית, רוחנית וגופנית עם הבעיות שהם ייצגו ועם האוכלוסיה שהם ייצגו, אך לא הזדהיתי עם הדרך שהם הלכו בה ולכן אף ניסיתי להפריע להם. ואילו פה אדם מכובד ביותר, רב או לא רב, זה לא מעניין, הפר צו, אז צריך להכניס אותו לבית הסוהר. ואין לחפש דרך של פשרה, כי אני מפרח שהפשרות הללו תבאנה אותנו לדרך לא רצויה.

ואני לא מסתייג ממה שאמר שר הבטחון, אבל אני מבקש שחיפסק ההרפתקה של "גוש אמונים" לחלוטין. כל מי שרוצה להתיישב בארץ הקודש, יש הרבה מקומות אחרים שפתוחים לפניו. הבאתי עמי רשימה כמה נקודות כבר הועלו וכמה צריך עוד להעלות, ואני יכול לפרט. מכל מקום, הדרך פתוחה ואין צורך ליצור עובדות, שפירושן רק בובוז כסף, זמן ומשאבים.

שר המשפטים ח. צדוק:

היו דברים בדיון הזה, שמהם השתמע כאילו קיימת סימטריה בין הטיפול בערבים תושבי חברון לבין הטיפול ב"גוש אמונים". אני חושב, כי הסימטריה הזו היא סימטריה מדומה. היא נכונה מבחינה משפטית-פורמלית - צריך לדאוג לקיום החוק גם אצל היהודים וגם אצל הערבים, אבל אין סימטריה מבחינה פוליטית. מבחינה פוליטית, האוכלוסיה הערבית של חברון היא אוכלוסיה אשר ביסודה היא עוינת לישראל, והייתי רוצה שלא נשכח, כי יש לנו תפקיד, עד כמה שאפשר יותר מהר, כל זמן שאנו שם, לקיים שם את החוק והסדר.

"גוש אמונים" רוצה כי נספח את השטח והוא רוצה לכפות על הממשלה את המדיניות שנראית בעיניו, באמצעים בלתי חוקיים, מבלי לברור באמצעים, כשכל אמצעי כשר.

אני חושב שאין בינינו, מסביב לשולחן זה, חילוקי דעות יסודיים לגבי דרך הטיפול באוכלוסיה הערבית, אבל יש חילוקי דעות יסודיים לגבי הטיפול ב"גוש אמונים", וזו הסיבה שהיום הקדשנו את רוב הדיון הזה לשאלת "גוש אמונים", כי אין מחלוקת על דרך הטיפול באוכלוסיה הערבית.

שר הדתות י. רפאל:

יש גם חילוקי דעות על עתיד חברון.

שר המשפטים ח. צדוק:

כמו כן, אני חושב שאין כל קשר בין תכניות הפיתוח של קרית ארבע ובין המעשים של "גוש אמונים" בחברון, ומי שמציג כך את הענין, עושה מרעת מעשה של הסחת דעת, מפני שזה מעשה של אחיזת עיניים. הרב לוינגר, הוא וחבריו, לא עשו את מה שעשו בחברון בגלל תכנית המתאר של קרית ארבע, או בגלל סלילת כביש בקרית ארבע, או בגלל פיתוח תעשיה בקרית ארבע, או בגלל איזה שהוא דבר אחר הקשור בפיתוח קרית ארבע. אין שום קשר בין שני הדברים האלה - ואני

רוצה להגיד לשר בורג כי להכניס נושא זה כאילו קיים קשר בין שני הדברים, זה "RED HERRING". ואם הממשלה תכרוך את שני הדברים האלה ותקבל החלטות כלשהן על קרית ארבע, לא מתוך שיקולי פיתוח קרית ארבע, אלא בגלל מה שקרה בחברון, זה יהיה ויתור נוסף ו"קייז" נוסף ל"גוש אמונים". ולשר יעקבי - זה לא יחזק את הגורמים המחוונים בקרית ארבע, אלא יתן חיזוק נוסף ועידוד נוסף לגורמים הקיצוניים בקרית ארבע.

ועכשו, הערה לשר הבטחון - שלא כמו בישראל, שבה יש מערכת בתי משפט אזרחיים ויש משטרה אזרחית, בשטחים, שני התפקידים האלה, התפקידים המשטורתיים ותפקידי השיפוט, הם חלק מאחריות הממשל והממשל חייב להיערך למילוי התפקידים האלה. כשם שהממשל נעריך לשיפוט צבאי של אזרחים, הוא חייב להיות ערוך למילוי תפקידים משטורתיים. אמנם זה לא התפקיד הטבעי של צה"ל לשמש כמשטרה, וזה גם לא התפקיד הטבעי של צה"ל לשפוט אזרחים, אבל זו טבעה של הנוכחות שלנו בשטחים.

שר הבטחון ש. פרס:

דרך אגב, אני גם לא מערער על זה.

שר המשפטים ח. צדוק:

ואני מבין שזה תפקיד שקשה לצה"ל, ויכול להיות ששר הבטחון והרמטכ"ל צריכים לחשוב על שינויים ארגוניים, שיביאו לכך שתפקידים משטורתיים בשטחים לא ימולאו ע"י כלל יחידות צה"ל, אלא ע"י יחידות המיועדות לזה.

שר הבטחון ש. פרס:

אני בראשית דברי אמרתי זאת. אמרתי כי למערת המכפלה ולחברון אני רואה אלמנטים מיוחדים.

שר המשפטים ח. צדוק:

עכשו, באשר למהות של קרית ארבע - בתיאור המהות של "גוש אמונים" אני יכול להוסיף מעט מאד על דברי שר השיכון, שאני מזדהה אתם. בודאי שלו אני הייתי אומר זאת, הייתי אומר זאת בסגנון שלי - כל אחד וסגנונו הוא, אבל מבחינת התוכן אני מזדהה אתם.

אף אחד לא שט לשימוש בכוח, אבל יש דבר גרוע מזה והוא - ערעור הסמכויות של הממשלה. זה גרוע יותר, כי זה מאפשר לאחרים שימוש בכוח.

כמו כן, לדעתי, צריך להשתחרר מהנפש החצויה שבה רבים מסביב לשולחן זה פועלים, כשהם נתונים בדילמה בין אהדה ל"גוש אמונים" מבחינת דרכם הפוליטית, לבין חובתם לקיום החוק והסדר ביהודה ושומרון כחברי הממשלה. אני יודע כי מסביב לשולחן זה יש חילוקי דעות לגבי מדיניות ההתנחלות הרצויה, ויש הגורסים מדיניות יותר מצומצמת ויש הגורסים מדיניות יותר רחבה - ושתי העמדות לגיטימיות. אבל אסור שיהיו חילוקי דעות על שאלת היסוד (ותהיה אשר תהיה המדיניות) שאי אפשר להשלים עם קיומה של קבוצה, שאין לפניה לא ממשלה, לא כנסת, לא חוק, לא סדר ולא שום רסן. ואנשי ארץ-ישראל השלמה ואנשי ההתנחלויות בכל הארץ שהם דמוקרטים, חייבים להתקומם נגד "גוש אמונים" ולהלחם בהם כמלוא התקיפות, באותה תקיפות בה נלחם בהם מי שגורס מדיניות התנחלות אחרת. כי פה יש קבוצה, אשר מאיימת על כולנו, על כל אורת החיים הדמוקרטי בו אנו חיים. ואני רוצה להאמין, שגם מסביב לשולחן הזה, גם אם יש אנשים אשר אוהדים את מדיניות ההתנחלות של "גוש אמונים", אין מי שלא מסתייג הסתייגות גמורה מדרך הפעולה שלהם. אני רוצה להאמין כי פה, בחוכנו, לא יושב גייס חמישי של "גוש אמונים", וכי פה יושבים חברי ממשלה, ביניהם כאלה שגורסים התנחלות בכל הארץ וביניהם כאלה

שגורסים התנחלות בחלקים מצומצמים, אבל איש מהם אינו מערער על נקודת היסוד, כי הסמכויות הן בידי כנסת נבחרת וכידי ממשלה נבחרת, ואנו צריכים להסביר לציבור, בכל יום ובכל שעה, כי יש הבדל בין חילוקי הדעות על מדיניות ההתנחלויות שהם לגיטימיים לבין ההכרח להיאבק נגד "גוש אמונים", שמערער את עצם היסודות של קיום המדינה שלנו.

השר י. גלילי:

אני משתתף בדיון מתוך הכרת חובה, ביחוד משום שאני חושש למהות השתיקה לעת הדלפה. ובכן, ראש הממשלה ועבדכם הנאמן ביקרו בגוש עציון לפני עשרה ימים, וזה היה באמת בשבילי סיור מרגין את הלב - לראות את עוצמת הצמיחה, את הילדים, את הארכיטקטורה היפה והירק. באמת, הלמות של יצירה. אחר כך נועדנו יחד באלון שבות, שם כינסו את בחורי הישיבה, שהציגו לראש הממשלה סדרת שאלות ארוכות ומפורטות, ביניהן שנונות ומתגרות, והוא השיב דבר דבור על אופניו.

אני ביקשתי רשות דיבור לשלש דקות, בעיקר כדי לספר להם איזו שהיא אסוציאציה שהיתה קיימת מזמן מלחמת העצמאות. כמו כן אמרתי להם כי הפגישה הזו מתקיימת לא על בסיס של שוויון, כי הם שואלים שאלות וראש הממשלה משיב. אבל גם לנו יש שאלות, למשל: האם לא החלטנו ברצינות להיות עם ריבוני שליט על עצמו? על השאלה הזו הרב מיטל לא ענה, אבל עשה תנועה האומרת: "היש מי שמערער על הדבר הזה"? ואז אמרתי כי אני רואה שהרב תוהה ואשאל זאת באופן יותר פופולרי, מאחר והשאלה הזו מהדהדת בחלל ובלב - האם הדמוקרטיה הישראלית תיכון על פי החלטה בה המיעוט יגיד לרוב, שהרוב יקבל את עמדת המיעוט? וזו השאלה שבינינו או בין חלק מאתנו לבין "גוש אמונים", לא בענינים שמתנצחים בהם בהלכה, אלא בענינים שקשורה בהם סכנה של התדרדרות ועימות ביחסים בין הערכים היהודיים, וסכנת עימות ואלימות ביחסים בינינו לבין יהודים - ולא בדברים של הלכה בלבד, אם כי יש להם מקור אידיאולוגי ענייני.

קראתי ב"דיעות אחרונות", בערב יום הכיפורים, רב-שיח עם אנשי "גוש אמונים" ואצטט 2-3 שורות מדבריו של פליקס, מראשי "גוש אמונים": שאלה: "האם הייתם מגדירים את העקרון של שלמות הארץ כדבר הרוחה כל הדברים האחרים"? ופליקס עונה: "האם אי אפשר להציג שאלה יותר קונקרטית"? שאלה: "ארץ ישראל השלמה זה ערך של 'ייהרג ולא יעבור'? פליקס: "תהיה יותר קונקרטית". שאלה: "האם למען שלמות הארץ מותר להפר את חוקי הכנסת"? פליקס: "אני חושב שכן".

ולהלן, בהמשך השיח אומר אברהם מינץ: "כמובן שארץ ישראל עומדת מעל לחוקי הכנסת"; ואילו ארנסט וורק אומר בתשובה לשאלה: "גם אם יהיה לזה רוב בכנסת"? והוא משיב: "דבר כזה יכול להוביל למצב של בל יעבור ויהרג".

אני ממליץ לכם מאד לקרוא את כל הראיון. יש כאן אלמנטים נוספים מעניינים על טרנספור של ערכים מהארץ, כאשר הם מביאים אתם מושג אחר של יחסי יהודים-ערבים, מושג של אדנות. מה שבא לידי ביטוי ביחסים של הרב לוינגר עם סביבתו בחברון, לא בא לידי ביטוי במושגים של שוויון אזרחי, שלא לדבר על אחוה, אלא במושגים של אדנות של עם אחד על משנהו. ואורבך אמר כי את השקפתם הלאומית קיצונית הם מלבישים בלבוש דתי: "אנשי הרב לוינגר מדברים כאילו הם יודעים בדיוק את כוונת החשגחה ומופיעים כמגשימים", כאשר לכל דבר יש להם צידוק מאת החשגחה העליונה, כשזה יכול להוליד עד "קידוש השם" וללא ספק, עד אלימות.

וזה מה שבא לידי ביטוי בנושא בית הכנסת "אברהם אבינו". ואני מסכים שהכוונה היא הפרה מהותית של החלטת הממשלה, כפי שהציג אותה שר הבטחון בכנסת. ושר הבטחון בכנסת הבהיר בדיוק כי אין כוונה ליהד את חברון ולאכלס אותה ביהודים, לחדור אליה ולהסתנן אליה, אלא להקים בצדה את קרית ארבע.

ואני רוצה לומר לידידי, חשד א. אוזן, כי לדעתי, אנו מכבידים על עצמנו כשאנו עושים הכללות. כאשר המתנחלים עלו לחברון ב-11.4.68, ביקר אצלם סגן ראש הממשלה ושר העבודה דאז, יגאל אלון, ועל דעת הממשלה והמקום ברך אותם על עלייתם.

שר הבטחון ש. פרס:

ואז לוינגר לא היה ולא היה קיים "גוש אמונים".

חשד י. גלילי:

לא, אבל מיד עשוי להתברר כי אלון הוא מחוללו של

"גוש אמונים".

שר הבטחון ש. פרס:

אם אתה רוצה, הויכוחים עם לוינגר נזרעו ב-1968. מכל מקום, האם אני מחוללו של "גוש אמונים"? את הפרשה עם לוינגר התחילו אז, ואז הם היו 40 והיום הם 2,000.

חשד י. גלילי:

אם מישחו ינסה להגיד כי המחולל של "גוש אמונים" הוא יגאל אלון או שמעון פרס, הוא טועה טעות היסטורית. אם זה בשוגג - אז מודה ועוזב ירוחם. אבל אם זה בכוונה, הוא ראוי לעונש של הוקעה מוסרית.

ואני רוצה להבדיל בין מעשה התישבות שהממשלה מברכת עליו, לבין מעשה התישבות שהממשלה תובעת לסלק אותו ואילו המתיישבים מפרים את החלטת הממשלה באלימות. אנו נראה בכל רחבי הארץ מעשים חלוציים והקמת ישובים

ללא החלטת ממשלה, אבל מתוך ידיעה ברורה שתהיה ברכה של הממשלה לביצוע המעשה, ויש להבדיל בין מעשים אלה לבין ביצוע מעשה של הפרת הסדר עם הוקעת הממשלה כעוכרת הארץ, עד כדי כך שהרב צ.י. קוק דיבר על כך, שהממשלה לא הזדעזעה מהפגיעה בספרי הקודש.

אני מברך על כל יוזמה חלוצית בתחומים המאוששים של ההתישבות, ומבדיל הבדלה גמורה בין מאבק על משבצת קרקע למאבק שתכליתו פוליטי. וראש הממשלה בכנסת אמר כי "מדובר על מעשים של הפרת החוק לתכלית מדינית, מעשים שתכליתם כפיית המדיניות על המוסדות הנבחרים בדרך כלתי דמוקרטית, הפרת ההוראות של צה"ל לשם כך, התנגדות פיוזית לאכיפת החוק ע"י צה"ל, התארגנות לביצוע מעשים כנ"ל ואידיאולוגיה אנטי-דמוקרטית להצדקת המעשים האמורים".

זו התופעה שאנו עומדים בפניה, ואני עוד לא רמזתי על פשרות, אלא אני מדבר על התופעה שאנו עומדים בפניה, ענין שהוא איום בחומרתו.

האם אני לא מבין את ההיסוסים והעכבות בהפעלת צה"ל ואפילו בהפעלת המשטרה כנגד יהודים, שהמוטיבציה אינה בהכרח סולדת מההפגנה? ואני לא בעד נסיון של "מהר שלל חש בז", אבל לעומת זאת, הבעיה היא האם הדמוקרטיה שלנו תדע לגונן על עצמה, או שתהיה למרמס. האם יש לנו אלטרנטיבה להפעיל גורם אחר מאשר צה"ל? ואני אומר לכם, שלפי מיטב ידיעתי - ואני לא עושה הכללה, כי אני יודע שב"גוש אמונים" יש אנשים צעירים שטרם נסחפו למעשים שכאלו...

ראש הממשלה י. רבין:

אני רוצה להבין מה זו הכללה. האם יש "גוש אמונים" טוב ו"גוש אמונים" רע? אני רוצה להבין.

השר י. גלילי :

אני מדבר על ההנהגה של "גוש אמונים". כי יש לי בת אחות בחיפה, ילדה בת 14, אשר הלכה לאחר הסיורים הבלתי חוקיים של "גוש אמונים" והיא בסביבה, יכול להיות שיש לה הכרה עצמית של "גוש אמונים", אבל לא על אנשים שכמותה דברי מכוונים. דברי מכוונים כלפי הגרעין ועמוד השדרה של הגוש, שמעצב את המעשים ואת האידאולוגיה שלו, והדברים לא יכולים להשתמע לשני פנים. הדבר המרתיע הוא שנקודת הצידוק שבידי הגוש הזה הוא ברצון להרתיע אותנו בפני "מלחמת אחים", בנסיון להגיד: "בצה"ל לא יהיו גורמים שיבצעו, לא הפיקוד בצה"ל, לא חיילים וקצינים מתוך ההתישבות העובדת, עין ורד, הם לא יקיימו את ההוראות שלכם. אתם תיכשלו. אתם תקבלו אחריות לשפיכת דם". ואינני אומר כי זו מוטיבציה שאינה מרתיעה. ואמרת קודם שאינני ממליץ על חפזון, אבל גם לא על הכנעות. כי אם החברה האלה של "גוש אמונים" ידעו שבדרך זו של ביעותי אלימות הם מרתיעים אותנו, הדבר יגביר את כוחם ויצרם ויגרום לאלימות כפולה ומכופלת.

אני רוצה להביא לידיעת הממשלה, ואני אחראי במלוא לבי למה שאומר עכשו - אני חושב, שהפעילות של "גוש אמונים" עד כה, גרמה לחבלה נוראה בפעילות ההתישבותית שלנו. היינו עכשו בגוש עציון (והשר פרס יודע על מה אני מדבר), אנו מתלבטים כל הזמן בנושא "עציון ג'" ואחרי ההתלבטויות הללו בגוש עציון, אינני יודע אם אמליץ על זה, כי יש תבערה. כל הסביבה התעוררה וישנה רגישות.

ראש הממשלה י. רבין :

מה עוד שזה כרוך בצו מסוים.

השר י. גלילי :

אותו הדבר לגבי המחשבות על אפרתה ודברים דומים שהיו באיזורים אחרים. הם מעוררים בתוך המערכת את כל הכוחות העויינים, ועד עכשו הפעילות שלהם גרמה לעיכוב מעשי ההתישבות, יותר מאשר המריצה אותם. והדברים נעשים יותר ויותר קשים ויש בעיות קשות וסבוכות שהן ענין של מצב נתון.

ואני אומר בכל הרצינות, שאני מסוגל לה, לחברים המר, בורג ורפאל ולשרים האחרים, כי ההרתעות בפני קשים ציבוריים חולפים יכולה לסכן את מה שיקר להם באמת: את המשך הפעילות ההתישבותית לפי התכנית, המגמות והפרספקטיבות של הממשלה. וכשאנו הסברנו בגוש עציון את תכניות ההתישבות, הדברים הלהיבו כי הדברים אכן מלהיבים, לדעתי, ולי נראה, שיש פה מידה מרובה מאד לא של עזרה, כי אם של רצון להפגין, כשאתה בוחנו, הוא לא תמים, לא נקי.

בכל אופן, אני חושב שמה שאנו צריכים לסכם משיבה זו, ואני אומר זאת לא כסיכום נוסף, פורמלי: כי צריך לפעול בתוקף - ללא משוא פנים - ובגדר הסמכויות וההוראות הקיימות תוך הקפדה על קיום החוק והסדר. צריך להשלים ללא דיחוי את חקירת ההתרחשויות ולהביא את העבריינים לדין. יש להשלים את שיפוץ בית הכנסת "אברהם אבינו". בנין "הדסה" ישאר סגור. ראשי הציבור וראשי הדתות נקראים לעשות ככל יכולתם להרגעת הרוחות ולטיפול יחסי סובלנות וכבוד הדדי בין כל התושבים באיזור חברון.

במערת המכפלה יקוימו סדרי התפילות שהוחלט עליהם, תוך הגברת אמצעי השמירה והבטחון.

נשארות בתוקפן, ללא שינוי, ההחלטות העקרוניות שהממשלה קיבלה בנושאי חברון ופיתוח קרית ארבע.

(אני מתנגד שבהקשר זה ניכנס לבעיות קרית ארבע

משלעצמן).

ראש הממשלה י. רבין:

למה להזכיר זאת בכלל?

שר הבטחון ש. פרס:

אני חייב להעיר הערה אחת עקרונית - בשבילי, הערך הדמוקרטי של מדינת ישראל אינו נופל בחשיבותו מזכותנו לארץ-ישראל. אני מעדיף להיות במיעוט, בארץ דמוקרטית, ולקבל החלטות שלא נראות לי, אבל בשום פנים ואופן לא לוותר, כהוא זה, על הענין הדמוקרטי. ובענין זה אין לי שום ספקות, כי האופי הדמוקרטי אינו מנטרל טוטאלית את כוחנו ושהשימוש בכוחה של המדינה זו זכותה הבלעדית ולא יתכן כי יהיו לה בעניינים אלה שותפים.

על ההתנחלויות אפשר להתווכח, ואינני מערער על זה שהממשלה תקבל החלטות בניגוד לדעתי, ואני מסכים שהיה מפנה לרעה מבחינת "גוש אמונים", כאשר הם עברו מתחום ההתנחלויות לתחום הדת, וכי זה הדבר החמור ביותר שנעשה, אם נסתכל לאחור. יחד עם זאת, אני מתנגד לעונשים קולקטיביים גם בצד היהודי וגם בצד הערבי. צריך להעניש את האשמים ולהאשים את האשמים, אבל צריך להיות זהירים. וצריך להיות זהירים, כי יש פה, לדעתי, בעיה לא מבוטלת, אשר מתחילה ומסתכמת בהרג הילדה בשכם. אני מאד הזדעזעתי כאשר נורתה ילדה ערבית בשכם, שעה שניתנה פקודה לירות באויר. הילדה נהרגה, ואותי זה זעזע גם מבחינה מוסרית וגם מבחינה מדינית, כאשר הנזק שנגרם למדינת ישראל כתוצאה מהדבר הזה הוא כל-יתואר, ואינני יכול להתעלם מכך שזה שם מגבלות חמורות מאד בענין השימוש בנשק. אני יודע שיש...

שר המטרה ש. הלל:

היא לא נורתה כתוצאה מהוראות שהיו, אלא כתוצאה מהוראות שהופרו, שהיו באותה תקופה.

שר הבטחון ש. פרס:

זו בעיה, שאי אפשר להתעלם ממנה. כאן כולם תוקפים אותי, ואני לא אומר כי לא עשיתי אף שגיאה. ככל אדם, גם אני עושה שגיאות, אבל אני מציע שלא לזלזל בעובדה, שבמאורעות האחרונים לא נהרגו, לא ערבים ולא יהודים - וזה גם כן חלק מהתודמית הדמוקרטית של המדינה, כלפי פנים וכלפי חוץ. ואל נשכח שהיתה אלימות ואפילו התגרות. ואני רוצה להוסיף עוד נקודה - אם יש מגבלות כלפי הערבים, הן מוכרחות להיות גם כלפי היהודים. ואין ברירה. אי אפשר להגיד לחיילים: אל תירו בערבים, אבל מותר לכם לירות ביהודים.

שר התיירות מ. קול:

לא מדברים על יריות.

שר הבטחון ש. פרס:

אבל הכעיה מתחילה כאשר עומדים 60 חיילים מול 600 אזרחים והיתרון של החיילים אז הוא הנשק ולא המספר.

השר ג. האוזנר:

וגם הנחרצות שלהם.

שר הבטחון ש. פרס:

מכל מקום, אז מתחילה הבעיה האמיתית, שאי אפשר להתעלם ממנה. ואני גם כן בעד נחרצות, גדעון, אבל במסגרת החוק. ואני הייתי מאד מופתע ונדהם, שלאחר שהרב לוינגר הובא לדין בפני שופט צבאי, זאת לאחר שהוא הופיע בטלוויזיה ואמר כי הוא נתן הוראה לירות באויר, והשופט הכריע כפי שהכריע. לי למשל, היה בטחון גמור כי יהיה פסק דין שונה. ומותר היה לי לחשוב כך. אני בהחלט הייתי שקט. אינני יכול כל דבר לדעת מראש.

ואני רוצה להגיד לשר ו. שם-טוב - היו האשמות נגד חיילים על התנהגות שלא כדין, והיו גם האשמות נגד אזרחים, ותדע לך שהדבר לא עבר ללא עשיית רושם במשפחות. כי כשאתה שולח חייל לתוך המון פרוע והוא מרכיץ יותר מדי חזק ומישהו נהרג, זה לא פשוט. גם האשמות על חטיפת ערבים נחקרו אצלנו, נפתחו תיקים ואנשים הועמדו לדין. כשהיו מאורעות והתפרעויות בסלפית ונהרג ערבי, הועמד כתוצאה מזה רב-סרן לדין ונשפט לשנתיים. שום דבר לא הולך הצדה. הכל הולך בהתאם לחוק.

לגופו של דבר, אינני חושב שצריך לשנות מהחלטות הממשלה, כי זה יתקבל ככניעה ללחץ כזה או אחר. כשונה מהן, הצעתי רק לאחוז ביותר אמצעי בטחון במערה עצמה, כדי להבטיח את שלום המתפללים. לשם כך, היות והצר המטטתי כאן גובר והולך, נצטרך יותר אנשי קבע בצבא, כי לשמור עם אנשי מלואים, זה לא תמיד הולך. מה עוד שהם לא מכירים את האנשים, בעיקר כשצריך לחלק צווי הבאה. וכבר ניתנו כמה צווי הבאה. ואני רוצה לציין כי גם הפרופסור הרוסי עצור על הליכה עם נשק.

אני יודע, שאחד הדברים אשר מקשים, פסיכולוגית, זו העובדה שיש חילוקי דעות, לאו דוקא בממשלה - כי אינני מכיר אף שר אחד, שיהיה מוכן להכנס לשימוש בנשק. אבל זה שהיה ויכוח בכנסת וזה שמתפרסמות דעות מדעות שונות בעתונות, זה לא מקל על הענין. הממשלה צריכה להיות מלוכדת. אנו צריכים לפעול בהחלטיות להרגעת הרוחות. יש בעיה בצד הערבי וכל צד מסתכל מה עושה השני. כל אחד אומר: "הממשלה אתנו או נגדנו"? ואני רוצה להזכיר כי גם בצד הערבי,

ביהודה ושומרון ובפיתחת רפיח, אנו עושים שימוש זהיר מאד בסמכויות שיש לנו. אין לי ספק שאנו יכולים להשליט חוק וסדר, ואם אני מסתכל אחורה, אני חושב שעד כה נהגנו כהלכה, לכן אין לי כל הצעות לשנות מההחלטות הקיימות, לא לגבי השימוש בכוח ולא לגבי התנהגות ומדיניות הממשלה.

ראש הממשלה י. רבין:

אין ספק, שאנו עומדים בפני תקופה קשה ביותר והדבר מחייב אותנו להיערך היערכות מחשבתית וארגונית, אם אנו רוצים להתמודד אתה. הבעיה מורכבת משני חלקים. קודם כל, מה שמרחש בשטחים בקרב הערבים - ואין זה עתה הזמן להרחיב את הנושא הזה, אבל זו בעיה שתהיה בודאי מושפעת מכל מיני התפתחויות, שתהיינה או לא תהיינה במדינות אחרות, כאשר נתרחשו כך הדברים, שדוקא בשטחים בא לידי ביטוי חריף העימות עם "גוש אמונים", שכאשר לתיאורו, אין לי מה להוסיף על הדברים שנאמרו ע"י חשד עופר וע"י שר המשפטים. זו התמודדות בלתי נמנעת והמערכה יכולה להיות היום בשומרון ומחר בחברון. לפני שנה ומשהו זה היה הסכם הביניים, ואינני יודע מה יהיה מחר.

אינני מפריד ב"גוש אמונים" בין טובים ורעים. יש "גוש אמונים" כתפיסה, כדרך, כמסגרת, שאתו ישנו העימות, כאשר לצורך העימות היסודי, הבלתי נמנע עם הממשלה, ישנו גוש אחד. אין שם אלמנטים כאלה ואלמנטים אחרים; כאשר בחברון, החומרה היתה בכך, שבגלל חוסר תבונה שלהם, הם הביאו לעימות, שהוא לא רק לאומי, אלא גם בבחינת מלחמת דתות, כאשר חוששני שהיינו עומדים במערכת פנים-ממשלתית אחרת לו גזירת העימות ותוכן העימות אתנו היו במקום אחר. אבל איננו דנים בזה כעת. אנו דנים כעת איך לטפל בנושא כפי שהוא עומד כרגע, כאשר אין לשכוח כי הבעיה היסודית היא עימות בלתי נמנע עם "גוש אמונים".

כאשר אני רוצה לומר, ביחס לכל מה שהינחה את הממשלות, עד עכשו, בנושא חברון, כי היתה קרית ארבע, היתה חברון והיתה מערת המכפלה, ואני מצטער על כי לא התקיים דיון כולל אצלי לפני ההחלטה לשקם את בית

הכנסת "אברהם אבינו". בדיעבד, לאחר כל מה שהתפתח אחרי שהוחלט מה שהוחלט, כל מה שנעשה הוא על דעתי, אבל אינני חושב שאפשר להחליט על שיקום בית כנסת, מבלי לתת את הדעת על מה שיהיה אחר כך - ולא רק עם קוואסמה. אינני רואה כי היה דיון על הדברים והיתה הערכה מספקת. ואני מודה שהרמטכ"ל אמר בצדק: "קשה לומר ליהודי אל תתפלל". וכיוון שזה קשה, צריך לדעת לשם מה משקמים, או לפחות צריך לומר מראש ולהגיע להבנה, בפורום של ממשלה, ולא של משרד אחד, למה הולכים. ברגע שהדבר נוגע לנושאים דתיים, חייבים לשקול היטב לפני שמקבלים החלטה באיזה שהוא נושא.

אני רוצה לומר כי ביקשתי היום ממזכיר הממשלה לבדוק מה היו הנוהלים בעבר ומה היה הטיפול בנושא השטחים ואני אקרא את התזכיר שהכין לי:

"ביום 15.6.67 החליטה ועדת השרים לענין יחסי הכלכלה עם השטחים המוחזקים על הקמת ועדת מנכ"לים בראשותו של מנכ"ל האוצר לטיפול שוטף ביחסים הכלכליים ובבעיות הכלכליות של השטחים.

ביום 25.6.67 קיבלה החלטת ועדת השרים הנ"ל תוקף של החלטת ממשלה.

כשנה לאחר מכן, ביום 8.9.68, החליטה הממשלה על סודי העבודה כדלקמן של משרדי הממשלה בשטחים המוחזקים: מ ח ל י ט י ם:

(א) הפעולות השונות בשטחים החדשים, לרבות המגעים עם ראשי האוכלוסיה בשטחים, יבוצעו ע"י משרדי הממשלה, כל משרד בתחום סמכותו ואחריותו התקציבית והפרלמנטרית (תקציב שוטף ותקציב פיתוח) מתוך תיאום עם הממשל הצבאי.

(ב) הודעות לכנסת ולציבור על פעולות ותכניות המשרדים בשטחים החדשים תימסרנה ע"י השרים, או מי שיוסמך על ידם.

(ג) בתיקון להחלטה מס' 556 מיום י' בסיון תשכ"ז (18.6.67), למנות ועדת שרים לענין השגחים החדשים, בהרכב הבא: ראש הממשלה - יו"ר, סגן ראש הממשלה והשר לקליטת עליה, שר האוצר, המסחר והתעשייה, שר הבטחון, שר הבריאות, שר החוץ, שר החקלאות, שר המשטרה, שר הפנים, שר התיירות והפיתוח והשר י. ספיר.

(ד) ועדת המנהלים הכלליים אשר הוקמה עפ"י החלטה מס' 570 מיום י"ז בסיון תשכ"ז (25.6.67), תפעל על פי החלטות ועדת השרים הנ"ל.

ביום 29.9.68 החליטה ועדת השרים לעניני השגחים כי ראש הממשלה, שר הבטחון ושר המשפטים יעבדו וינסחו את נוהל סדרי העבודה של ועדת שרים זו ודרכי ביצוע החלטת הממשלה מן ה-8.9.68 הנ"ל. מצורפים נוהלי העבודה של משרדי הממשלה בשגחים כפי שנקבעו ע"י השרים האלה.

לאחר הבחירות הכלליות בשנת 1969, ועם הקמת ממשלת החזקה של גב' ג. מאיר, לא כוננה מחדש ועדת השרים לעניני השגחים. בישיבת הממשלה ביום 22.12.69 הסבירה הגב' ג. מאיר בדלקמן:

"בקשר לוועדת השרים לעניני בטחון, הכוונה היא שועדה זאת תעסוק גם בשגחים וגם תפעל במקום הועדה לענין גוש עציון וחברון אשר היתה קיימת בעבר".

בין התאריכים 26.9.72 ועד 3.5.74 לא התכנסה עוד ועדת השרים לעניני בטחון, והממשלה כולה ישבה כועדת שרים לעניני בטחון".

בסמכויות שנקבעו על ידי הממשלה הנוכחית לוועדת השרים לעניני בטחון, לא נזכרים עניני השגחים בשום צורה ישירה ואני חושב, שלא יתכן שנושא בעל משמעות כזו לא ימצא את ביטויו, כפי שמצא את ביטויו בממשלות הקודמות, בהגדרה באיזה תחום של ועדת שרים הנושא הזה יפעל. אפשר להקים ועדת שרים מיוחדת או להטיל זאת על ועדת השרים לעניני בטחון. אינני מדבר על עבודת משרד הבטחון, אלא על עבודת הממשלה. לא יתכן כי הנושא לא ימצא את ביטויו בדרג

של ועדת שרים. אני עומד על כך כי אחרת, אין אפשרות לממשלה כממשלה להבטיח את יכולתה לטפל טיפול שוטף. יש ועדת שרים לענייני כלכלה, ועדה לשרותי פנים וועדת שרים לענייני בטחון, ואני רואה אפשרות להמשיך בכך שועדת השרים לענייני בטחון תטפל בזה.

שר התיירות מ. קול:

כשכוננו את ועדת השרים לענייני בטחון, נדמה לי כי השר אלון הציע כי זה ייכלל.

ראש הממשלה י. רבין:

בהחלטת הממשלה לא מופיע כל סעיף האומר כי הנושא הזה יופעל בתוכה, ואני סבור כי לממשלה אין כלי היום לטפל בזה מעבר לישיבות הממשלה. ואני נתתי את הדוגמא. אינני מכיר פורום בינמשרדי, או בכל אופן, לא התכנס אצלי כל פורום שקיים את הדיון על הנושא הספציפי שהזכרתי.

שר הדתות י. רפאל:

האם מישור הציע להשאיר זאת כמזבלה?

ראש הממשלה י. רבין:

7.5 שנים לא טיפלו בזה ואם מחליטים לעשות משהו, צריך לדעת לאן זה מוביל. לשר הבטחון היו נימוקים משלו, אבל הממשלה כממשלה, או חלק ממנה, ואני כראש ממשלה, לא דנו בזה. לכן אני מוכן לא להביא דיון זה להכרעה היום, ואני לא רואה אפשרות, אלא שנושא השעחים יהיה בוועדת שרים, בין בוועדת שרים לענייני בטחון או בוועדת שרים נפרדת. יכול להיות שועדת השרים לענייני בטחון מספיקה.

לגבי ההצעות האופרטיביות היום, כפי שהוצעו ע"י
 שד הבטחון - אני לא רוצה לדון היום בנושא קרית ארבע.

שד הבטחון ש. פרס:

אני הצעתי חמש הצעות אופרטיביות, קודם כל להביא

את האשמים לדין...

ראש הממשלה י. רבין:

אני מציע כי נתחיל בהשלמה מזוירות של החקירה.

שד הבטחון ש. פרס:

אני לא הזכרתי את קרית ארבע....

ראש הממשלה י. רבין:

אני לא אמרתי שהצעת זאת.

שד הבטחון ש. פרס:

אמרת, שמעון....

אני רוצה להקריא שוב את הצעותי. אני הצעתי:

- (1) להשקיע מאמץ מרכזי לגלות האשמים בפגיעה בכתבי הקודש היהודיים והמוסלמיים, להביא את האשמים - כל אלה שהיו מעורבים בהפרת הסדר לדין, בהקדם האפשרי.
- (2) מבלי לשנות את סדרי התפילה במערה, להגביר את השמירה במערה ובסביבתה, גם ע"י גורמי קבע (אני בכוונה לא רציתי להכניס את המשמר לכאן, כי זה נשמע כשינוי בסטטוס. לא רציתי להציע זאת לענין הדתי).
- (3) המערה תשאר סגורה עד לגמר תיקון הנזקים ועד אבטחת אחסונם של ספרי הקודש.
- (4) אין שינוי לגבי ההוראות של בנין "הדסה". הוא ישאר סגור בפני תפילות.
- (5) יגמר שיפוץ בית הכנסת "אברהם אבינו". לאחר גמר השיפוץ תחליט הממשלה על סדרי התפילה שם.
- (6) הממשלה תפנה לראשי הציבור ולראשי הדתות לפעול להרגעת הרוחות ולקיום יחסי כבוד הדדיים בין כל התושבים.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מסכים לכל מלה בהצעה האופרטיבית, אבל אני חושב, שאם צה"ל יקבל פקודה לשמור ולמנוע ויתחילו להטיל עליו סייגים, אנו לא נצא מזה. ואינני מדבר על פתיחה באש.

בשעתו, שר הבטחון בא וסיפר לי על הוראות הפתיחה באש. זה היה לפני ה-30 במרס, וההוראות בוצעו, כאשר לא צריך להזכיר שמרבית ההתנגשויות והפתיחות באש היו עם יחידות צה"ל שלא היו בתפקיד.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

אני לא זוכר האם בישיבה בכנסת, הממשלה הביעה

צער והודעזעות.

ראש הממשלה י. רבין:

כן, ואין צורך לחזור על כך.

אני חושב, שלנו יהיה קשה לבוא ולומר למשטרה, כי בהר הבית, ביום הכיפורים, אפשר היה לפעול ולמנוע בכוח את תקיעת חשופר ואילו בחברון, בבית הכנסת "אברהם אבינו", אי אפשר. האם זה יותר פופולרי? האם הר הבית יותר חשוב מאשר בית הכנסת "אברהם אבינו"? אינני מבין את הנקודה הזו של איפה ואיפה בקיום החלטות. ואיך אפשר להגיד לצבא, כבר לא למשטרה - כאן תעשה וכאן לא? אל תטילו דברים שבהם אחר כך נתבזה. מספיק מה שהיה ואינני רוצה כי זה יהיה עוד פעם. מספיק שכששר הבטחון הציע לפרוץ לבית ואני אמרתי "בסדר", אם כי לבסוף לא פרצו בכוח...

שר הבטחון ש. פרס:

כאן אני רוצה להעמיד דברים על דיוקם - התחילה קטטה ליד ביתו של הרב לוינגר שבה נפגעו חייל ואזרח. ואז עלה מפקד יהודה ושומרון לביתו של הרב לוינגר ואמר לו: "יש צו, עליך להתמסר". ואז הרב לוינגר אמר: "אני מוכן להתמסר, אם תבטיח לי כי אשתחרר בערכות". ענה לו מפקד יהודה ושומרון: "לא תשתחרר, אלא לפי הוראת שופט". הרב לוינגר אמר כי הוא לא מתמסר. מפקד יהודה ושומרון ירד ונתן פקודה להכנס, ואז ירד איש קרית ארבע וביקש "עוד רגע". מכל מקום היתה קטטה, כי לא היתה אבטחה מירבית.

שר השיכון א. עופר:

אני רוצה להעיר להחלטות, כי לדעתי צריך לומר:
"לא ישונה הסטטוס מלפני המאורעות במערת המכפלה".

ראש הממשלה י. רבין:

כתוב: "לא ישונו סדרי התפילה".

שר המשפטים ת. צדוק:

אני מבין מדברי שר הבטחון, שהכוונה היא שבבית הכנסת "אברהם אבינו" לא יערכו תפילות. מה שאני חושש הוא מפרשנות. כתוב: "אין שינוי לגבי ההוראות של בנין "הדסה", הוא ישאר סגור בפני תפילות". כאשר לגבי בית הכנסת "אברהם אבינו" כתוב: "יגמר שיפוץ בנין בית הכנסת "אברהם אבינו", לאחר גמר השיפוץ תחליט הממשלה על סדרי התפילה שם". כאן צריך להיות ברור שגם הוא יהיה סגור בפני תפילות, עד שהממשלה תחליט אחרת.

שר הדתות י. רפאל:

עד השלמת השיפוץ.

ראש הממשלה י. רבין:

לא, עד להחלטת ממשלה אחרת.

שר הבטחון ש. פרס:

אני רוצה להדגיש שוב כי בדיון בישיבת הממשלה ב-28.9.76 דוות לישיבת הממשלה...

ראש הממשלה י. רבין:

זה היה לאחר שהתחילו בשיקום. מתי התחילו

בשיקום?

שר הבטחון ש. פרס:

ביולי.

ראש הממשלה י. רבין:

אני טענתי כי לפני שהתחילו בשיקום לא החקיים

דיון.

שר הבטחון ש. פרס:

אני מחפש את התאריך בו דווח לך, כי אתה מקבל

דיווח שוטף.

ראש הממשלה י. רבין:

אני מבקש כי דברים כאלו, בעתיד, יובאו לדיון לפני ביצוע. ביקשת שלא יהיה דיון בענין חברון ובסוף התברר שהיינו כהלוויה בחברון...

שר הבטחון ש. פרס:

אני רוצה לציין, כי התפללו ליד בית הכנסת "אברהם אבינו" עוד לפני השיפוץ ולא בהקשר לו. זה היה בית כנסת עתיק והאנשים התפללו לידו הרבה מאד זמן, הגם שלידו הייתה, כפי שחשד רפאל החבטא - משתנה. התפללו גם קודם, בבזיון, ליד בית השימוש הציבורי וראש עיריית חברון הסכים לכך. כך שאי אפשר להטיל הכל על ראשי. אני רוצה לומר דבר ברור - אני לא ידעתי, לפני שהוחלט שלא יתקיים דיון ב-9 לחודש...

ראש הממשלה י. רבין:

אחרי שכבר עשו והיו עימותים...

שר העבודה מ. ברעם:

למה אסרו להתפלל שם?

שר הבטחון ש. פרס:

בגלל השיפוצים. אני לא פקיד קטן, אני שר ואני לוקח אחריות ואי אפשר להטיל על העניין הזה את המאורעות האחרים בחברון.

ראש הממשלה י. רבין:

אני לא מטיל.

שר הבטחון ש. פרס:

יותר מזה, בהקשר למערת המכפלה ולחברון, אתה דיברת על ועדת שרים ואני אמרתי כי אני מסכים לכך, אך עד היום היא לא כונסה. והיום, כאשר הדברים יצאו החוצה משיבת הממשלה יתברר, כי אני לא דיווחתי על בית הכנסת "אברהם אבינו", כאשר כן דיווחתי, וכי לא הסכמתי לוועדת השרים, כאשר כן הסכמתי. ומה זה שייך? אילו היית רוצה לעשות בירור, מן הדין היה לא לשאול את מזכיר הממשלה, אלא לבדוק האם היתה ועדה ומתי היא התכנסה. יש ועדת מנכ"לים, יש ועדת קמ"טים. אני לא שיניתי דבר משנכנסתי לתפקידי. ראיתי מה המצב והמשכתי בו. אי אפשר לחפש כל הזמן דברים שאינם נוגעים לעניין.

ואני רוצה להגיד עוד כי הצבא פינה בכל חג ושבת מתפללים מבית הכנסת "אברהם אבינו", ויש הכדל בין הר הבית לבין חברון. הר הבית הוא בעיר יהודית, כאשר בחברון, לגרור יהודים בחג, לעיני מצלמות הטלוויזיה ולעיני הערבים, זה לא פשוט, וכאן גם נשאלת השאלה כיצד הערבים יראו זאת. יש כאן שתי חזיתות וזה לא פשוט, ויש לנו קשיים שאי אפשר להתעלם מהם.

שר הדתות י. רפאל:

אני רוצה להעיר דבר מה.

ראש הממשלה י. רבין:

האם אתה מקבל את הצעות שר הבטחון?

שר הדתות י. רפאל:

כן. אבל לפני כן אני רוצה להעיר, כי אנו בעצם מאשימים, לגבי כל דבר, את הסטטוס-קוו שהיה קיים לפני כן, אז למה דוקא לגבי בית הכנסת "אברהם אבינו" אנו משנים את הסטטוס-קוו? ישנו בית כנסת עתיק "אברהם אבינו", וזאת תהיה שגיאה שלנו, אם לפתע פתאם, את כל האירוע החמור הזה, נזקוף

לזכות בית הכנסת הזה. לכן קיבלתי את הדברים עד להערת שד המשפטים. אני מבין כי עושים גדר וכי ממשיכים בשיפוף וכי כל זמן שממשיכים בשיפוף אין תפילה. אז צריך להודיע, כמו לגבי מערת המכפלה, כי כל זמן שעובדים ומשפצים, אין שם תפילה.

ראש הממשלה י. רבין:

ז"א שיש החלטה על תפילה?

שד השיכון א. עופר:

אם כן, בואו נדון ונחליט בענין.

שד התיירות מ. קול:

מעולם לא שמעתי שהיו שם תפילות.

שד הדתות י. רפאל:

אתה שומע עתה. היו שם מניינים קטנים. אני לא אומר כי היו שם תפילות המוניות. ואם יש בעיה, אפשר בפירוש להשיג את הסכמת האדון קוואסמה לכך, אם אנו צריכים להשיג הסכמה.

שד הבטחון ש. פרס:

ראש הממשלה הודיע בגוש עציון כי לאחר שישוקם בית הכנסת תחליט הממשלה, ואינני מציע לשנות מההחלטה הזו ואינני נסוג מדעתי אותה הודעתי בישיבת הממשלה.

ראש הממשלה י. רבין:

על זה אין ויכוח.

שר הפנים י. בורג:

יש לי הערה לסדר - מקודם, מתוך קונצנזוס, קיבלנו את ההצעות כפי שקיבלנו ולפתוח עכשו בחזית חדשה, אינני רואה בזה ברכה. לכן אני מציע, שהמשך הכירור, אם יש צורך בו - ולדעתי, בודאי יש צורך בו - יתקיים בוועדת השרים לענייני בטחון. אני מציע זאת לסדר.

שר הסעד ז. המר:

אני מציע, בנוסף להצעות שר הבטחון, להוסיף: "הממשלה תפעל להגשמת תכנית המתאר לקרית ארבע".

ראש הממשלה י. רבין:

זה נושא של שר הפנים ואין צורך שהממשלה תעסוק

בכך.

שר הסעד ז. המר:

לא נאמר מעולם כי זה נושא של שר הפנים.

שר השיכון א. עופר:

זה נושא לוועדת השרים לענייני התישבות.

שר התיירות מ. קול:

אני מציע להחליטה, שהממשלה שמעה כי משקמים את בית הכנסת "אברהם אבינו" ועושים גידור מסביב ולאחר השלמת הגידור, תחליט הממשלה מה יהיה הלאה.

שר הבטחון ש. פרס:

האם מותר לפנות לשר בורג, שיוריד הצעתו? כי היום, להשאיר פירצה בנושא, זה יקשה עלינו.

שר הפנים י. בורג:

אני חושב כי אני צודק, ובעוד חצי שעה תסכים אתי שאני צודק. החברים צריכים להכין זאת.

שר הסעד ז. המר:

מה אתה מציע?

ראש הממשלה י. רבין:

אי אפשר לעשות דיון בלי סיכום. אנו התווכחנו ואנו נסכם, כאשר לגבי בית הכנסת "אברהם אבינו", הסטוס-קוו הקיים היום הוא שאין מתפללים שם.

שר הדתות י. רפאל:

זה לא הסטטוס-קוו.

ראש הממשלה י. רבין:

ובגמר השיפוף, הממשלה תחליט.

שר הדתות י. רפאל:

אל תקרא לזה "סטטוס-קוו", כי הסטטוס-קוו הוא

שכן מתפללים.

שר הבטחון ש. פרס:

הסטטוס-קוו הוא, שכל זמן שנמשך השיפוף לא

מתפללים. לאחר השיפוף, הממשלה תדון ותחליט.

ראש הממשלה י. רבין:

אם כן, אנו מקבלים את ההצעות להחלטה של השר

פרס, כאשר יכול להיות שצריך להקדים כמה משפטים של קריאה לרגיעה, ולא להתחיל בהחלטה ממשלה האומרת "תימשך החקירה". יש להתחיל בקריאה לרו-קיום וכו'.

מחליטים:

(ללא התנגדות):

- א. יוקדש מאמץ מירבי לגילוי האשמים בפגיעה בכתבי הקודש היהודיים והמוסלמיים ולהבאה לדין של אלה שיימצאו אשמים, זאת - בלא משוא פנים ובהקדם האפשרי.
- ב. המערה תישאר סגורה עד לגמר תיקון הנזקים והסדרת איחסונם המובטח של תשמישי הקודש.
- ג. מבלי לשנות את סדרי התפילה במערת המכפלה - תוגבר השמירה בסביבתה, גם על ידי גורמי קבע.
- ד. אין שינוי בהוראות לגבי בנין "הדסה". הוא ישאר סגור.
- ה. יושלם שיפוץ בנין בית כנסת "אברהם אבינו". כל זמן שנמשך השיקום והשיפוץ של בית הכנסת, לא תתקיים תפילה במקום. לאחר גמר השיפוץ, תחליט הממשלה בנושא התפילה שם. תותקן גדר מסביב לבנין.
- ו. הממשלה פונה לראשי הציבור ולראשי הדתות לפעול למען טיפות יחסי סובלנות וכבוד הדדי בין כל התושבים שם.

40. נסיעות שרים

ראש הממשלה י. רבין:

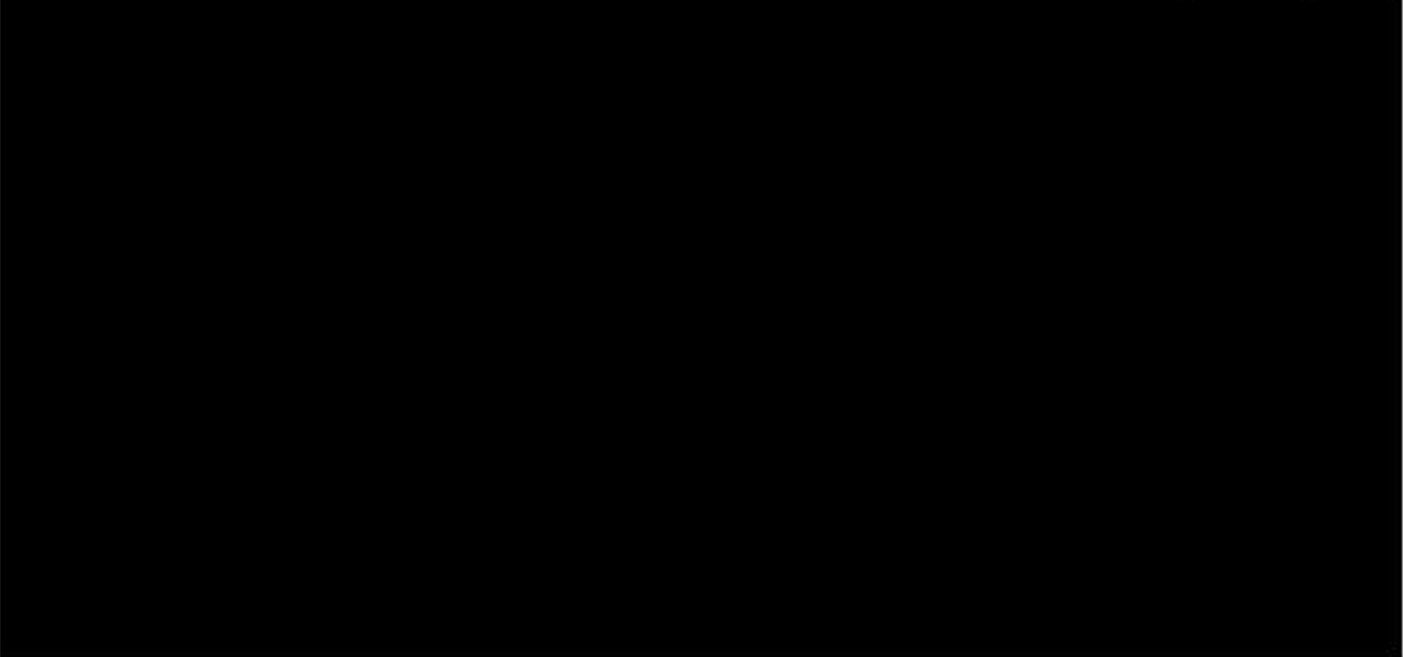
קורא את ההחלטה כלשונה.

מחליטים:

א. לאשר את נסיעת השד ישראל גלילי לארצות הברית בשליחות משרד החוץ, למשך שלשה שבועות, החל ביום כ' בחשרי תשל"ז (14.10.76).

ב. לאשר את נסיעת שד המסחר והתעשיה לארצות הברית בעניני משרדו, למשך עשרה ימים, החל ביום כ"ד בחשרי תשל"ז (18.10.76). שד החקלאות והתקשורת ימלא את מקום שד המסחר והתעשיה בעת היעדרו מהארץ.

41. מכירת נשק

ה י ש י ב ה נ נ ע ל ת
(משעה 17.00)